

List izdaja republiški odbor Sindikata delavcev družbenih dejavnosti SRS — Izhaja štirinajstredno med šolskim letom — Ureja uredniški odbor, odgovorna urednica Neža Maurer. Naslov uredništva: Ljubljana, Poljanska 6/1, telefon 315-585 Ljubljana, Naslov uprave: Nazorjeva 1/1, telefon 22-284 — Poštni predal 355-VII.
Letna naročnina: 20 din za posameznike, za šole in druge ustanove 40 din — Št. tek. računa: 501-8-26/1.
Tiska ČZP Ljudska pravica

LJUBLJANA, 26. novembra 1971
LETO XXII — ŠT. 19

PROSVETNI DELAVEC

LIST DELAVCEV V VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNIH ZAVODIH

STARI REFREN:

»Letos je izredno težavno leto«

„Opozarjamo našo slovensko javnost: potrošnja na področju vzgoje in izobraževanja ni potrošnja prosvetnih delavcev, temveč potrošnja vsega slovenskega delavskega razreda. Delavski razred sam odloča, kakšen standard si bomo zagotovili na področju vzgoje in izobraževanja. Slovenski učitelji opravljajo svoje delo — ne zase, temveč za narod.“

(Iz razprave Slavka Grčarja, podpredsednika Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije)

Na seji skupščine republiške izobraževalne skupnosti, dne 18. novembra, je osrednje mesto zavzemal predlog izračuna sredstev izobraževalne skupnosti SR Slovenije za leto 1972. Predlog je bil natančno izdelan po področjih vzgoje in izobraževanja ter po dejavnostih. Sredstva za materialne izdatke naj bi se poprečno povečala za 40 odstotkov (kar je na prvi pogled veliko, toda več kot polovico bodo pobrale podražitve). Osebnih dohodkov naj bi upoštevali samoupravne sporazume — in to je treba upoštevati tudi v predlogu izračuna sredstev.

V razpravi so govorili tudi o vzgoji, ki tako nujno potrebuje izpolnitev parole: 10 let — 100 let! Samoprispevek je veliko manjši — in izhod v sili (ali zaenkrat izhod). Za naslednje leto je voljo pri republiški izobraževalni skupnosti 27 milijonov za adaptacije in gradnje šolskih objektov — skoraj toliko pa našajo tudi že doslej sprejete obveznosti. Manj razvita območja čakajo — in tam si niti s samoprispevkom ne bi veliko pomagali. Še vedno so primeri, da imajo otroci pouk vse leto v kletnih prostorih (Dornava) ali hodijo od tretje izmene po temi daleč domov (Kozjansko in gotovo še kje).

Pri srednjem šolstvu so največje poglobljene dijaški domovi. O tem razpravljajo že dve leti na sejah republiške izobraževalne

skupnosti — konkretnega in izvedljivega načrta pa vendarle ni. Večji del bremena navadno leže na občino, in če ta nima denarja, ostane dijaški dom, kakršen je — ali bolje: iz leta v leto je slabši. Član skupščine mgr. Ludvik Rebešek je predlagal, da bi pri investicijah v srednjem šolstvu tretjino nosile gospodarske panoge, tretjino občine in tretjino republiška izobraževalna skupnost. Po predvidevanjih, naj bi bilo v naslednjih petnajstih letih v srednje šole vključenih 70 odstotkov mladih ljudi (zdaj jih je 40 odstotkov) — podražitve pa sproti črtajo vse načrte, tako za domove kot za gradnje ali adaptacije srednjih šol.

Slavko Grčar je predlagal, da sprejme skupščina republiške izobraževalne skupnosti sklep: — Z natančno analizo stanja srednjega šolstva ponovno opozorimo skupščino SRS in izvršni svet, da bo treba zakon o financiranju vzgoje in izobraževanja nujno spremeniti. Ob vsakem zaključnem računu se ob deficitnih tolažim: Letos je izredno težavno leto! A ta tolažba nas pelje vedno na slabše — kajti v sedanjem proračunskem načinu ni izhoda.

Izračun sredstev izobraževalne skupnosti SRS za leto 1972 je treba dopolniti z opombo, da v kalkulacijah revalorizacija ni upoštevana. Dalje: osebne dohodke je treba izračunati po

Katalogu in jih je treba v letu 1972 povečati za 20 odstotkov (16 % odpade na povečanje življenjskih stroškov, 4 % pa na dvig storilnosti dela). Tako bo zagotovljena osnova za enako vrednotenje dela tako v prosveti kot v drugih panogah. (Hkrati bo to potrditev sporazumov — četudi ni gotovo, ali bodo samoupravni sporazumi lahko v celoti uresničeni.)

Naslednji razpravljavec: Moramo zastopati enakost vseh delovnih ljudi! Izvršni odbor republiške izobraževalne skupnosti naj izdela celoten izračun, analizira in se glede osebnih dohodkov upošteva izključno samoupravne sporazume!

Ludvik Zajc, predsednik izvršnega odbora republiške izobraževalne skupnosti, je med drugim poudaril, da je nujno treba poiskati nove vire za financiranje vzgoje in izobraževanja. Dejstvo, da republiška izobraževalna skupnost ne more zadostno prispevati svojega deleža niti tam, kjer so občani pripravljeni dati svojega — je za ljudi demoralizacija. V minulih treh letih je bilo na novo zgrajenih 67 šol, adaptiranih 30, in pri tem je velik delež občanov. Zaradi neprestanega divjega naraščanja cen nekatere šole niti posojil ne upajo več jemati — ker ne vedo, če jih bodo zmogle vračati.

Predlogi za pridobivanje sredstev za potrebe vzgoje in izobraževanja: obdavčitev investicij v korist šolstva; predvsem pa — dosedanja sredstva naj se spremenijo v prispevno stopnjo. Če bi se kdaj zgodilo, da bi nastal višek — bi bil ta osnova za prihodnje leto.

(Nadaljevanje na 4. strani)

Za denar smo prodali sebe in svoje otroke

Tako kot na ostalih šolah so tudi na osnovni šoli v Gorišnici pred kratkim imeli prvo letošnjo redovalno konferenco. Pokazalo se je, da je uspeh vse prej kot zadovoljiv. Iskali so vzroke neuspeha in med njimi ugotovili ne ravno majhnega: tujina požira naše ljudi, otroci pa ostajajo doma.

Na tej konferenci je imela slavistka Hedica Fric razpravo, katere del objavljamo.

UTRINKI Z OCENJEVALNE KONFERENCE:

PTIČKI BREZ GNEZDA

Spet se je zasukal čas, ko preverjamo uspeh dela v posameznih razredih osnovne šole. Z uspehom nismo zadovoljni in rojevajo se grenke misli in boleča spoznanja. Zaradi tega segamo vase, grebemo po svojem delu, ocenjujemo pripravljenost, pridnost, doslednost in vztrajnost mladega rodu, ki ga vzgajamo in učimo, vživljamo se v ožje in širše okolje, v katerem ustvarjamo, strnimo pa tudi v tuja obzorja, kamor odhaja naš človek za boljšim kruhom. In v tem razgibanem svetu misli in spoznanj se srečujemo z najširšo in najglobljo problematiko življenja, ki s svojimi silnicami neizbežno sega v svet pedagoškega dela. Kakor ima vsak dan svoj obraz, tako raznolike so življenjske situacije, v katerih se oblikuje proces najosnovnejšega izobraževanja.

Delamo v okolju, ki je pretežno kmečko. Starši naših otrok imajo več ali manj zemljo, na kateri se ubadajo z otroki, ki so v današnjem času dragocena in brezplačna delovna sila. Na podeželju je vedno bolj čutiti pomanjkanje delavcev, zato se otroci, ki bi morali živeti svoje brezskrbno otroštvo, mnogo prezgodaj srečujejo z ekonomskimi težavami svojih staršev. Nič kolikokrat „blagoslovila“ kmečki gospodar svoje delo na zemlji s kletvicami, s ponižujočimi besedami, da z njimi izvedejo svoja grenka in boleča spoznanja. Njegov otrok, naš varovanec, pa jih sprejema vase in si tako oblikuje svojevrsten odnos do dela in ga prinaša tudi v šolo.

Otroci našega podeželja so garači na kmetijah svojih star-

šev, sorodnikov in sosedov (posebno v jeseni, ko je mnogo skupnih opravil), za šolske dolžnosti pa jim ostaja bore malo časa. Ali lahko pričakujemo od otrok — garačev tisto znanje in tisti uspeh, za katerega se trudi pedagoški delavec? Ali ima učitelj toliko časa, da bi lahko vse bogastvo snovi, ki jo narekuje učni načrt, vli v otroške glave samo v šoli? To je bilo nekoč, danes je samo še pravljica. Živimo v času, ko se dan za dnem rodijo nova spoznanja, ko vse bolj segamo v globino in širino življenja v sebi in zunaj sebe, v času, ki terja bogato razgledanega človeka, v času, ki ima danes svoj prav, jutri pa že svoj narobe. In za razumevanje takega časa je nujno vzgojiti in izobraziti mladega človeka.

Utrnila se je misel, da smo pozabili na vse, kar smo obljubili svojim mladim, oznanjujoč najljepši evangelij o njihovi čudoviti mladosti in njihovi družbi. „Vsako bo lahko zares mlad, njegov mladostni dan bo poln petja in vriskanja, v njem ne bo težkih in preznodnih spoznanj.“ Toda sanje o lepoti in dobroti so še vedno žive in polne neizpolnjenega hrepenenja. Kdaj bo napočil dan, ko bodo vsi naši otroci lahko verjeli v te besede?

Večina naših podeželskih otrok ne čuti materialnega pomanjkanja, ima pa premalo časa, da bi mogla premagovati vse naloge vzgojno-izobraževalnega procesa. Ta bridka resnica je najbolj očitna, ko ocenjujemo delo. Takrat iščemo krivce, ki so ves čas prisotni, vendar nikoli tako močni, da bi do kraja zavrla delovni proces. Ko pa dosežemo prvo stopnjo, spoznavajoč, da so povzročili precejšnjo škodo, se tako vznemirimo,

da o njih ne moremo več molčati.

Zakaj bežijo kmečki očeti v tujino, doma pa puščajo matere in otroke? Da bi sebi, svojim in družbi, za katero je nekoč umiral naš človek, ustvarili srenejše dni, čeprav z denarjem tistih tujcev, ki so pred tremi desetletji pisali krvavo sodbo našemu ljudstvu. Ali smo pozabili, kaj je čast, kaj ponos? Ali nismo izdali svojih živih in mrtvih tovarišev in to za devize nekdanjih zasluževalcev? Ali nismo za denar prodali sebe in svoje otroke?

Se bolj boleča pa je resnica, da beže za očeti tudi matere. Otroci ostajajo pri sorodnikih in znancih, neredko se zgodi, da samevajo v zapuščenih domovih. Postali so ptički brez gnezda. In ti ptički naj bi v šoli uspevali?

Se in še se utrinjajo misli. Kakor ptice jeseni zbegano preletavajo nebo. Kdo bi jim mogel postrčiti peniti? Dokler bomo samo govorili, ne bomo dosegli idealov, na katerih bi lahko mladi ljudje brez bojazni gradili svoje življenje.

HEDICA FRIC,
Osnovna šola Gorišnica

Z OBČNEGA ZBORA SKUPNOSTI POSEBNIH ŠOL IN ZAVODOV

Mačeha zapre vrata in otrok gre v posebno šolo

Šola — otrokov drugi dom. Može se dokazati, da je ta trditve že zdavnaj iz mode, da današnji otroci (pri nas, ne drugod po svetu) ne marajo šole. S tem pa ni rečeno, da so vsi ti otroci nedisciplinirani, ne... Starše postaja strah, kako bodo takega „ne“ učenca

prepeljali nepoškodovanega skozi osemletno kalvarijo. V tem drugem domu dobivajo namreč otroci nenehno potrdila o svoji neuspešnosti. In neuspešnost piše legitimacijo otrokove prihodnosti.

Če zapre mačehovska osemletka otroku vrata, je pogost iz-

hod iz zagate — vpis v posebno šolo. Zato je otrok v posebnih šolah iz leta v leto več. Posebne šole rešujejo probleme tistih, ki redne osemletke ne zmorejo.

Šole mentalcev spreminjamo v šole mejnih primerov

Na to je opozoril predsednik skupnosti posebnih šol in zavodov Anton Kebe na občnem zboru te skupnosti v soboto, 13. novembra. Ko je govoril o politiki razvoja tovrstnih zavodov, novih investicij in šolanja novih kadrov, je dejal, da je prav ta politika močno oprta na obstoječi šolski sistem in nasprotno: — Ne upoštevamo pravila, da je treba osnovno šolo približati vsem otrokom, da mora ta šola upoštevati otrokove intelektualne zmogljivosti. Kar precej je otrok, ki jim sedanji model osemletke ne ustreza. Zato spreminjamo šole mentalcev v šole mejnih primerov in tako otroka po nepotrebnem dajemo v posebne šole.

(Nadaljevanje na 2. strani)

STE ŽE
PORAYNALI
NAROČNINO?

MAČEHA ZAPRE VRATA IN OTROK GRE V POSEBNO ŠOLO

(Nadaljevanje s 1. strani)

Posebno šolstvo je v razvoju, v „razcvetu“, pravijo nekateri. Veliko let prepričevanja smo potrebovali o tem, da je šolanje v posebnih šolah in zavodih dražje zaradi specifičnosti dela in učnih pripomočkov, ki jih je mogoče dobiti le za precejšnje denarje. Veliko besed za pojasnjevanje, da morajo biti delavci v teh šolah in zavodih primerno nagradjeni za svoje delo, ker je to zahtevnejše od tistega na drugih šolah; da je za osnovno dejavnost posebnih šol in zavodov treba šteti tudi delo strokovnih služb (psihologov, socialnih delavcev, logopedov in drugih strokovnjakov). In tako naprej.

Te zahteve so bile uradno potrjene in uveljavljene v zakonu o financiranju vzgoje in izobraževanja SRS in v zakonu o usposabljanju otrok, motenih v telesnem in duševnem razvoju. Veliko zaslug za to ima prav skupnost posebnih šol in zavodov.

Zakaj je skupnost potrebna?

Skupnost posebnih šol in zavodov je stara natanko šest let. V jeziku statuta bi jo suhoparno značili takole: Skupnost posebnih šol in zavodov naj bi povezovala zavode kot pravne osebe in jih zastopala. Povezanost je potrebna zaradi enotnega nastopa pred družbo in njenimi organi zaradi potreb zahtev tovrstnih šol in zavodov. V pogojih samoupravnih družbe je bilo potrebno tudi posebnim šolam in zavodom odmeriti mesto, ki jim gre — glede na pomembnost dela. Skratka: predstavniki šol in zavodov so menili, da bi v okviru svoje skupnosti lažje uveljavili enotne programe dela, prilagojene specifičnosti posameznih zavodov, njihove finančne in materialne zahteve, obogatili kakovost dela na podlagi medsebojnih izkušenj in reševali vsa tista vprašanja posebnega šolstva, ki jih posamezni zavodi ne bi mogli.

in kaj je pokazala šestletna bilanca? Omenili smo že, da je skupnost sodelovale pri nastajanju zakonov, prizadevala si je dobiti pregled nad delom posebnih šol in zavodov, razprav-

ljala o učnih načrtih, kadrih, ki poučujejo v tovrstnih šolah itn.

Brez pravnikov ne gre

Ni mogoče reči, da se skupnost ni uveljavila. Usmerila je poglede javnosti na probleme posebnega šolstva in s tem prispevala k ustrežnejšemu vrednotenju dela v teh šolah ter k izboljšanju materialnega položaja svojih članic. Od 55 šol je bilo leta 1965 včlanjenih v skupnost 31 šol in zavodov, nekaj članic pa je izstopilo. Zakaj? Očitajo, da skupnost na terenu ni napravila veliko. Očitki zadevajo predvsem pomoč na pravem področju. Defektologi seveda niso pravniki (kot tudi učitelji v drugih šolah ne), šole pa vendarle morajo imeti pravilnike, statute idr. „Privatno“ je bilo treba poiskati pravno pomoč, zato so morali posebej plačevati pravnike.

V prihodnje bo povsem drugače, so sklenili na občnem zboru. Pri skupnosti bodo ustanovili komisijo za pravne zadeve, ki bo postopoma pripravljala osnutke samoupravnih aktov — tako da jih bo posamezna šola lahko po svoje prilagodila glede na kraj, v katerem živi in dela.

Skupnost je izgubila del svojega ugleda tudi zato, ker ni izpolnjevala pogodbenih obveznosti (raznih analiz itn.). Ustrezni delovni pogoji in denar pa so seveda tista vizitka, s katero je mogoče zahtevati vse. Članice bodo morale redno plačevati članarino, skupnost pa jim bo morala ponuditi neposredne usluge po daj-dam načelu.

Pristopanje in odstopanje članov je podoba dejavnosti in koristnosti neke organizacije; to velja seveda tudi za skupnost. V zadnjih letih so nastale v skupnosti nekatere kadrovske spremembe in delo je nanovo oživelo. Številka 31 članic — kolikor jih je bilo v začetku — se je povečala na 56; sedaj so v skupnosti včlanjene skoraj vse posebne šole in zavodi in 11 oddelkov pri rednih šolah.

Kljub kritičnim pogledom je ob koncu razprave o delu in poslanstvu skupnosti obveljalo enotno mnenje: skupnost je lahko izredno močan pobudnik posameznih procesov na po-

dročju posebnega šolstva. Vpliva na odnos družbe do tovrstnega šolstva in ga povezuje z ustreznimi institucijami.

Med nalogami za prihodnje mandatno obdobje so sestavili člani skupnosti za sedaj okvirni program nalog: skupnost naj izdelava metodologijo izdelave letnega delovnega načrta in sestavi tudi osnutek zanj. Pri sestavi analize materialnega položaja posebnega šolstva bo treba upoštevati ceno pedagoške ure, oskrbnega dne itn., glede na družbene odgovore. Podrobnej-

še bo treba proučiti osnutke meril za delitev dohodka in oseb nih dohodkov, ambulantnih oblik usposabljanja, oblik vzgojne svetovanja, mobilnih služb itn. Bolj aktivno kot doslej bodo sodelovali z vsemi organizacijami, ki imajo kakorkoli opravka s tovrstnim šolstvom.

Na občnem zboru so sprejeli tudi statut skupnosti ter izvolili nov upravni in nadzorni odbor. Za predsednika je bil ponovno izvoljen Anton Kebe, direktor zavoda za slepo in slabovidno mladino v Ljubljani.

MARJANA KUNEJ

MOJ PRIJATELJ — linorez (Vera Rozman, osnovna šola Bičevje Ljubljana)

Svetovalci v očeh pedagogov

Zakaj sem se odločil za to pravzaprav delikatno temo?

V večletni praksi sem lahko čutil na sebi in pri ostalih kolegih ton, način, taktost, pogostost in razne oblike svetovanja ali nadzora. Vem, da nihče ni rad nadziran, čeprav sicer govorimo o svetovanju, kajti hospitacija navadno izžvevi v nadzorniškem tonu. Teoretično je o nadziranju, svetovanju in o odnosih med svetovalcem in svetovancem že dovolj znanih, vsaj iz tuje literature, splošnih samoposebi umevnih resnic. Vendar menim, da bi pedagoški praksi le koristilo podati podobo svetovalcev po sodbi pedagogov.

O svetovalcih je po njihovem obisku dosti slišati, zato je prav, da je vsaj nekaj teh misli napisanih in da prodro v široko pedagoško javnost. Gotovo je, da o svetovalcih in o ostalih nadzor-nih osebah ne pišemo radi, toda menim, da je v sedanjem času potreben odkrit, iskren in nentendenciozni dialog med vsemi, ki smo poklicani vzgajati in izobraževati mlad rod.

SVETOVALČEVA OSEBNOST

Kakšen naj bi bil idealni svetovalci, kakšne strokovne, pedagoške in osebnostne vrline naj bi ga odlikovale?

Nekaj značilnih misli pedagogov:

Svetovalci naj bo res pravi svetovalci. Ima naj višjo izobrazbo in več znanja kot učitelj. Svetovalci za srednje šole naj bi bil doktor znanosti, pravi

strokovnjak v predmetu, ki ga usmerja.

Ne sme biti idealist v filozofskem pomenu; biti mora človeško dozorel, da razume tudi težave mladega pedagoga in da je sposoben tudi sam sprejemati od drugih. Svetovalci naj bi imeli za seboj od 15 do 20 ali pa tudi več let službe.

Svetovalci bi moral nujno učiti. Snov in metode se z leti tako menjajo, da svetovalci, ki sam že nekaj let ne uči več, ne more uspešno svetovati.

Vsak svetovalci bi se po nekaj letih nadzorovanja moral vrniti v razred, k poklicnemu predmetu, da ne bi izgubil stika s prakso.

Svetovalci bi moral biti res najboljši pedagog v stroki, ne pa tisti, ki ga to veseli.

Sodim, da bi moral biti svetovalci človek srednjih let, priznana strokovna avtoriteta, s kar največ pedagoške prakse, nikakor pa ne nekdo, ki ni za drugo rabo in se je naveličal pedagoškega dela.

Svetovalci je preveč, zlasti za stroke, za katere manjka učiteljev. Mnogo ceneje bi bilo, če bi izbirali za direktorje ljudi, ki bi bili lahko tudi svetovalci — torej ljudi z daljšo prakso in ugodnega pedagoškega slovesa.

Svetovalci mora biti predvsem znan vsem praktičnim pedagogom kot prenašalec teoretičnih spoznanj v metodiki oziroma pedagogiki.

Izbira svetovalcev naj bi bila resnejša, saj bi morali biti to

najboljši prosvetni delavci, ki uživajo ugled.

Pedagogi trde, da bi morali biti svetovalci konstruktivni, bi imeli zaupanje vanje, uveljavljeni na področju pedagoške strokovne publicistike, da bi znali dobiti pravi stik s pedagogi in podobno.

SVETOVALEC V RAZREDU

Kakšno je ozračje ob prisotnosti svetovalca?

Frustracija ob prisotnosti svetovalca se kaže v neugodnem počutju, vznemirjenosti svetovancev, v napetosti, ki jo doživljajo in ki se prenaša na potek pouka. O tem pravijo pedagogi takole:

Sem presenečen in vznemirjen, nadzor me moti, svetovalci me gledajo, počutim se kakor da bi me nekdo opazoval pri odvijanju, nadzor me vedno moti, posebno če je uradno, mati nenehno bdi nad svojim otrokom, a otrok tega ne čuti, hvaležen ji je za nadzor iz ljubezni. Prihajanje svetovalcev v šolo je lahko v znamenju „velike plaha“ in kot tako ne stimulira pedagoga v njegovi šolski dejavnosti. Oddahnem si, ko je konec nadzorovanja ali inšpekcije.

Pedagogi ne govorimo radi o občutkih in počutju ob svetovanju. Kako pa čutijo obisk svetovalcev učenci?

Že na osnovni šoli sem spoznal, da se pouk ob prisotnosti nadzornika nekoliko spreminja, isto je na gimnaziji. Nadzoruje

(Nadaljevanje na 6. strani)

POGLED SKOZI ŠOLSKO OKNO

»DA NE BO DELAL«

PRED DESETIMI LETI:

V razred je stopila zgarana ženica. Vedel sem, da je to mati enajstletnega Stanka. Nenehno bdi nad sinčkom — edinčkom, gara od jutra do večera in še ponoči. Vsak njen korak, vsak gib, vse prečute noči, vsi žulji na rokah so posvečeni višjemu cilju: STANKOVI PRIHODNOSTI! In kadar je prišla, so ji oči zalile solze. Vsa je drhtela v gorečih besedah: — Tovariš, vse za otroka, za mojega Stanka, da ne bo delal, da se ne bo matral, kakor se matrava midva z možem. V šole ga bova dala in če bo priden, se mu bo lahko dobro godilo...

Zasledoval sem Stankovo pot, ki sta mu jo starša z rožicami postlala. Nobenega trna ne klanca in ne jarka, ki ga ne bi mogel preskočiti. Toda že v petem razredu sem zasluhl, da se bo Stanko najbrž poživljal na trud, njegovi svetli prihodnosti namenjen; pljunil bo na vse krvave žulje, na vse tisto pošteno, ki je bilo samo zanj pripravljeno. Nikdar si ni čevljev očistil ne gumba prišil, nikoli ni drv in vode nanosil, nikdar samega kruha jedel. Od doma je šel čist in zlikan, ko se je vrnil blaten in popackan, mu oče in mati nista rekla žal besede.

V osmem razredu je imel opravka z miličniki. Z drugimi pajdaši je vdril v trgovino. Oče in mati nista verjela ne ravnatelju ne miličnikom: Stanko že ne! Drugi so vsega krivi — tudi šola!

V gimnazijo je pricijazil z dobrim uspehom. Tudi vedenje je bilo samo dobro, čeprav sta oče in mati govorila in zatrjevala, da je to proti zakonskim predpisom. In vendar je šlo: prvi razred gimnazije je izdelal zadovoljivo. Oče in mati sta bila potolažena, njun sine bo nekoč velik in spoštovan inženir ali pa celo profesor na univerzi. Čeprav sta vsak dinar pri gradnji hiše še tako potrebovala, sta Stanku ugodila, da je šel za mesec dni na morje. Šel je, stara dva pa sta garala. In dobra mama je vsako noč sanjnila:

— Najin Stanko bo velik gospod!

V drugem razredu gimnazije se je že zataknilo. Ne enkrat, zati-kalo se je kar naprej. Oba, oče in mati, sta šla prosit za sina, naj mu prestopke oprostijo. Res so mu jih. Toda Stanko je napravil nove, še hujše; bil je izključen.

Ko sem pred leti svetoval, da bi dala fanta v uk, se je mati zgrozila in rekla:

— Cujte, ste vi sploh kak pedagog?

Stanko je poskusil v Mariboru. Tam ni šlo. Mahnil jo je v Ljubljano. Prihajal je občasno domov, po denar in obleko, zatrjeval, da pridno študira, da jima bo ves trud trikratno povrnil. Toda Stanko ni študiral. Potikal se je po ljubljanskih predmestjih, kvartal v zakotnih gostilnah, dokler mu močje postave niso prišli na sled, da je vražje spreten žepar. Moral je za nekaj mesecev v zapor. Očetu in materi je pisal: — Izpite lepo opravljam. Kmalu pridem na dopust. Bo hiša že gotova?

Se bolj sta poprijela: oče, upokojeni železničar, in mati, upokojena šolska snalilka. Živela sta skromno in garala. Za Stankov dvajseti rojstni dan je bila hiša nared. Stanko je res prišel in staršem zaupal, da se bo jeseni poročil. Res se je. Žal pa tudi snahi ni delo prav nič dišalo. Novoročenca sta segala v hišno blagajno in jo prav pridno praznila. Seveda je Stanko zagotavljal, da bo zdaj izredno študiral, študij pa zahteva čas in zato se ne bo zaposlil. In se ni. Snaha je pokazala rožičke in Stankovo mater nekajkrat pošteno pretepla. Reva je prišla k meni, jokala in prosila za svet.

Bili ste gluhi za moje nasvete — sem rekel — zdaj ne morem pomagati...

Po nekaj mesecih jo je zadela kap.

Da bi bilo v hiši za mlada dva dovolj prostora, se je tudi oče po nekaj hudih prepirih, ko mu je sin odmeril nekaj zausnic, odločil, da odide. Ves skrušen je potkal na moja vrata. Svetoval sem mu, naj gre v dom počitka. Ob slovesu je skoraj zajokal: „Moral bi vas že pred leti poslušati...“

Mlada dva sta čez dobro leto prodala hišo z vrtom in odšla v tujino.

Mogoče vsega tega sploh ne bi zapisal. Pa je oni dan prišla k meni spet ena izmed obupanih mamic. Sinek, da je prišel domov s trojko v zvezku in se je kar zgrozila.

— Smrkavec, boš pa delal! — mu je rekla.

Meni pa je zaupala: „Veste, tako rada bi, da bi kaj postal, da se ne bi od jutra do večera ubijal s to vražjo zemljo!... Kaj pravite?“

Molčal sem in mislil na njen lepi gruntec, na sinovo prihodnost. Mar ni kmeč. Stan iz leta v leto bolj spoštovan? Zaskrbljena mamica obrača prihodnosti hrbet: sinek naj postane „GOSPOD“!

MLADINA NAJ BI NAM BILA HVALEŽNA

Priprava mladih za življenje je dolgotrajen in naporen proces. K bogatimo mladi rod z znanjem in pozitivnimi navadami, se neho oglašati misel, ali so nam za to delo hvaležni ali ne, ali se hvaležnost ali nehvaležnost pokazuje šele v obdobju popolne zrelosti? Kaj menijo o tem učenci?

— Hvaležen sem vsakomur, ki je dober z menoj, ki je odkrit me nekaj nauči, mi pomaga in svetuje po svojih izkušnjah.

— V trajnem spominu mi je ostal učitelj iz osnovne šole. Ko otrok sem bila zelo šibka, ta učitelj pa mi je vzbudil veselje in atletike. Z rednim treningom sem se okrepila in izrinila iz zaves-plahost ter strah.

— Hvaležna sem staršem, ki si prizadevajo, da bi imela lepše boljše življenje, kot so ga imeli oni. Z občutkom hvaležnosti spominim razredničarke iz osnovne šole, ki nam je dala toliko koristnih nasvetov in nas navajala na igre in gibanje v naravi.

— Hvaležen sem družbi in staršem, ki me šolajo, vsem, ki prizadevajo, da bi me nekaj naučili. Profesorji telesne vzgoje trudijo, da bi v nas vzbudili voljo do dela. Veliko truda vlagajo v včasih žrtvujejo prosti čas. Take vnete pedagoge res spoštujem, jim moram biti hvaležen.

Čustvo hvaležnosti izražam trenerju, ki mi je vcepil delovne navade in odkril resnico, da ni uspeha brez trdega dela. Trenerjem ki veliko govore in vso krivdo za neuspeh zavračajo name, ne morem biti hvaležen.

— Zdi se mi popolnoma naravno, da je skoraj vsak človek hvaležen tistemu, ki ga skuša vzgojiti v čim boljše in zdravega človeka. Posebno sem hvaležna staršem in učiteljem, ki so me navajali na disciplino in delo.

JOŽE AŽMAN

Za koga delamo in za koga kupujemo filme?

Deževna nedelja je. Pust dan, kakršnega bi bilo najlažje pre-
spati. Tako menimo tisti, ki se
ne štejemo za mladino in otro-
ke. Otroci so sitni kot muhe na
jelen: kuhinja jim je pretesna, v
sobi ne vzdržijo in vse stanovanje
bi najraje raznesli. Kaj res ni
mogoče ob takšni nedelji peljati
otrok nikamor? V živalskem
vrtu je dež, v vseh parkih je dež,
dežuje po gozdovih in travni-
kih. Drugo nedeljo bo morda
snežilo, potem bo svet zagrnila
megla — in tako bo nedeljo za
nedeljo, ko starši ne bomo ve-
deli kam z otroki. Mladina bo
vesela odhajala v gledališče, na
koncerte, največ pa v kino —
kajti ta ima pripravljen spored
prav zanje. Ne bi šteli koliko
dobrih, koliko srednjih in ko-
liko slabih filmov vrtijo zanje —
a eno je gotovo: namenjeni so
njim, narejeni in odkupljeni so
prav zanje. Poleg mladine in
odraslih pa je v Sloveniji še
22.450 šolobveznih otrok, ki
dobijo od bogato založene film-
ske mize skromen delež prav-
zaprav le za dedka Mrza. Vse
dolgo leto pa preteče, kot da
jih ni. Edino Lutkovno in Mla-
dinsko gledališče v Ljubljani
igrata zanje — ostali pa trdijo,
da se ne izplača.

To je star izgovor. Menda
tako star, kot je star človeški
rod. Otroci so nemogoči, zato
je razumljivo, da se zanje iz-
plača samo tisto, za kar odrasli
menimo, da se izplača. Toda
odrasli nas je več kategorij, bi
lahko rekli. Ena kategorija so
starši — ti navadno držijo z
otroki — in če jih boste vpra-
šali, ali se filmi za otroke izpla-
čajo, se boste takoj prepričali,
da so filmi za otroke nujno po-
trebni. Naj bodo to pravljice,
godbe iz živalskega in otroškega
sveta, kot tudi poljubni filmi
zvrsti je v filmu možnih toli-
ko in še več kot v mladinski
književnosti. Tudi ta se pred
100 leti ni še prav nič „izpla-
čala“, pa vendar je danes že
dokaj razvita in celo priznana
kot literatura.

Druga zvrst ljudi, ki je v ne-

posrednem stiku z otroki, so
prosvetni delavci. In če bi te
vprašali, bi dobili kaj različne
odgovore. Mnogo med njimi jih
je namreč ali utrujenih ali oto-
pelih in se jim zdi organiziranje
otrok za filmske predstave sa-
mo dodatno delo. Vendarle je
vloga šole pri tem, da bi se filmi
„izplačali“ tudi kinematografs-
kim podjetjem — ne le otro-
kom — dokajšnja. Otroci nam-
reč niso sami svoji gospodarji,
ne služijo si sami denarja, zato
morajo dajati odgovor ali star-
šem ali vzgojiteljem. Šola je ti-
sta, ki usmerja mlade gledalce,
posreduje med starši in kinema-
tografskimi podjetji. Potem je
tu tretja (pa lahko še četrta in
peta itd.) zvrst ljudi, katerim
otroci niso kaj prida mar. Ti se
vprašajo, kje je gotov denar —
za ostale pa naj poskrbi, kdor
hoče. Sem spadajo povečini
tudi kinematografska podjetja.
„Mi smo gospodarsko pod-
jetje,“ pravijo.

Glede na število filmov, ki jih
pri nas predvajamo za otroke, je
Jugoslavija „skrajno gospodar-
ska država“, ki ji vzgoja in po-
dobne „negospodarske zadeve“
niso kaj prida mar.

Tako bodo spet minevale de-
ževne, snežene in meglene ne-
delje, ki jih bodo otroci bolj ali
manj osamljeno preživljali do-
ma. Iznajdljivejši — da upora-
bimo to milo besedo — se bodo
znali in šli gledat filme za od-
rasle in pa filme streljanja, dav-
ljenja in sorodnih zvrsti pobi-
janja. Mi — pod to besedo šte-
jem odgovorne odrasle — pa
bomo govorili in pisali ure in
ure — same tehtne, tople bese-
de, kako je za vzgojo otrok in
mladine res nujno treba narediti
vse. Otroci pa bodo dalje pre-
življali svoj prosti čas (ne gre
samo za nedelje, četudi sem ves
čas pisala le o nedeljah) brez fil-
mov, ki bi bili primerni zanje —
pa tudi brez naših ure in ure
govorjenih in pisanih tehničnih
in toplih besed — saj niti te niso
bile namenjene njim. Bile so
namenjene nam samim.

NEŽA MAURER

Vsak lonec ima svoje dno

Samoprispevek v Celju

Investicijske potrebe na področju družbenih dejavnosti v Celju
iz leta v leto večje. Primanjkuje šolski prostor za osnovne in
srednje šole, pa tudi za predvidene oddelke višje šole. Ni dovolj
delovadnic, varstvenih ustanov, enako neurejene pa so tudi razmere
kulturi in zdravstvu. Občinska skupščina vidi rešitev le v samo-
prispevku. Poseben problem so tudi srednje šole, ki jih obiskuje
nad 50 % dijakov iz drugih občin. Celjska občina ne more sama
reševati vseh težav. Republiška izobraževalna skupnost je prevzela
del financiranja srednjih šol, investicijske potrebe pa naj bi reše-
vale občine kar same. Pritisk na srednje šole je vedno večji, zato so
morali v Celju že letos odkloniti več sto mladih ljudi. Borimo se za
manjši osep na osnovnih šolah, hkrati pa povzročamo s tem vse
večje težave. Ali bo v prihodnje boljše? Ali nismo morda tudi v
Sloveniji zadnja leta preveč zapravljali za vse drugo in pri tem
zanemarjali skupne družbene potrebe? Res, precej visok odstotek
ljudi uživa visok osebni standard, celo višji, kot bi si ga glede na
naše proizvodne zmogljivosti lahko privoščili. Mnogi naši ljudje z
visokim osebnim standardom ne vidijo ali pa nočejo videti skupnih
družbenih potreb. Danes že slišiš pripombe, da je gospoda ob-
delal na svežem zraku, raja pa se potepa po mestu, s plinom in
jimom nasičenem ozračju.

Včasih imamo občutek, da živimo kot tisti kmet, ki je podedo-
val lepe gozdove, nato pa jih je deset let neusmiljeno izkoriščal. Ta
čas je lepo živl, končno pa se je usedel na poslednji panj sredi
goščave in preklinjal svojo usodo. Tako si danes naše občine belijo
glave, kako bi pokrile vse potrebe, ki smo jih dolga leta bolj ali
manj zanemarjali. Po toči je res zastoj zvoniti, vendar pa je nujno,
da vsaj v prihodnje bolj racionalno gospodarimo in da ne odlagamo
na račun poznejših generacij. Mlajše generacije bodo še v večjem
mestu odhajale v tujino, če jim bomo zapustili preveč nerešenih
vprašanj. Če se bo porušilo razmerje med aktivnim in pasivnim
prebivalstvom, bo primanjkovalo dobrin in bomo še težje zadovo-
ljevali potrebe naših ljudi.

Diferenciaciji, ki se danes kaže tudi med bolj ali manj razvitimi
občinami, se ne bomo izognili. Zakaj se ne bi odločili in sprejeli
samoprispevka za vso Slovenijo? Vem, da se bo takoj oglasil boga-
tejši, češ, prelivamo sredstva. Morda bi bili vsi nekaj časa revnejši,
vendar menim, da bi le tako uvrstili osnovne temelje naše sociali-
stične družbe. Posvečati moramo vso skrb mlademu rodu in osta-
lim ljudem. S samoupravnim socializmom hočemo zagotoviti vse
demokratske pravice, vendar še vedno preveč samoupravno
delimo, premalo pa še samoupravno gradimo. Vsak lonec ima svoje
dno in še tako pravična delitev po delu terja tudi pravično delitev
dolžnosti in obveznosti.

Naše ljudstvo se je v najtežjih dneh odločilo za pravično sociali-
stično družbeno ureditev. Prepričan sem, da bo tudi tokrat našlo
odgovorni graditelji pa si bodo morali privoščiti manj ovinkov in
navadnih stranskih poti.

DRAGO SPENDL

KISLE RESNICE

PARTIZANSKO SOLSTVO NA SLOVENSKEM

»Ne pozabite, da ste Slovenci!«

Marsikaj je spomin kakor
ranjena ptica. Tiči pri tleh in se
že dolgo ne more več dvigniti
pod nebo, od koder je nekoč s
tako lahkoto ocenjeval življenje
pod sabo. Morda postane človek
z leti nekoliko popustljiv
do nekdanjih trpkih resnic,
morda je pripravljen marsikaj
oprostiti in celo pozabiti. Toda
kljub vsemu čas le ostane in vtis-
ni, pa čeprav še tako lirčno
obarvani, se zlijejo v kri. In to
je bil njihov čas, čas povečini
mladih bitij, ki so čutili dolž-
nost, da morajo biti domovini z
življenjem na voljo. Morda so se
tudi oni zavedali, da je ljudska
izobrazba pogoj za gmotni in
kulturni dvig našega naroda, da
je prihodnost otrok največja
skrb vsakega izmed njih.

prišli v te kraje kot aktivisti.
Bili so še učitelji in učiteljice z
italijanskimi učiteljski, največ
pa je bilo preprostih kmečkih
deklet z osnovno šolo ali pa z
„avviamento“, to je z nekakimi
našimi strokovno nadaljeval-
nimi šolami. To res niso bile
usposobljene učiteljice, pač pa
so bile aktivistke, prežete z ide-
jami Osvobodilne fronte. Sicer
pa so bile tudi šole same le po-
sebnost oblika narodnoosvobodil-
nega delovanja. Vsi učitelji in
učiteljice so bili v prostovoljni
službi osvobodilnega gibanja.
Bili so brez plače, domačini so
se preživljali doma, od drugod
doma pa so pri kakih premož-
nejših družinah dobivali hrano
in prenočišče. Nemci so po Pri-
morskem razpostavili samo svo-

Toda kljub vsemu se dandanes
MARICI KRANJC dozdeva, da
je bila srečen otrok — srečen
zato, ker je verjetno otroštvo
samo po sebi srečno. Oče je bil
pravcati narodnjak, zaljubljen v
svoj narod in slovensko besedo
in s knjigami je bil založen kot
v tistih časih malokateri kmet.
„Ne pozabite, da ste Slovenci!“
je govoril svojim otrokom. „Pri-
šel bo čas, ko boste hodili v slo-
venske šole in se učili v mate-
rinski besedi!“ Kako silno je
bila Marica ponosna na svojega
očeta, ki ni znal kloniti ne tak-
rat v ruskem ujetništvu in ne v
času, ko je zaradi svojega pono-
sa dobival tanjši kos kruha.
Ne, nikoli ni Marica razmišljala,
da bi postala to in ono, čeprav
se je res zelo rada učila. Morda
je svoj svet iskala v knjigah,
morda v razgovorih ljudi, ki jih
je imela zelo rada.

Po končani osnovni italijanski
šoli se je odpravila v Postoj-
no, kjer je obiskovala nekakšno
pripravnico šolo za uradniške
kadre. Ko bi ne bila z denarjem
taka stiska, ki se morda odlo-
čila za učiteljske. Toda čim-
prej je bilo treba priti do svo-
jega kosa kruha.

Nastopilo je leto 1941 in z
njim veliko razočaranje primor-
skih prebivalcev, ki so ves čas
upali in verjeli, da jih bodo
osvobodili prav tisti, ki so bili
zdaj sami okupirani. Malo jih je
bilo takrat, ki se jim ni vizija
prihodnosti sesula v prah, toda
med njimi je bila prav gotovo
Staničerjeva družina. Zdelo se
je, kot da morajo verjeti v pri-
hodnost, morda tudi zaradi tega,
ker je bil Maričin brat v nenehni
nevarnosti pred nemškim vo-
jaštvom in policijo pa tudi pred
italijanskimi fašističnimi skupi-
nami, ki so prihajale iz Trsta
oziroma Gorice,“ pripoveduje
nekdanji upravnik pedagoškega
tečaja v Beli krajini Jože
Dolgan.

In potem se človek odloči,
da bo pobrskal po spominu tega
ali onega partizanskega učitelja.
Koga izbrati za sogovornika?
Bom s tem, ko bom potrkal na
vrata nekdanje partizanske učitel-
jice, zagrebel v še nezaceljeno
človekovo notranjost, bom ubil
nekaj enkratnega, kar je sodob-
nost potisnila v ozadje ali se
bom prepričal, da je tisti čas v
ljudeh še vedno živ?

Tako se rodi ena izmed šte-
vilnih zgodb, posebna in dru-
gačna pa vendar skoraj taka,
kot jih je bilo med NOB nič ko-
liko. Rodila se je v Kalu pri Piv-
ki tistega dne, ko je v hiši zgoraj
nad vajo, tik ob šoli, v zasneže-
nem februarju 1926 prijokal na
svet zadnji izmed desetih otrok.
Težki časi so bili to, časi, ko za
Slovenca ni bilo ne kruha in
tudi lopate ne. Toda živeti je
bilo treba, treba je bilo spoznati
svet in se z njim spoprijeti,

DISCIPLINA

Beseda zaudarja po preživetem in gnilem. Svobodna osebnost,
dostojanstvo, samovžgoja — to so aduti sodobne šole.

Z disciplino pa previdno! Sme se o njej govoriti, ne sme se je pa
doseči kakorsibodi.

Ali zahtevate, da vas učenci čakajo pred razredom v vrsti?
Vztrajate pri tem, da stojte ob klopih, dokler jim ne dovolite sedeti?
Zahtevate opravičila? Zelo nevgojno in nesposobno se zaganjate v
mlado osebnost.

Ni treba, da drugi molče, kadar kdo govori. Kadar učenca spra-
šujete, se zatecite le k njegovemu imenu, potem pa pustite, da bo
razred kričal vseprek. Če boste vpili: tiho, tiho, boste povzročili v
otrocih kompleks nezgovornosti.

Ko ura mine, počakajte, da se živa voda izteče iz razreda in ji ne
postavljate jezov! Prevrnjene stole postavite spet h klopi.

Ne zahtevajte opravičil, če učenec manjka. Je bil pač zadržan.
Tudi dvanaajsetnik ima že lahko težave. Ne povzročajte mu novih!

Do zamujanja bodite akademski. To veleva takt. Čakanje v vrsti
rani mlado osebnost naravnost v mozeg. Če vam bodo namesto
zdravo rekli čao, ste lahko srečni. Sprejeli so vas za svojega.

Ponudite kdaj komu polno tobačnico. Teden zdravja je mimo in
tako vas nič ne ovira, da ne bi bili kolegiálni. Otrsite se vseh
bremen preteklosti.

Ko bo svobodna osebnost stala pred komandirjem čete in obra-
čala glavo po povelju na levo, na desno, bo že spoznala, kaj je
disciplina.

In vse bo lepo in prav: vi ste jih naučili nekaj poštevanke, oni pa
reda.

Kljun je otresala

BERTA GOLOB

vstaji, o delovanju Janka Pre-
mrila-Vojka in njegovih pari-
zanov v letu 1942.

Leto 1943: Badoglijeva vlada
je padla. Osvobodjeni so bili ve-
liki predeli našega ozemlja in v

Fotografija učiteljice
Mare Kranjc med vojno

deželi se je začela graditi naša
narodna oblast. Po vaseh so se
začele odpirati slovenske šole,
marsikje na pobudo samih
vaščanov.

Ob koncu leta 1943, je pre-
jela Marica Kranjc obvestilo na-
rodnoosvobodilnega odbora iz
Kala, v katerem so jo vabili, naj
bi v rojstni vasi postala parti-
zanska učiteljica. Obvestilo ji je
prinesel tovariš Miro Rotar, ki
je tudi organiziral pouk v šoli in
je v njej nekaj časa sam po-
učeval. „Mlada sem bila tak-
rat,“ se spominja Marica
Kranjc, „in mislim, da niti po-
mislila nisem, da sem vendarle
popolnoma nepoučena v učiteljski stroki, da se lahko zgodi,
(Nadaljevanje na 4. strani)

Tudi danes so knjige in otroci najljubši prijatelji tovaršice Mare

ISTRA SE SMEJI

Dežuje. Vse je mirno, tiho in samotno. Pokrajina, zdi se mi, čuti mojo otožnost. Istra!

Zdi se mi, da sem njena hči, pa vendarle nisem. Stapljam se v njenih kamnitih gmajnah že osem let. Včasih se mi je zdelo nemogoče presaditi se iz enega dela Primorske na drugi konec. Pa vendarle. Prehod je prišel neopazno, mehko, kakor božanje matrine roke. Sedaj ljubim dva kosčka slovenske zemlje — Goriško in Istro.

Različni sta si, vendar v nečem zelo podobni. Na prvo me veže otroštvo, na drugo doba dozorevanja, truda, skrbi za družino in ljubezen do ljudi. Poznam vsak njihov nasmeh in njihov vzdih, njihovo skrb in njihovo srečo, njihovo hotenje in nehanje.

Ko razmišljam, začutim, da me veže na Istro še nekaj drugega: mozaik mladih lic, ki so šla mimo, vendar so ostala v meni, kot ostane odtis školjk na skali ob morskem bregu.

Ko se zamaje samotni bor ob sunku burje, ko zavalovijo prve bilke na travniku, ko dozori prve češnje in ponudijo polna lica svetu, ko se zaleskeče zoreče žito na polju in ko jesenske kaplje orosijo kamenje na Vardi, tedaj se med borovimi iglicami, med zelenjem, med češnjami, med pšenico in med srebrnimi kapljicami prikažejo obrazi. Vsi so še otroški, vendar so na njih že opazne gube. Gube skrbi.

Prvi obraz je smejoč, radosten. To je obraz deklice z dolgimi lasmi in z očmi, v katerih se zrcali srce. Nato se vame zazre dvoje svetlosivih oči in nad njimi valovijo zlati lasje. Ostal mi je v spominu fantov glas. Čutim njegovo dušo, ko recitira Gradnikove „Noči“. Mogoče se melodija njegovega srca ne bo nikoli resnično izpela, ker jo bo udušilo življenje.

Že se prikaže tretji — nekoliko našobljn, droban obraz, s trdim pogledom, ki pa se omehča, ko zagleda prijatelja. Četrty je klovn, pa ne po zunanjosti, po veselosti. Stresa svoje hihitanje po dolgih šolskih hodnikih, da zvoní zrak kot ob pritkravanju.

Za hip mi srce otrpne. Bled, utrujen obraz dviga k meni žalostne oči. Le zakaj mora človek pri petnajstih letih občutiti bol, ki jo lahko prenese le odrasel človek? Na dru bolesti tli iskrice mladosti. Vem, razgorela se bo, kajti mlad človek mora kdaj doseči srečo. Tu je še izklesan obraz. Nekje sem nekaj podobnega že videla. Da, skala nad mojo vasio je takšna. Boj z naravnimi silami jo je izoblikoval — in boj za življenje je klesal tudi ta mladi obraz. Ob ustnicah je nagajiva gubica. Trza! Da, to je hotenje po boljšem, lepšem...

V samotni jesenske noči gredo mimo mene mladi obrazi. Vse te obraze ljubim. To je življenje! To je radost!

Črni jezdec na nebu izginejo. Istra se smeji!

R. A.

»LETOS JE IZREDNO TEŽAVNO LETO«

(Nadaljevanje s 1. strani)

Posebno poglavje razprave so bile gimnazije — njihov prihodnji učni načrt in možnost, da v manjših središčih prerastejo v šolske centre. Tako bi namreč bili boljše izkoriščeni učni kadri — hkrati pa bi bilo mladini z določenega območja (npr. Tolminsko) prihranjeno iskanje bivališča v večjih mestih (ob sedanjem pomanjkanju domov). V gradivu je navedeno, da bi 13 gimnazij ostalo samostojnih, 3 bi imele oddelke pedagoške in vzgojiteljske smeri, 2 gimnaziji bi bili samo pedagoške smeri, ena bi postala pedagoški center, 14 gimnazij pa naj bi smotno prerastlo v šolske centre, na katere bi bili vezani posamezni oddelki drugih srednjih šol (ki jih v tistem kraju ni).

Seveda bi bilo nujno vsak primer reševati zase — je poudaril Ludvik Zajc. Letos je bilo zavoljo pomanjkanja prostorov v

dijaških domovih odklonjen 2700 otrok. Takšna številka da misliti. Člani skupščine republiške izobraževalne skupnosti naj bi dali k prihodnji usmeritvi gimnazij svoje načelno soglasje. Ob tem so nastajali pomisleki, da zadeva še ni dovolj proučena — in tudi to, da nimamo nobene primerne, ki bi nam potrjeval pravilnost takega reševanja sedanjih nezadovoljivih razmer. (Nekaj časa smo namreč pri srednjih šolah silno poudarjali njihovo strokovnost.) Drugi — predvsem člani iz predelov, kjer bi takšni gimnazijski centri pomenili napredek za njihov kraj in rešitev za njihove otroke — so bili prepričani, da je prav, če dajo svoje soglasje. In teh je bilo več kot polovica.

Pri rekonstrukcij in reorganizaciji našega šolstva bo v prihodnje vse važnejšo raziskovalno vlogo opravljal pedagoški inštitut pri univerzi v Ljubljani.

„Na vseh drugih področjih je raziskovanje temeljni kriterij napredka. Zakaj ne bi isto veljalo tudi na področju vzgoje in izobraževanja?“ je dejal dr. Franc Pediček, direktor pedagoškega inštituta. Zdaj ni več čas hitrih reform — gre za operativno eksperimentalno delo, pri katerem bodo šole igrale vlogo soraziskovalca. „Azurno reševanje vprašanj pa je možno le s smotno delitvijo dela. Pre-rasti moramo celovitost. V tovarškim sodelovanju je mogoče delati hitreje in temeljiteje. Osnovna misel, ki nas pri tem vodi, je, da edino smotno raziskovanje lahko začne uresničevati red v našem šolstvu, kar je tako zaželeno.“ (Dr. Pediček)

Za svoje delo potrebuje pedagoški inštitut moralno in materialno podporo republiške izobraževalne skupnosti in vsega našega prosvetnega osebja.

SKLEP: Decembra poteče mandat polovici članov republiške izobraževalne skupnosti. Zaželeno je, da za prihodnje kandidate izberemo tiste, ki kažejo resnično sposobnost, pa tudi pripravljenost usmerjati, podpirati in reševati naše šolstvo v vseh prihodnjih letih, ki jim bomo najbrž tudi upravičeno rekli, da so težavna.

NEŽA MAURER

ZDRAVILO

V nekem kraju je učitelj kaznoval otroka, kakor je zaslužil. Na to pridere togotna mati, ki je svojega sinčka čez vse ljubila med učenjem v šolo in začne zmerjati, da je bilo joj. Učitelj je v zadregi in spozna, da nesramnej ženi se ne bo dalo z lepa dopovedati. Da bi se rešil sitne matere, zapove nagloma vsem učencem da naj za njim izrekajo: „Enkrat eden je dva, dvakrat dve je štiri.“ Učitelja vsi z močnim glasom povzema-jo, a žena se jezi in ropota. Otroci še bolj kričijo in učitelju se srce smeje, ko jo je tako do-

he, kjer tekmujejo: v občinskih, mestnih in republiških merilih! Modeli jadmice tega krožka so izredni dosežki — estetski in funkcionalni hkrati. Takšen pa je uspeh med mladimi modelarji le tam, kjer ima strokovnjak izreden posluš za mladino.

Ko so na šoli v Polju razstavili izdelke tega krožka, je Maks Oblak dejal: „Moja edina želja je, da bi dokazal mladini, da je delo osnovno vodilo življenja vseh časov in vseh dežel na vsem svetu. Mladina je sposobna delati in ustvarjati, le starejši se vse premalo ukvarjamo z njo. Predvsem doraščajoči mladini ne posvetimo dovolj časa.“

Če pretehtamo te besede, jim prav gotovo moramo pritrditi. Ze osnovna šola mora usposobiti otroka, da bo znal vrednotiti delo, tako da ga bo našel življenje pripravljenega za odgovornost. Potem bo tudi te prevzel brez negotovosti in s polnim zaupanjem vase in v svet okrog sebe. Ko konča osnovno šolo, ne bo razdvojen vstopil v srednjo šolo. V nobenem primeru se ne bo prilagodil „zgolj želji staršev, da bo tam dosegel dobičkanosen in lep poklic“, temveč bo sam sposoben pre-ceniti, če je v resnici izbral pravo pot nadaljnjega izobraževanja. Ob upoštevanju, da je skoraj 70–80 % mladine na srednjih šolah usmerjena po želji drugih, se ne smemo ču-diti, da se mnogo dijakov „prebija“ prek vseh letnikov le: da si pridobijo srednješolsko iz-obrazbo! V nobenem poklicu, ki ustreza določenemu delov-nemu mestu, ne potrebuje naša družba nestrokovnjakov, ne potrebuje pa tudi ljudi, ki ne opravljajo svojega dela z ljubez-nijo.

BOŠTJAN NOVŠAK

VSE JASNO

Učitelj (pokaže s palico na tabli eno črko in vpraša): Jurijče, ali poznaš to čerko?

Jurijče: Se ve, da jo poznam! Učitelj: Nu, kako se jej pravi?

Jurijče: Tega ravno ne vem, ali poznam jo pa vendar, ker sem jo vsaj že stokrat videl.

POPRAVEK

Naslov na str. 6 v prejšnji številki PROSVETNEGA DELAVCA o simpoziju v Mariboru se pravilno glasi: GEOGRAFSKI SIMPOZIJ O SEVEROVZHODNI SLOVENIJI.

Uresničujmo svoje delovne in življenjske pogoje!

Iz sklepov III. kongresa Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije

Sklepi zavezujejo osnovne organizacije sindikata, občinske in medobčinske odbore in republiški odbor; njihov temeljni namen je:

- zagotoviti vse bolj demokratične in humane odnose med ljudmi v okviru čimbolj neposrednega in učinkovitega sistema samoupravljanja;
- vključevati se v vsa pereča družbena dogajanja in izpolnjevati skupne naloge predvsem za področja, na katerih delajo delavci družbenih dejavnosti;
- pomagati pri utrjevanju socialne varnosti delovnih ljudi v družbenih dejavnostih, jih s tem razbremenjevati negotovosti in jim omogočati, da bi se čimbolj nemoteno lahko posvečali ustvarjalnemu delu;
- vplivati na pravilno vrednotenje dela družbenih dejavnosti in posameznih delavcev skladno z opravljenim delom in doseženimi delovnimi uspehi ter na stalno naraščanje gmotnega in kulturnega standarda delovnih ljudi;
- pospešiti učinkovito delovanje vseh organizacij in organov Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije, da bi člani v tem sindikatu, povezanem v Zvezo sindikatov Slovenije, organizirano lahko uresničevali svoje delovne in druge življenjske interese.

CANKARJEVA ZALOŽBA JE V SODELOVANJU Z IZOBRAŽEVALNO SKUPNOSTJO SLOVENIJE IZDALA KNJIGO

NOVA TEHNOLOGIJA IZOBRAŽEVANJA

Angleška avtorja Michaela J. Apterja. V knjigi so zanimiva poglavja o revoluciji v izobraževanju, o poučevanju s televizijo, o programiranem pouku, o uporabi računalnikov v razredu, o pouku branja in matematike, o jezikovnem pouku in šolskih zgradbah.

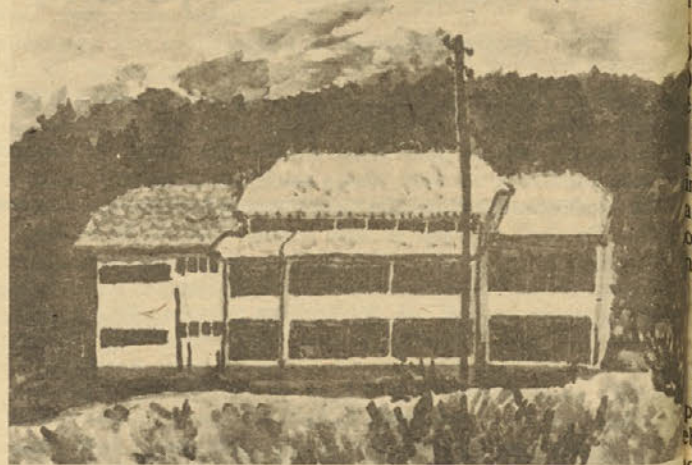
Avtor, eden vidnih strokovnjakov tega področja, opisuje glavne razvojne smeri ter skuša prikazati, kakšne posledice bodo imela nova sredstva in metode na organizacijo in oblike vzgojno-izobraževalnega dela.

Knjiga je koristen in uporaben priročnik ter bo pomagala pedagoškim delavcem, da bodo lažje spremljali razvoj na tem področju in tudi sami ustvarjalno sodelovali v njem.

Knjigo priporočamo učiteljem v osnovnih, srednjih in posebnih šolah ter izobraževalnih centrih v delovnih organizacijah.

Cena knjige je 15,00 din. Knjigo lahko kupite v knjigarnah oziroma jo naročite pri Cankarjevi založbi, Ljubljana, Kopitarjeva 2/II.

ZAVOD ZA ŠOLSTVO SR SLOVENIJE

NOVA OSNOVNA ŠOLA V ČRNEM VRHU NAD IDRJO — teden (Vlasta Skvarča, 8. razred)

V Črnem vrhu nad Idrijo imajo novo šolo

Črnovrški šolski okoliš šteje 190 šolobveznih otrok. Naj-oddaljenejši hodijo tudi do 8 km v eno smer, saj so kmetije raztresene po vrhah. Iz Zadloga, kjer je prej bila podružnična šola, se vozijo (pozimi, kadar zapade sneg, pa peš) 5 km daleč, do postaje pa peš, kolikor je treba. Tako je šolarjevo življenje po mnogih naših raztresenih hribovskih vaseh. Vsi mladi Črnovrščani, ki so oddaljeni od šole več kot 4 km, imajo pravico do brezplačnega prevoza; če tega ni, pa do brezplačne enolončnice. 50 takšnih je med črnovrškimi šolarji.

Vsa povojna leta so šolarji gostovali v starih zgradbah: nad garažo, in po zasebnih hišah (šola je bila med vojno porušena) pa v prezidanih vojašnicah. Leta 1966 so se idrijski občani odločili za samoprispevek. Popolna osnovna šola je bila zgrajena v Spodnji Idriji — in druga je zdaj v Črnem vrhu. Stala je okrog tri in pol milijona dinarjev (od tega je republiška

izobraževalna skupnost dala milijon in pol dinarjev; odobrena so tudi sredstva za nabavo učilnic, kabinet in ostale potrebne prostore — nima pa vadev. V načrtu je bila sredstev zanjo je zmajala Ravnateljica Marija Vodopivec in vse ostalo učno osebje si zadeva, da bi uredili kot sebnost telovadnico dvorano v družnem domu. Za to bi potrebovali do 7.000.— dinarjev.

V soboto 6. novembra letos so se črnovrški učenci slovesno selili iz stare šole v novo. Niso so torbe in učila — ter prebrali. Pripravili so vever sporecitali so, pevski zbor je ustopil pa folklorna skupina. lani trak je prerazal predsednik občinske skupščine Stanko Marovec — ob navzočnosti številnih domačinov, predstavnikov idrijske občine in seveda učencev.

Zdaj poteka v novi šoli teden resnega dela.

Vaje pri pouku tujega jezika

V 17. številki PROSVETNEGA DELAVCA smo v članku "Učenje tujih jezikov" spoznali nekaj splošnih snov, na katerih temelji splošno učenje tujih jezikov. Fidei smo, da izhajajo skoraj vse spremembe iz novega vrednotenja spoznanja, da je treba učiti slovnico od jezika, učenec posredovati živ, pogovorni jezik ter pri tem upoštevati poznanja uporabne psihologije. Menili smo tudi, kako so po načelih sestavljeni učbeniki. Kako pa so nova znanstvena poznanja vplivala na pouk? Spremembe so očitne predvsem na dveh področjih:

- pri razdelitvi učne ure
- pri zgradbi in načinu vaj

RAZDELITEV UČNE URE

Tako kakor je uporabna psihologija (poleg drugega) vplivna na razdelitev celotne vsebine ugotovitvij, da se učenčeve osebnosti osvajanju nove snovi večajo tem hitreje, čim več je oseben povedati, tako je na novo osvetlila tudi potek učne ure pri tujem jeziku. Učno uro delimo danes na štiri faze:

1. motivacija
 2. recepcija
 3. reprodukcija
 4. komunikacija (po Salistri)
- Tretjo fazo imenuje Hayes manipulacija, četrto pa produkcija. To vsebine povedanega si ne spremeni, marveč le še z njo anso nakaže, kaj pravzaprav deli temi nazivi mislimo. Prvi fazi sta vezani na učenčovo prejetje, torej na slušno-vidni in manj govorni ali celo čuteni del pouka. Lingvistično, naj faza motivacije zame približno 10. faza recepcije pa 20 % učne ure (oziroma predavanja).

Vsa "teža" učne ure sloni na reprodukciji in komunikaciji. O reprodukciji govorimo krat, ko je učenec nove oblike in strukture že ločil ter splošno, zdaj pa jih mora osvojiti in aktivno uporabljati, najprej v taji, nato pa v situacijah ki so lekcij vse bolj oddaljene. Aktivna uporaba novih struktur v govoru in pisavi brez natančnosti na lekcijo v knjigi je ebina komunikacije. Pomen dveh faz je očiten, če vemo, so jima teoretični odmerili 10 % (za reprodukcijo) oziroma 20 % (za komunikacijo) vse učne ure. Teh 70 % učne ure predstavljajo tudi okvir za obliko in vsebino jezikovnih vaj, katerim pripišujemo mnogo večji pomen kot kdajkoli v zgodovini lingvistike.

ZGRADBA IN NAČINI VAJ

Razvoj vaj ima v zgodovini aplikativne lingvistike svoje posebno zanimivo mesto. Ne bo to se spuščali v analizo vaj klasično-prevajalskih učnih metod, katerih naloga je bila bolj naučiti slovnico pravila ter končati ipd., kakor usposobiti učenca za vsakdanji aktivni razgovor. Žal ni malo učbenikov,

ki še danes ne poznajo drugačnih vaj, ne glede na to, da so se cilji učenja tujih jezikov povsem spremenili, saj nam danes samo branje in razumevanje večinoma ne zadošča več.

Ni pa še dolgo tega, ko so mnogi videli rešitev problema, kako učence res naučiti govora, v tako imenovanem "pattern drills", ki izhajajo iz Amerike. Vendar rezultati niso izpolnili pričakovanj, pač pa sprožili nova vprašanja. Lingvisti so se zavedali, da tiči rešitev problema v vajah, niso pa vedeli, ali v množini vaj ali v načinu. Analize, ki so segle prav do osnovnih vprašanj, kaj jezik sploh je, so šele zadnja leta — upamo si trditi — dale zanesljiv odgovor: "Ni toliko pomembno število kot vsebina, način in gradnja vaj." "Pattern drills" so pomenili pomemben korak glede na nekdanje vaje, rezultat pa je bil premišlavljen predvsem zato, ker jih niso gradili.

In kako vaje "gradimo"?

Psihologi, ki se ukvarjajo s problemi pouka, trdijo, da učenec najprej novo obliko prepozna, nato ugotavlja, v kakšnih zvezah nastopa (faza recepcije!) in jo šele nato lahko začne uporabljati v sugeriranih zvezah (faza reprodukcije!). Pri tem je potrebno omeniti, da predvsem predšolski otrok sprejema jezik drugače, kot odrasli, ta pa spet nekoliko drugače kot šolar.

Učenca moramo najprej naučiti novih oblik in struktur ter zvez v stavkih (torej ne v paradigmatih kot nekoč!). Pri tem lahko uporabljamo različne tipe vaj, ko npr. nadomesčanje, izpopolnjevanje ipd.

Za primer vzemimo, da hočemo tuje naučiti slovenski glagol iti v sedanjem času ednine in množine. Za vajo oblike lahko npr. izberemo naslednji dril:

Grem v službo.
(tovarna). . . Grem v tovarno.
(pisarna). . . Grem v pisarno
itd.

Učitelj bo pri prvem stavku povedal, da želi na svojo besedo "služba" reakcijo: Grem v službo, in bo stavek trikrat ponovil, nakar bo na besede "tovarna, pisarna itd." dobival stavke:

Grem v tovarno, pisarno itd.
Na enak ali podoben način bo vadil vse druge oblike glagola iti, ki se jih morajo učenci to uro naučiti. Ko je tako "predelal" vse oblike v enostavnih stavkih, preide (z istimi oblikami) k vajah v kontekstu.

Kontekst je zveza najmanj dveh med seboj smiselno povezanih stavkov. Njegove oblike so dokaj pestre. Lahko gre za: vprašanje — odgovor (pozitivni ali negativen)

vprašanje — komentar
trditev — vprašanje
trditev — komentar
trditev — vprašanje — komentar
itd.

Vaj v kontekstu bo za naše učence slovenščine torej več in pestrejša bodo. Na primer:

(vprašanje — odgovor)
Greš v službo? Da, grem.

Greš v tovarno? Da, . . . itd., ali:

(vprašanje — nasprotno vprašanje — odgovor)

Greš v službo? Ne, pa ti? Da, jaz grem.

Greš v tovarno? Ne, . . . ? Da, . . . itd.

Učitelj mora že za vajo oblike izbrati le take stavke, ki jih res govorimo. Stavek, ki zveni umetno ali slovnično, nima mesta v naših vajah, kajti iz prvih elementov bo sestavil ogrodje (kontekst), s katerim bo tudi sezidal stavbo (razgovor oziroma komunikacijo)

Množica in pestrost možnih vaj v kontekstu nas sama pripelje do vodenega dialoga z učencem, od tod pa do prostega pogovora. Na ta način tudi ne moremo reči, kdaj smo iz faze reprodukcije prešli v fazo komunikacije, ko lahko ugotovimo: spregovorili so!

Prof. L. JEVŠENAK

PROMET (Miha Barkovič, osn. šola Kostanjevica — Grafični bienale)

Dokument, ki ne sme obtičati v predalu

Leto za letom se rojevajo novi zakoni, določila, dopolnila, resolucije . . . Papirji, ki postajajo zrcalna podoba dobrih namenov. Svoj življenjski prostor najdejo v predalih, kjer neupoštevani jemljejo konec. Zakaj? Ob izračunih, ki pokažejo njihovo zahtevnost, moramo pozabljati, česa si želimo. Številke nas spominjajo, da smo spet hoteli zajemati s preveliko žlico. Ni materialne osnove, rečemo, in spet imamo samo besede.

Kakšna bo usoda novega dokumenta o razvoju vzgoje in izobraževanja na Slovenskem? Razprave o tej listini, v kateri naj bi bilo določene povedane, kako bo v prihodnosti z vzgojo in izobraževanjem pri nas, v naši republiki, se vrste že dve leti. O njej sta razpravljala 19. novembra tudi odbora slovenske skupščine, in sicer: odbor za prosveto in kulturo republi-

škega zbora in odbor za vzgojo in izobraževanje prosvetno-kulturnega zbora.

Dokument je vsekakor potreben, ne sme pa biti različica tistih splošnih aktov, ki jih že imamo — so menili razpravljavci na seji. Pravimo, naj listina dolgoročneje začrta smer na vzgojnoizobraževalnem področju. Radi bi jo dobili prihodnje leto, ob kakovostni izdelavi

tako pomembnega dokumenta pa bo zagotovo moralo obveljati pravilo: Naglica ne sme škodovati vsebini.

Želimo drugačen način izobraževanja, program, prilagojen današnjim in jutrišnjim potrebam, drugačne učitelje: take, ki se bodo nenehno izpopolnjevali in učili otroke tako, da se bodo v resnici česa naučili že v šoli. O vsem tem naj bi povedal dokument več in bolj natančno.

Slaba stran dokumenta je: preveč načelnih in premalo določenih opredelitev. V listini, ki naj bi veljala za uporabno, pa bi morali zapisati, kako si zamišljamo uresničevanje načel v praksi in predvideti, kakšne posledice bo imel ta dokument na revizijo zakonodaje na vzgojnoizobraževalnem področju. Povedati mora več, kot so povedali dosedanja dokumenti; v njem

bosta združeni dolgoročna koncepcija razvoja in načrt, kako bo ta koncepcija uresničena — načela, cilji in poti.

Natančneje mora biti opredeljeno, kdo bo prevzel določene naloge in koliko denarja bomo rabili, da ne bodo zapisana načela ostala zgolj fraze.

Skratka, dokument naj bo uporaben, da ne bo obležal v predalu kot že toliko podobnih listin; učinkovit in ovrednoten tako, da ga bo mogoče tudi denarno izpeljati.

V drugi fazi nastajanja bodo pri sestavi dokumenta sodelovale tudi naše strokovne institucije (med njimi tudi pedagoški inštitut), tako da bodo vanj vključeni tudi dosežki znanstvenega proučevanja, tehnično administrativno delo pa bo opravila posebna komisija pri slovenski skupščini.

MARJANA KUNEJ

V LETU 1972:

Upoštevanje samoupravnih sporazumov

O uresničevanju samoupravnih sporazumov o merilih za delitev dohodka in osebnih dohodkov je razpravljala na II. plenarni seji (5. novembra) že republiški odbor Sindikata delavcev družbenih dejavnosti, na isto temo pa je bila uglasena tudi razprava na konferenci predsednikov in tajnikov občinskih in medobčinskih odborov (11. novembra). Podrobneje so razpravljali tudi o izhodiščih za plačevanje dela (financiranje) družbenih dejavnosti v Sloveniji v letu 1972.

Kako bo s plačevanjem dela družbenih dejavnosti v letu 1972? Republiški odbor predlaga, naj bi vse družbenopolitične skupnosti, samoupravne interesne skupnosti in vsi drugi kolektivni plačniki dela družbenih dejavnosti (pa tudi vsi organi in organizacije na področju gospodarstva) za izhodišče vseh kalkulacij o plačevanju dela družbenih dejavnosti v letu 1972 upoštevali sklenjene samoupravne sporazume. Takih sporazumov je na področju družbenih dejavnosti 33, zajemajo pa vse zaposlene — od ne kvalificiranih delavcev do funkcionarjev.

Vsi ti kolektivni plačniki dela (s področja šolstva, zdravstva, kulture, socialnega varstva, uprave, pravosodja in drugih družbenih dejavnosti) naj bi uskladili osnove in merila za financiranje s samoupravnimi sporazumi. To je namreč edina možna odločitev, če hočemo doseči usklajeno vrednotenje dela teh področij.

Ukrepi v okviru ekonomske politike. SR Slovenije za leto 1972 morajo zagotoviti enak odnos do družbenih dejavnosti in gospodarstva, znotraj družbe-

nih dejavnosti pa enak odnos do vseh panog. To se mora zrcaliti predvsem v enaki stopnji realizacije samoupravnih sporazumov (za vse dejavnosti 100-odstotna realizacija, če pa to — kljub vse družbenim naporom — ne bo mogoče, pa za vse dejavnosti enak odstotek manj).

Podpisniki spoštnih družbenih dogovorov naj bi čimprej določili valorizacijo za leto 1972, in sicer za kalkulativne osebne dohodke in osebne prejemke na račun materialnih stroškov ter skladov skupne porabe, kot je to določeno v 6. in 11. členu splošnega družbenega dogovora in v 2. in 9. členu splošnega družbenega dogovora za gospodarske organizacije (Uradni list SRS, št. 19/1971).

Ta stališča je zavzel republiški odbor na zadnji plenarni seji. Vsem pristojnim organom in organizacijam predlaga, naj jih sprejmejo ter po svojih močeh in v okviru svojih pristojnosti pripomorejo k njihovi uresničevanju.

Konference predsednikov osnovnih organizacij

Od letošnjega 23. novembra do 16. decembra bodo po raznih območjih Slovenije konference predsednikov osnovnih organizacij, pripravljene po posameznih področjih. Na konferencah bodo govorili o uresničevanju samoupravnih sporazumov o merilih za delitev dohodka in osebnih dohodkov in plačevanju dela družbenih dejavnosti v letu 1972, dogovorili pa se bodo tudi o tem, kaj naj bi naredile osnovne organizacije v „pokongresnem“ obdobju.

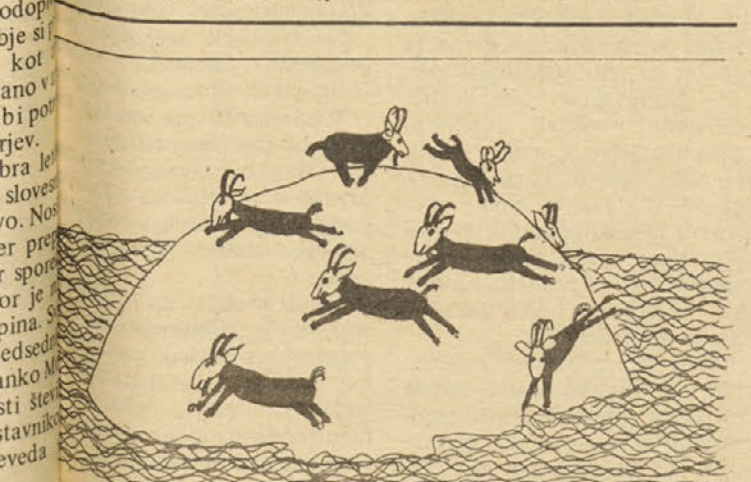
SEMINARJI ZA PROSVETNE DELAVCE

Zadnje dni preteklega meseca in prvi teden v novembru je občinski odbor Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Maribor organiziral dvodnevne seminarje za člane izvršnih odborov osnovnih organizacij sindikata visokih, višjih, srednjih in osnovnih šol ter vzgojnoizobraževalnih zavodov. Seminarji so bili v Poštarkem domu na Pohorju. Poleg sindikalnih delavcev z mariborskega območja so prišli tudi nekateri iz občin Lenart, in Ljutomer, Obravnava, so vsebino dela OOS na podlagi nalog in političnih ciljev slovenskih sindikatov ter sklepov III. kongresa Sindikata delavcev družbenih dejavnosti. Pogovorili so se tudi o akcijskem programu odbora, nekaterih organizacijskih vprašanjih

ter o samoupravnem sporazumu v šolstvu in vzgojno-varstvenih zavodih. Seminar so vodili domači sindikalni funkcionarji kot: Lojze Štefanič, Niko Šebart in Radan Orbančič. Tajnik temeljne izobraževalne skupnosti Stane Kuštrn je podal nekaj misli o temeljni izobraževalni skupnosti kot samoupravni skupnosti s področja izobraževanja. Ker je bilo na seminarju največ predsednikov in tajnikov osnovnih organizacij sindikata so se pogovorili tudi o sklicanju letnih konferenc in občnih zborov, ki naj bi bili v tem in prihodnjem mesecu. V živahno in odločno razpravo o nujnosti čimprej ureditve materialnega stanja v prosveti so posegali številni razpravljavci.

IVAN POŽAUKO

Zaradi prezahtevnosti staršev je otrok vse bolj prepuščen samemu sebi ter vplivu svojih vrstnikov, vzgojnemu vplivu filma, televizije, literature (po-

OTOKU SO RAZSAJALE ČRNE KOZE (Jelka Godec, Janeževa 1, Ljubljana) — risba z natečaja „Kako pravimo in kako bi

KAKO DELA ROMUNSKA ZVEZA SINDIKATOV PROSVETNIH, ZNANSTVENIH IN KULTURNIH DELAVCEV

Izpopolnjevanje in prilagajanje novim zahtevam

Na letošnje evropsko srečanje sindikalnih organizacij in učiteljskih združenj v Dubrovniku je poslala Romunija med svojimi zastopniki tudi predsednico Zveze sindikatov prosvetnih, znanstvenih in kulturnih delavcev Marijo Stanescu. Iz njenega poročila povzemamo informacijo o delu romunskega sindikata.

Zveza sindikatov prosvetnih, znanstvenih in kulturnih delavcev združuje sindikate ustanov s področja prosvete, tj. vzgojno-izobraževalnih ustanov, osnovnih šol in gimnazij, visokošolskih zavodov pa tudi sindikate ustanov, ki se ukvarjajo z znanostjo, filmom, umetnostjo in kulturo. V tej Zvezi je 300 tisoč delavcev.

Izpopolnjevanje pouka, znanosti, kulture in umetnosti, pa tudi vodenje strokovne, ekonomske in družbene aktivnosti na tem področju je ena temeljnih nalog te sindikalne organizacije. Hkrati si prizadeva za razvoj socialistične zavesti svojih članov, za uresničevanje izumiteljskih pobud in naprednih pojmovanj, skrbi za izboljšanje življenjskih in delovnih pogojev zaposlenih, zastopa interese organizacij članic v odnosu do ministrstva za prosveto, akademije socialistične republike Romunije ter drugih državnih in družbenih organizacij ter organov.

Vsakih pet let se sestane konferenca včlanjenih sindikatov, ki predstavlja višji organ zveze in voli njen komite. Člani komiteja delujejo neposredno v sindikalnih organizacijah (po vrstah področij). Občasno se sestanejo na plenarnih sejah, analizirajo opravljene naloge in sprejemajo smernice za prihodnje delo. Med plenarnimi sestanki opravlja koordinacijsko delo izvršni biro zveze.

V začetku letošnjega leta je bil kongres Glavne zveze sindikatov in

konferenca Zveze sindikatov za prosveto, znanost in kulturo. Na tem kongresu so začeli obširno razpravo o vlogi sindikata v pogojih vsestranskega materialnega razvoja socialistične družbe v Romuniji. Poudarili so, da je osnovna naloga romunskega sindikata na sedanji stopnji razvoja socializma te dežele zagotoviti tako organizacijo, ki bo omogočila delovnim ljudem, da lahko uveljavijo svoje pravice in opravljajo dolžnosti, da sodelujejo in izpolnjujejo vse naloge socialistične graditve in sodelujejo pri razreševanju problemov, ki zadevajo vsestranski razvoj sodobne romunske družbe. Zagotoviti demokratizacijo sindikalnih vodstev tako, da bodo s svojo aktivnostjo pomagala razvijati demokracijo in sindikalno avtonomnost, izpolnjevala sestav svoje organizacije, stil in metode dela — vse to so načela in cilji, ki so postali temelj za prenavljanje romunske sindikalne organizacije.

Zveza sindikatov za prosveto, znanost in kulturo je izboljšala svoj sestav in razširila delovno področje. Pri komiteju zveze so ustanovili komisije, ki jih sestavljajo strokovnjaki: njihova glavna naloga je proučevati probleme pouka v splošnoizobraževalnih šolah, v višjih šolah, znanstvenem raziskovanju in umetnosti ter oblikovati predloge, kako razrešiti nastale probleme.

Dosežek novega načina dela so številne konkretne akcije. Zveza sindikatov pripravlja skupaj z ministrstvom za prosveto končno redakcijo študije o pogojih dela in življenja učiteljev, ki delajo v splošnoizobraževalnih šolah. Predvidevajo, da bo akcija privedla do administrativnih ukrepov, ki bodo izboljševali njihove pogoje. Na področju kulture sodeluje zveza pri izdelavi načrta

predpisov o statusu delavcev v gledaliških in koncertnih ustanovah.

Skrbi tudi za vzgojo članov, za zvišanje ravni njihove državljanske zavesti, ideološko in strokovno izobraževanje. V ta namen je bil organiziran tudi mednarodni simpozij na temo Vloga in mesto učitelja v procesu modernizacije pouka.

Za področje visokošolskega pouka in znanstvenega raziskovanja je organizirala zveza Konferenco za izmenjavo izkušenj s predstavniki Sindikata visokošolskih zavodov in raziskovalnih ustanov. Konferenca je bila 23. in 24. septembra v Bukarešti. Pregledali so naloge sindikalnih organizacij v zvezi z idejnopolično in moralno-družbeno vzgojo članov in mobilizacijo učiteljev na področju vzgojnega dela s študenti, govorili o tem, kaj naredi sindikat za boljše povezovanje raziskovalnih sredstev in porabnikov teh uslug, o tem, kako naj bi znanstveno-raziskovanje vplivalo in z načrtnim delom sindikalnih organizacij izboljšalo aktivnost učiteljev itd. V bližnji prihodnosti pripravljajo podobne akcije, v katerih bodo analizirali sindikalno aktivnost v gledališčih.

Za področje pouka, znanosti in kulture pripravljajo obsežne akcije za izpopolnjevanje in prilaganje zahtevam sedanosti in prihodnosti. V splošnoizobraževalnem področju je že uveden nov sistem šolanja otrok: otroke vpšejo v šolo že s šestim letom, obvezno šolanje pa je podaljšano na deset let. (Ta akcija bo do konca izpeljana l. 1973). Sprejeli so ukrepe za razrešitev šolske mreže strokovnih in srednjih šol. Tako se bodo lahko mladi učinkovito in diferencirano strokovno izobrazili — glede na individualno sposobnost

učenca in družbene potrebe. Pomembna sprememba je doživelo tudi visoko izobraževanje. Gre predvsem za vsebinske spremembe; teorija je povezana s prakso, in proizvodnja, izpopolnjen in razširjen je sistem štipendiranja, bolje so razdeljena mesta v raznih specialnih področjih itn. Napredek so dosegli tudi na področju znanstvenoraziskovalnega dela, in sicer: v uporabnost raziskovanja, usklajenost raziskovalnih tem med različnimi ustanovami, intenzivnejše sodelovanje med posameznimi raziskovalci in proizvodnimi enotami.

Na področju kulture so dali večji poudarek boljšemu nagrajevanju izvirne ustvarjalnosti, tesnejšemu povezovanju izvirne ustvarjalnosti in stvarnosti itd.

Skratka, romunski sindikat proučuje sedanost. Stvarno ocenjuje, kaj je potrebno storiti za prosveto, znanost in kulturo, ob tem pa tudi zavzeto spremlja vse, kar je novega in pozitivnega v drugih državah. O tem, kar bi lahko obogatilo vsa tri področja.

VARNO ZAVETJE

Na Pušči v Murski Soboti so mali Romi končno dobili svoj prostor v prizidku stavbe otroškega vrtca. Tako so dobili tudi ti šolarji varstvo in tople obroke hrane. S tem je pokazala občinska skupščina veliko skrb za narodnostno skupino Romov v Prekmurju. Večino denarja je prispevala republiška izobraževalna skupnost.

T. K.

NOVOLETNA ČESTITKA — grafika (likovni krožek ljubljanskih osnovnih šol)

Dr. Anton Terstenjak: ORIS SODOBNE PSIHOLOGIJE, II. DEL

Za odličnim prvim delom „Orisa sodobne psihologije“, ki izšlo že pred dvema letoma in zajema laikom manj dostopno teoretično psihologijo, je poslala mariborska založba Obzorja zdaj na knjižni trg še drugi del tega obsežnega dela, skoraj 800 strani obsegačo knjigo o uporabi psihologije. Le-ta zajema: razvojno, pedagoško, klinično, industrijsko, socialno, forenzično in trgovsko psihologijo.

Druga knjiga „ORIS SODOBNE PSIHOLOGIJE — Uporabna psihologija“ je tako kot prva rezultat avtorjevega marljivega dolgoletnega znanstvenega poglobljanja v zakonitosti psihološke znanosti. Zato ima vse odlike visoko kakovostnega znanstvenega dela: logično načrtnost pri obdelavi posamezne problematike, ogromno dokumentiranih podatkov o znanstvenih izsledkih ter ob vsem obsežnem gradivu nenehno povezanost posameznega s splošnim in nasprotno. Avtor se odlikuje tudi v tem, da povsem izrazi izrazno moč slovenskega jezika na področju psihološke znanosti, zaradi česar dosledno, kjer je to sploh mogoče, uporablja slovensko besedo, ki doslej — vsaj na tem področju — ni bila v rabi. To omogoča razumevanje dokaj zahtevne snovi tudi nestrokovnjaku.

Samo izredno široki in strokovno dognani avtorjevi razgledanosti se moramo Slovenci zahvaliti, da smo v razdobju nekaj let dobili delo, ki bi bilo v nemajhno čast tudi velikim narodom. Ne čudimo se, če naši prosvetni delavci morda niso toliko segali po prvi knjigi tega dela, saj teoretična psihologija marsikaterega morda res ne utegne preveč zanimati. Kar zadeva drugi del navedenega dela, pa menimo, da ga mora prebrati in proučiti vsak poklicni vzgojitelj in učitelj v prid sebi ter učencem in gojencem. V dobi znanstveno-tehnične revolucije lahko samo vsestransko razgledan in temeljito strokovno podkovan pedagog polnovredno opravlja svoje nadvse občutljivo in veliko poslanstvo.

Knjiga, ki je opremljena s številnimi ilustracijami, skicami, grafikami in tabelami, z obsežnim seznamom domače in tuje strokovne literature, stvarnim in imenskim kazalom ter kratkim povzetkom v nemščini, stane 160 din.

VIATOR

11. in 12. novembra se je mudila v Sloveniji 3-članska delegacija Sindikata prosvetnih delavcev Sovjetske zveze, ki jo je v Jugoslavijo povabil centralni odbor Sindikata delavcev družbenih dejavnosti. Delegacija vodi Jurij Georgijevič Nikiforov, sekretar Sindikata prosvetnih delavcev SZ. Na sliki je delegacija v razgovoru s predstavniki republiškega odbora Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije. — Sovjetska delegacija je obiskala tudi republiško izobraževalno skupnost, filozofsko fakulteto v Ljubljani, Tekstilni šolski center v Kranju ter si ogledala Muzej revolucije v Ljubljani. (Foto: Andrej Agnič, ponatis iz DELAVSKE ENOTNOSTI)

Svetovalci v očeh pedagogov

(Nadaljevanje z 2. strani)

deluje kot neko dodatno motilo. Razlaga in spraševanje ostaneta taka kot vedno, razlika je v tem, da smo mi bolj pazljivi in bolj sodelujemo pri pouku. Samo enkrat se je zgodilo, da je profesorica dobila veliko tremo in lahko rečem, da smo jo prav mi s sodelovanjem spravili iz te zagate.

Profesor razlaga navadno bolj, pokazati se hoče bolj pedagoški. Tu pa tam kak nadzornik ne bi škodoval, a dobro bi bilo tudi, če bi bil neviden, ker bi potem dobil drugačen vtis.

Mislím, da profesorji ob prisotnosti inšpektorja različno reagirajo: Nekateri imajo veliko tremo, so malo zmedeni, kar težko prikritijo, drugi skoraj ne vedo, kaj bi počeli, nekateri pa ostanejo zbrani, prisebni in hladnokrvni, ter predavajo prav tako kot navadno. Zdi se mi, da ostane zbran tisti predavatelj, ki dobro obvlada snov in je prepričan, da se mu ne more zatakiniti.

Kadar inšpektor preseneti predavatelja z nenapovedanim obiskom, je ozačje napeto. V takih primerih le malo predavatelj ohrani ravnotežje. Profesor zardeva, glas se mu tresi, z nami pa je zelo ljubezniv. S seboj prinese vse mogoče pripomočke, ki jih prvič vidimo. Mi

uživamo, ko ga opazujemo, kako ves zadihano vneta razlaga med neprestano hojo pred tablo. Pravi šok. Če pa koga vpraša, je to ponavadi odličnjak, za katerega je prepričan, da ga ne bo pustil na cedilu in verjetno dobi zaželeni odgovor. Da, včasih pa se tudi zgodi, da učenec kljub prejšnjim odličnim ocenam ni po naključju pripravljen in po inšpektorjevem odhodu nas predavatelj ozmerja kot le kaj.

Večina profesorjev razlaga snov bolj natančno kot sicer in če te med tisto uro profesor kaj vpraša, je priazen; če ne znaš, ti pomaga, česar v navadnih okoliščinah ni čutiti.

Večkrat slišimo besede „ali razumete, je razumljivo“. Takrat so tudi najslabši brez skrbi, da ne bodo vprašani. Tako se v nadzornikovih očeh skali resnična podoba razreda.

Učenci so dobri opazovalci, so zelo kritični, so naši stalni nadzorniki in tako čutijo potek pouka ob prisotnosti svetovalca ali ob hospitaciji.

Učiteljevo počutje je odvisno od njegovega znanja, pedagoške rutine, temperamenta in še vrste drugih okoliščin. Nastop pred svetovalcem je nekaj spopad med znanjem, metodami, idejami in živci svetovanca in svetovalca. Če bi bil ta spopad v znamenju športnega boja in po pravilih športne igre, bi moral potekati tako, da bi svetovalac ob prihodu na šolo sam poučeval prav toliko ur, kolikor jih nadzira, to je, da bi svetovalac in svetovanec menjala vlogi. Na svetovalce in ostale nadzorne osebe, predvsem ravnatelje, se je moč prilagajati in navajati. Če čutimo, da nas nadzira „formalna“ oseba, bomo manj vznemirjeni kot tedaj, kadar pouku prisostvuje znan in ugleden svetovalac, podobno kot v športu pred tekmovalcem z močnejšim nasprotnikom.

V nobenem primeru pa ne bi smeli svetovalci z različnimi pripombami in oblikami ponašanja stopnjevati pritiska na predavatelja, kar se žal tudi dogaja. Na primer: na obisk k predavatelju je prišla nekdanja učenka in dejala: „Sedaj se bomo pa pomerili.“ Ali: vrsta svetovalcev obremenjuje učitelja razrednega pouka in vsak po svoje mu soli pamet.

Svetovalac bi moral biti predvsem dober kolega, dovolj kultiviran in dober poznavalec psihologije oziroma etike svetovanja. Znebiti bi se moral vsake

nadzorniške vzvišenosti. To pa je seveda težko, saj ga že sam status opredeljuje nad ostale pedagoge.

SVETOVALČEV INTERVJU

Svetovalac mora po opravljenem obisku oceniti pedagoško delo, kar je nedvomno odgovorno opravilo. Kako oceniti, po kakšnih vidikih napisati oceno o njegovem delu? Kaj mu priporočiti in svetovati? Poglejmo nekaj značilnih misli o svetovalčevem intervjuju in oceni svetovanja.

Svetovalci bi morali biti pri oblikovanju svojih sodb o posameznikih in šoli kot celoti previdni, strogo objektivni. Vsekakor bi morali eliminirati osebne težnje in predsodke, sicer celotna služba izgublja svoj ugled in smoter.

Njihove ustne izjave in pismena poročila se ne skladajo. Svetovalčeve ocene bi morale postati sestavni del osnove, na kateri bi se gradilo nagrajevanje po kakovosti dela. Svetovalci bi morali dosledneje preverjati, če so utemeljene pomanjkljivosti odpravljene — pri posamezniku in pri šoli. Omenjati bi morali celotno angažiranost učitelja in ne le zgolj „pouk v razredu“. Mislím na idejno — vzgojno socialno, mentorsko in drugo dejavnost učiteljev. (To sta bili dve značilni izjavi nekdanjih direktorjev gimnazij).

Ena pedagoška ura ne more biti dokončno ocenjena; svetovalac naj bi spremljal sklenjeni cikel v enem ali dveh različnih razredih. V eni uri si je nemogoče ustvariti podobo o strokovni in pedagoški usposobljenosti nadzorovanega, vendar sem doživela konstruktivne a tudi formalne svetovalce. Ker so srečanja občasna, kratkotrajna in premalo intenzivna, je potem na vrsti pedagogiziranje.

Svetovalčev obisk bi moral buditi v učitelju predvsem nezadovoljstvo s svojim delom (v najboljšem primeru besede), ga odvracati od šablonske okorelosti in dati priznanje za njegovo delo. Moralno priznanje je namreč vsaj do položaja zadnjih let — edino, kar lahko stimulira prosvetnega delavca.

Predvsem bi moral svetovalac biti v oceni tako objektivni, da bi tudi v poprečnem pedagogu utrjeval samozaupanje, voljo do dela, do strokovnega izpopolnjevanja itd. V nasprotnem primeru prihajanje svetovalca na šolo v znamenju nadzornika ne stimulira pedagoga.

Po končanem pouku bi morali svetovalci povedati, kaj bilo napačnega in tudi pravično pokazati na neki šoli več predavateljev skupaj, ki so bili naj bi bil vzoren pouk.

Neobjektivna kritika lahko popolnoma ubije voljo še tako velikemu entuziasmu.

Svetovalac naj bi poskušal zajeti celotno delo:

— po pripovedovanju učitelja,

— po mnenju dijakov,

— po sodbi ravnatelja,

veda če je le-ta resnični in formalno postavljeni vodja. Torej, več svetovanja in nadziranja. Če se svetovalci čuti dovolj sposobnega, naj poizkuša tega prikriti z odvisnim govorjenjem.

Predvsem je ob koncu obiska svetovalca v razredu premisliti časa za razpravo o poteku učne ure. Zato se svetovalac naj vsajkrat omeji na glavna zapazila in nam ne more dati konkretnih napotkov in navodil, kar obravnavati učno snov.

Ali imamo zaupanje v osebnost in znanje svetovalca, nas bo v resnici kaj naučil, nam bo znal odgovoriti na vprašanja ali ne.

Tako in podobno po soglasju pedagogov izzveni svetovalčev intervju in njegova ocena pedagoškega dela.

Kakšen način svetovanja bi bil najuspešnejši?

V odgovorih na to vprašanje se hkrati tudi kaže naš odprti pripravljenost ali dovzetnost svetovanja in svetovalcev. Kaj naj bi izboljšali način svetovanja?

Večina pedagogov meni, da bi svetovalci morali sami demonstrirati učno uro, kot ne.

Ker so pedagoška načela svetovalca vselej ali skoraj vedno dopolnjujoča, bi rada doživeli „vzorno uro“, saj mora pedagoški svetovalac vzor strokovnjak in vzoren pedagog.

Resnično bi me veselilo, bi svetovalac demonstriral pouk; zlasti bi me zanimal njegov pristop k angleškemu tekstu, je del programiranega podajanja angleške oziroma ameriške literature.

Ostali menijo, da bi morali biti globlje in intenzivnejše svetovanje po ogledu pouka, kateri so se navadili na sedanj način svetovanja, nekateri menijo, da strokovno usposobljenim in kvalificiranim pedagogom ni potrebno nobenega svetovanja. O tem nekaj znanih odgovorov.

(Nadaljevanje prihodnje)

NIZJA STOPNJA:

3. decembra:
PES — ČLOVEKOV PRIJATELJ

10. decembra:
OD ČESA ŽIVIMO

17. decembra
GLASBENA

24. decembra:
VEJICA

31. decembra:
ČARODEJEV KLOBUK

7. januarja:
DOBILI SMO NOV KOLENDAR

14. januarja:
MOJA KNJIŽNICA

SREDNJA STOPNJA:

1. decembra:
LUBLANSKE NOVICE

7., 8. decembra:
RITMIČNO MELODIČNE
IMPROVIZACIJE OB
IŠTEVANKI

14., 15. decembra:
ZEMELJSKO POVRŠJE SE
SPREMINJA — II.

21., 22. decembra:
KDO BRANI NAŠE MEJE

28., 29. decembra:
NOVOLETNA VOŠČILNICA

4., 5. januarja:
ZELENI PONY

11., 12. januarja:
KMEČKI UPORI

18., 19. januarja:
POKLICI — GEOLOG

VIŠJA STOPNJA:

2. decembra:
KOČEVSKI ZBOR ODPOSLANCEV SLOVENSKEGA
NARODA

7., 9. decembra:
Dvorak: SLOVANSKI PLES
št. 10

14., 16. januarja:
DOMOVINA, GLEJ UMETNIK

21., 23. decembra:
ČLOVEK IN NARAVA
(geografski dejavnik)

27., 29. decembra:
DELAJSKO GIBANJE PRI
JUGOSLOVANSKIH
NARODIH

4., 6. januarja:
Foerster — GORENJSKI
SLAVČEK

11., 13. januarja:
BORI, BORI, TEMNI BORI

18., 20. januarja:
ČLOVEK IN NARAVA —
porušeno ravnotežje

NIZJA STOPNJA:

3. decembra ob 9.05 I. program
3. decembra ob 14.00 II. progr.

PES — ČLOVEKOV PRIJATELJ

Nekoč je v Angliji, v revnem rudarskem kraju, živel mož z ženo in dvanajstletnim sinom. Imeli so psa, ki je bil ponos vse vasi. Bil je lep škotski ovčar, bel, črn in zlatorjav, z dolgim ostrim gobčkom in visokimi tačkami. Najbolj od vse družine je pes ljubil dečka. Vsak dan ga je spremljal v šolo in ga prihajal po pouku spet čakal. Nekoč pa psa ni bilo pred šolo, ko je bilo konec pouka. Deček je vso pot tekel domov, ker ga je skrbelo, kaj je s psom. Doma pa je zvedel žalostno novico, da je oče psa prodal daleč na Škotsko, ker so bili prerevni, da bi ga mogli hraniti...

Da to je bil Lassie.

NIZJA STOPNJA:

10. decembra ob 9.05 I. program
10. decembra ob 14.00 II. program

OD ČESA ŽIVIMO

To vprašanje postavljamo mladim poslušalcem, ker bi jim radi povedali, da živimo od dela — bodisi od svojega ali drugega. Ker se pa dandanes človek malone ne more čisto sam oskrbeti z živežem, z obleko in vsem, kar potrebuje za normalno življenje, in ker v naši družbi nima

nihče pravice živeti zgolj na tuj račun in za tuje žulje, mora vsakdo delati. Živimo torej od dela — bodisi ročnega ali umskega. Ker pa ta resnica, suha, kakor je povedana, ne sede rada kar sama od sebe v zavest, jo je za mlade poslušalce Viktor Konjar povedal v zgodbi, ki jo bo

dovolj prijetno poslušati, a bo vendarle zalegla za razmišljanje in dodatne razgovore.

Stvar se zaplete krog prgišča jabolk, ki jih kmet Jernej pokloni trem šolarjem na poti s trga, češ — nesite domov, bodo mame vesele. Fantje pa se gredo z jabolki žogobrc. Kmet slučajno še opazi to početje, dobi Rada — enega od teh nepridipravov v pesti in ga pospremi domov.

„Veste, ne tožarim rad, a včasih le ne gre drugače... Vidite, jaz sem po poklicu kmet: zemljo obdelujem in živino redim, to je moje delo. Vsak je ponosen na tisto, kar ustvari z delom svojih rok ali svoje glave. Jaz na primer sem ponosen, če mi zemlja dobro obrodi. Vesel sem, če mi dajejo krave veliko mleka. Dobro se mi zdi, če kdo pohvali moj krompir ali sadje ali zelenjavo, kadar jo pripeljem na trg. Življenje me je naučilo ceniti lastno delo in delo drugih...“ tako je med drugim povedal Jernej Radovič staršem in ti so mu bili hvaležni, da se je potrudil s fantom do njih. Rado se oprusti, Jernejcu je všeč, da je naletel na ra-

zumevanje in povabi družino k sebi na vas.

V počitnicah res obiščejo Dolničarjevi kmeta Jernejca. Spet in še enkrat se razplete pogovor okrog tega, kako človek ne more vsega s sabo in okrog sebe opraviti sam in da smo na svetu drug drugemu potrebni in dragoceni. Radu je seveda ob takšnem in podobnem modrovanju dolgčas, ko pa se razgleda okrog Jernejčeve hiše in hleva in se seznani s sosedovimi pobi, ga je že eno samo veliko zanimanje. In ker nima nič proti, ko ga Jernej povabi, ostane štirinajst dni pri njem: lahko si bo zaslužil za počitnice. Mater in očeta skrbi, kako se bo sin obnesel. A ko pride ta ponj, vidita, da je fant ves drug. Tudi Jernej pove: zaslužil si je za počitnice, priden je bil, celo manjkal mu bo. In ko sta se potem nekoč pomenkovala mama in sin, in je mama rekla:

„Se spominjša, kakšen si bil?“ je Rado odgovoril: „Kaj, ko pa nisem vedel, od česa živimo. Zdaj pa vem.“ Res, si misli mama, zdaj ve, da brez dela in brez skrbi ne gre. In si želi, da bi Rado zmerom vedel, da ne bo nikoli pozabil.

NIZJA STOPNJA:

24. decembra ob 9.05 I. program
24. decembra ob 14.00 II. program

VEJICA

Tudi vejica je eden izmed elementov, ki dela učencem vedno velike težave. Učencem nižjih razredov pa je slovnične pojme še posebej težko razložiti, zato smo se odločili, da vam pri tem pomagamo z našo oddajo.

Funkcijo, ki jo ima vejica v slovenščini pa je v kratkem taka: z vejico razčlenimo stavek po sestavinah na pomenske in oblikovne enote. Vejica nas opozarja na smiselno povezavo besed in nam olajšuje branje.

V slovenščini postavljamo vejico po pomenu ali zgradbi stavka.

V naši oddaji, ki je namenjena prvim razredom osemletke (za osvajanje nove učne snovi ali za ponavljanje) pa bi se naučili postavljati vejico pred vezniki ker, ki, ko, da, če.

Oddaja je pisana živahno in bo učence pritegnila, obenem pa jim bo približala tudi slovnico, ki jo navadno odklanjajo.

NIZJA STOPNJA:

14. januarja ob 9.05 I. program
14. januarja ob 14.00 II. program

ČARODEJEV KLOBUK

Tudi v slovenščini smo lani dobili čudovito knjigo z naslovom „Čarodejev klobuk“ pisateljice Tove Jansson.

Finka Tove Jansson je leta 1966 prejela za celotno zbirko svojih otroških knjig tudi Andersenovo nagrado. Od leta 1956. podeljuje namreč Mednarodna zveza za mladinsko književnost to najvišjo knjižno nagrado za mladinska dela. Podeljujejo jo vsaki dve leti. Doslej je bila podeljena že osemkrat. No, in prav v Ljubljani, kjer so to visoko nagrado podeljevali leta 1966., jo je prejela Tove Jansson.

Tudi „Čarodejev klobuk“ je ena izmed avtoričinih knjig, ki so ponesle v svet glavne junake njenih del — skrivnostna, človeško pristrčna bitja severnih gozdov „Trole“ ali

„mumine“. Besedo „mumin“ je iznašla avtorica sama. Z njo je označila svoje male junake, bitja, ki so nekje med živalicami in pravljicnimi bitji. V njenih zgodah se zrcalijo najlepša doživetja pisateljice mladosti, mladosti, ki jo je preživljala v neposrednem stiku z nordijskimi gozdovi, jezeri in morjem, preživljala ob razkošju severnega sija, v dolgih nordijskih zimah... In tedaj troli in mumini zažive in napolnijo samotne hiše in domišljijo nordijskih otrok.

Knjiga je sedaj med številnimi drugimi jeziki prevedena tudi v slovenščino in tako bodo ti skrivnostni in vendar pristrčni in s človeškimi lastnostmi obarvani mali junaki spregovorili tudi slovenskim otrokom.

DOBILI SMO NOV KOLEDAR

Oddaja je zelo preprosta, namenjena šolarjem I. razreda osemletke. Šolarji bodo lahko sodelovali in ponovili vse, kar so že zvedeli o koledarju. Teden, mesec, letni časi. Na-

stopilo je pač novo leto in razgovor o tem tudi v našem razredu ne bo izostal.

Tekst za oddajo je napisal Jurij Holy.

NIŽJA STOPNJA:

14. januarja ob 9.05 I. program
14. januarja ob 14.00 II. program

MOJA KNJIŽNICA

Namen te oddaje je jaseh in preprosto: v mlademu poslušalcu vzbuditi ali utrditi ljubezen do knjige ali boljše rečeno navezanost na branje, pa ne na kakršnokoli, pač pa na tak knjižni izbor, ki bo poleg znanja nudil mlademu bralcu tudi estetske vrednote, da bo v njem izzival smisel za lepoto.

Oddaja je zamišljena kot pogovor o knjigah, ki jih otroci berejo v prvih šolskih letih bodisi, da jim jih

svetujejo pedagogi, starši ali starejši bratje in sestre ali pa da se po kakšnem naključju dokopljajo sami do njih. Ker je za mladega človeka spodbuden zgled – zglede vlečejo – pomemben element pri morebitnem odločanju, bo oddaja upoštevala tudi nekatere zapiske starejših slovenskih avtorjev o njihovem prvem srečanju s knjigo, o njihovem odnosu do knjige. Bevk in Seliškar sta napisala o tem zanimiva pričevanja.

SREDNJA STOPNJA:

1. decembra ob 14.00 II. program

LUBLANSKE NOVIZE

Oddaja poskuša predstaviti nastanek prvega slovenskega časnika, njegovega ustvarjalca Vodnika, mecena slovenskih preporoditeljev Zoisa ter čas, v katerem so se rodile Novize.

Ta čas, razsvetljenstvo in preporod na Slovenskem, je izredno zanimivo obdobje slovenske zgodovine tako v gospodarskem kot duhovnem oziru. Pojavljajo se prvi pomembnejši posvetni teksti, pojavi se Kumerdejeva prošnja za slovenski šolski pouk, razvija se slovensko kmetijstvo, to je čas zanimivih ljudi s področja medicine, geografskih znanosti, obdobje, ko dobimo slavnega Jurija Vego, čas slovenskega plavžarstva, obdobje reform Marije Terezije in Jožefa II. ter nasprotovanja tem reformam, to je čas Napoleona in njegove Ilirske province.

Časnikarstvo je bilo v tem obdobju sicer tuje, avstrijsko, beneško itd. V Ljubljani izhaja „Laibacher Zeitung“ (od 1778-1918) in 1789. leta še „Merkische Laibacher Zeitung“, ki jim je bil tiskar Ignacij Merk. V letih 1775-76 je izhajal še tednik „Woechentliches Kundschafftblatt des Herzogthums Krain“, ki ga je urejal Baltazar Hacquet, prvi poklicni urednik na Slovenskem. Seveda so pa v času razsvetljenstva brali na Slovenskem tudi razne časnike, ki so izhajali drugod.

Lublanske Novize imajo kot konkurent raznih tedanjih časnikov sicer skromen pomen. Upoštevaajoč, da so jih prebirali skoraj samo preporoditelji v Ljubljani in v drugih slovenskih krajih, je naklada okrog 100 izvodov zelo skromna. Gledamo z vidika prizadevanj, kako širiti slovensko pisano besedo med slovensko prebivalstvo, kako to besedo razvijati na vseh področjih in jo uveljavljati tudi v časnikarstvu, je pa nedvomno, da je pomen Lublanskih Noviz izreden. Pisal jih je izključno skoraj samo Valentin Vodnik, ki jih je kot anonimni urednik urejal v le-

tih 1797 do 1789, zadnje leto pa Ivan Sušnik. Vodnik je bil tedaj formalno kapaln pri Šentjakobu v Ljubljani, dejansko pa se je predvsem ukvarjal s publiciteto (pred Novizami je urejal še Veliko pratiko, za njo pa Malo pratiko, ki mu moremo prav tako uvrščati med začetke slovenskega časnikarstva) in razno drugo preporodno dejavnostjo. Leta 1798 je postal profesor poetike na gimnaziji – LN je tiskal Eger in sicer zato, da bi z njimi kot založnik tekmoval s Kleinmayrovom LZ. To mu ni uspelo in zato je zaradi finančne izgube prvi slovenski časnik tudi nehal izhajati.

Učencem bi bilo treba kaj povedati o današnji stopnji slovenskega časnikarstva, ko imamo razen ljubljanskih in mariborskih dnevnikov tudi še celo vrsto pokrajinskih časnikov, celo vrsto revij in tednikov, mesečne revije itd. Danes naši časniki niti po obsegu in tudi po oblikovni plati ne zaostajajo več za časnikarstvom v svetu. Treba bi bilo omeniti tudi to, da tisto, kar je včasih Vodnik sam opravljal, danes dela velika organizacija novinarjev in pomožne tehnične pridobitve. Vsekakor bi kazalo poudariti, da v Vodnikovem času skoraj ni bilo na Slovenskem ljudi, ki bi brali slovenski lasnik (velik delež domače in tuje inteligence ga ni hotel, ogromna množica neizobraženih Slovencev ga ni znala), da pa je danes samo po sebi umevno, da časnik pač mora biti v slovenskem jeziku tako kot šola, urad, trgovina itd. Kogar zanima kaj več o Novizah, dobi informacije v knjigi: dr. Fran Vatovec, Slovenski časnik I. založba Obzorja, Maribor 1961.

V oddaji je poleg prikaza Vodnikovega časnikarskega dela izbranih tudi nekaj zanimivih novic: o pripravi za odganjanje ponočnih tatov, o balonu, o cepljenju koz pa tudi o prihodu Francozov v Ljubljano in podobno.

Po oddaji bodo učenci lahko tudi sami primerjali časnikarstvo nekoč in danes, dobili pa bodo tudi za-

SREDNJA STOPNJA:

okroženo podobo Valentina Vodnika kot našega prvega časnikarja.

7. decembra ob 9.05 I. program
8. decembra ob 14.00 II. program

RITMIČNO MELODIČNE IMPROVIZACIJE OB IZŠTEVANKI

Izhodišče za obravnavanje ritmično melodične improvizacije bo znana izštevanka.

An ban pet podgan
štiri miši
v uh me piši,
vija, vaju, ven.

Iz nje in ob njej bomo gradili naslednje elemente:

SREDNJA STOPNJA:

- a) ritmizacija teksta
- b) spremljavo z ostinati
- c) prenos ostinatov na ritmične instrumente
- d) improvizacijo ritmičnih ostinatov na melodične instrumente
- e) aranžma za zbor, blok, flavto in ritmične in melodične instrumente Orffovega instrumentarija.

14. decembra ob 9.05 I. program
15. decembra ob 14.00 II. program

ZEMELJSKO POVRŠJE SE SPREMINJA - II.

V naši prvi oddaji: Kako se spreminja zemeljsko površje, ki je bila na sporedu 16. in 17. novembra, nam je avtor dr. A. Ramovš opisal najprej najosnovnejše: zemeljsko površje v naši neposredni okolici in njene najmanjše spremembe, v našem kratkem življenju celo neopazne spremembe, vendar vztrajne. Te spremembe povzročajo: sonce s svojo toploto, voda, veter in še druge sile, ki na različne načine počasi, vendar brez prestanka stoletja in milijonletja uničujejo kamenine.

V sami zemlji pa imamo še druge notranje sile, ki skrbijo za pomlajevanje zemlje.

Sprašujemo se, kaj je globoko v notranjosti zemlje? Vsako leto se

SREDNJA STOPNJA:

vsrstijo – potresi in izbruhi ognjenikov, kar je gotovo izraz gibanj in sprememb pod zemeljskim površjem. Človek je z vrtnanjem prišel 8 km globoko pod zemeljsko površje, zemeljsko središče pa je 6300 km pod površjem.

Vsako leto vemo več o skrivnostih v notranjosti našega planeta, še vedno pa je veliko nedognanega. Znanstveniki spretno izkoriščajo naravne pojave, potrepe, ognjeniške izbruhe in natančne instrumente ter tako vedno bolj odkrivajo sile, ki oblikujejo zemeljsko površje – O teh silah bomo v tej oddaji, ki je nadaljevanje prve (Kako se spreminja zemeljsko površje) zvedeli veliko zanimivega.

21. decembra ob 9.05 I. progr.
22. decembra ob 16.06 II. program

KDO BRANI NAŠE MEJE

Ob dnevu JLA smo pripravili oddajo, ki govori o nastanku naše armade in o njeni vlogi danes.

Naša država ima tak geografski položaj, da imamo dobre zveze z vsem svetom. Nismo velika država, imamo pa kar 2969 km meje po kopnem in 1903 km po morju. Smo miroljubna država in želimo imeti z vsemi sosedi dobre prijateljske odnose, ne želimo nikogar napadati, vendar pa moramo kljub temu čuvati in braniti naše meje, da nas ne more nihče nepričakovano napasti. Meje pa ne čuvamo samo proti napadu, temveč tudi da se čez mejo ne prenaša prepovedanih stvari in da ne beže čez mejo ljudje, ki se ne strinjajo z našo družbeno ureditvijo ali ljudje, ki so napravili kaznivo dejanje v naši ali v drugi državi.

Meje so določene z državnim zakonom, urejene z vsemi sosednimi državami in z mednarodnim zakonom.

Poglejmo, kdo torej čuva naše meje.

SREDNJA STOPNJA:

To so vojniki graničarji, obmejni miličniki, organi državne varnosti, prebivalci stanujoči ob meji, enote teritorialne obrambe in druge enote JLA, ki so razporejene v obmejnem prostoru.

Danes se graničarji skupaj z vsemi drugimi pripravljajo za obrambo naših meja v miru in vojni.

Danes je JLA močna, moderno oborožena, sposobna da se zoperstavi vsakemu napadalcu in ima najvažnejšo vlogo pri obrambi naše meje, in skupaj z vsem ljudstvom predstavlja splošno narodno obrambo.

Ob dnevu JLA pionirji in šole, ki imajo možnost, obiščejo vojašnice in pogledajo, kako živijo in se učijo vojaki in kako se pripravljajo za obrambo naše domovine.

Oddaja bo dovolj nazorno in bogato prikazala to problematiko in bo nudila dovolj možnosti za razgovor.

28. decembra ob 9.05 I. program
29. decembra ob 14.00 II. program

NOVOLETNA VOŠČILNICA

Za Novo leto si med prijatelji in znanci pošiljamo voščilnice z želja-

mi za vse najlepše in najboljše v letu, ki prihaja. Tudi ta oddaja bo po svo-

ji zasnovi zamišljena kot voščilnica, ki pa bo — razumljivo zaradi svoje narave — nekoliko obsežnejša, vsebinsko polnejša. Vsebovala bo novoletne kolednice, ljudske modrosti, razpoloženske pesmi o zimskem času. Kot nalašč za to oddajo se nam ponuja kratka zgodba Ferda Godine Na Novo leto se ne smeš

umiriti, ki jo bomo seveda povezali v kontekst.

Že iz navedbe gradiva lahko sklepamo, da oddaja ne bo naravnost didaktična, pač pa bo razpoloženska in s tem posredno didaktična, da bo v mlademu poslušalcu napravila vtis o vsebini praznika, kakršen je Novo leto.

SREDNJA STOPNJA:

4. januarja ob 9.05 I. program
5. januarja ob 14.00 II. program

ZELENI PONY

Pony je bil lepo, bleščeče in trdno kolo. Bil je narejen za varno vožnjo odraslih in otrok. V trgovini s kolesi ga je kupil deček zelenkastih oči in svetlorjavih las — učenec četrtega razreda, živahen in drzen. Izdal je za kolo vse svoje prihranke od rojstva do dneva nakupa. Zelo si je želel kolo in kupil ga je. Oče je stal poleg — za kontrolo in varnost.

Tadej — kratko Tedi je že davno znal voziti kolo. Potrl je otroški bicikel, do kraja zdelal kolo srednje velikosti, ki mu je oče odkupil od sosedu, za majhne denarce. Ta čas je napravil nekaj napak v vožnji — a občutila so jih najbolj njegova kolena in komolci. Oče ga ni puščal na glavno cesto: vozil je po stranskih poteh in dvorišču. Potem je prišla šola v domači vasi in mu odpela pot v svet znanja — kot je dejal oče. Do nje je imel blizu in starši so zahtevali, da hodi peš. On bi se seveda raje vozil, četudi samo nekaj korakov. To leto pa je fant začel hoditi k telovadnemu društvu dvakrat tedensko. Do mesta je bilo predaleč, da bi hodil peš — in preblizu, da bi se vozil z avtobusom. Pa tudi najboljših zvez ni bilo. Tako je nastopil kot najboljša rešitev, trden, zelen pony.

Tedi se vozi k telovadbi v lepem in slabem vremenu, poleti in jeseni, tudi spomladi — pozimi v prevelikem mrazu ne. Prehiteva ga in srečujejo vsa nemogoča motorna vozila, vozove z vprego pa prehiteva on. Tedaj je zmagovalec. Jeseni so dnevi kratki, zato vozi tudi v temi. Žarometi ga zaslepijo — njegova stekelca na pedalih včasih vozniki opazijo zadnji hip.

SREDNJA STOPNJA:

11. januarja ob 9.05 I. program
12. januarja ob 14.00 II. program

KMEČKI UPORI

V slovenskem zgodovinopisju velikokrat beremo o kmečkih uporih kot posameznih pojavih narodnostnega razvoja. Še večkrat se dogaja, da opisujejo različni avtorji detajle večjih uporov, pri čemer se omejujejo na trpljenje slovenskega kmečkega prebivalstva, na njihova junastva v uporih, posebej na like voditeljev upornikov in nazadnje na obračun fevdalcev z uporniki. Tako kmečki upori nekako obvisijo v zraku brez prave zgodovinske povezave s preteklostjo in brez pojasnjevanja njihovih posledic za prihodnost. Če pa avtorji že presežejo pojasnjevanje dogodkov v uporih ter opisovanje uporniških likov, vse preradi opozar-

jajo na boj za staro pravdo, pri čemer sicer pojasnjujejo, da je ta boj pravičen, ne pa tudi „napreden“, ker je obrnjen v preteklost, torej v razbremenjevanje kmečkih bremen na mero, ki je bila v „starih časih“ v veljavi. Premalo poudarjajo revolucionarno bistvo uporov, tisti njihov del, ki je sestavna prvina v slovenskem revolucionarnem razvoju, del, ki je zanesljivo prispeval svoje h končni osvoboditvi slovenskega naroda. Seveda tu ne gre le za socialno osvoboditev, za kakršno se je bil na primer nemški kmet, gre tudi za nacionalno, kar pomeni boja slovenskega kmeta le še večja. Zato je naša oddaja pripravljena na Slovenskem

kot sestavni del slovenske narodne zgodovine od naselitve Slovencev v

srednjeevropskem prostoru pa do danes.

VIŠJA STOPNJA:

14. decembra ob 14.00 II. program
16. decembra ob 9.05 I. program

DOMOVINA, GLEJ UMETNIK GLASBENA

Oddaja Domovina, glej — umetnik govori, kakor je razvidno že iz naslova, o Ivanu Cankarju in je tretja v vrsti oddaj iz cikla o slovenski moderni. Zasnovana je kakor prejšnji dve o Murnu in Ketteju, saj je tudi avtor isti: Niko Grafenauer.

Pisateljevo življenje in delo ilustrirajo primeri od pesmi iz Erotike in odlomkov iz romanov ter povesti

Na klancu, Martin Kačur, Hlapec Jernej in njegova pravica ter drugih do prizora iz Hlapcev in črtice Gospod stotnik. Prvotno je bila oddaja precej daljša od 30 minut, zato jo je bilo treba krajšati in tako je izpadlo marsikaj, kar boste morda pogrešali (predvsem spomini na mladost in na mater). Kljub temu pa upamo, da bo dosegla svoj namen in da ji bodo otroci z veseljem prisluhali.

VIŠJA STOPNJA

17. januarja ob 14.00 II. program
19. januarja ob 9.05 I. program

ČLOVEK IN NARAVA

V oddaji o geografskih dejavnostih, ki so vplivali in še vplivajo na življenje človekove družbe, smo ugotovili, da skorajda ni več deviške narave, narave, ki se je ne bi dotaknilo delo človeških rok. Oddaja „Porušeno ravnotežje“ pa je posvečena ravno posledicam tega vpliva, predvsem seveda tistim, s katerimi je človek naravno spremenil na slabo, sebi v škodo.

Spreminjanje narave v tem smislu je prav v našem času doseglo tisto mero, ko so se resno misleči znanstveniki po vsem svetu zdrznili in začeli opozarjati, da nadaljevanje v tej smeri utegne povzročiti katastrofo, ki bo ogrozila človeštvo kot celoto.

Narava se namreč spreminja tako naglo, da se ji življenje ne more več prilagoditi. Tako se ponekod dogaja, da morajo ljudje na delo hoditi s plinskimi maskami kot v nekaterih velikih japonskih mestih, drugod usiha rastlinstvo kot edini naravni čistilec zraka. Vse to so znaki, da je atmosfera ogrožena. Drugi znanstveniki opozarjajo, da bodo morja umrla že čez dobrih petindvajset let. Čeprav so morda take trditve pretirane pa je vendarle res, da je opozorila treba vzeti resno in naglo prenehati s počenjem, ki človeštvo ogroža. To je treba storiti tudi za tako visoko ceno, kot je omejitev v porabi nekaterih materialnih dobrin.

VIŠJA STOPNJA

14. decembra ob 14.00 II. program
16. decembra ob 9.05 I. program

DELAJSKO GIBANJE PRI JUGOSLOVANSKIH NARODIH

(Do prve svetovne vojne)

Do prve svetovne vojne — torej v času, ko je delavsko gibanje v razviti industrijskih deželah zahodne Evrope doseglo višek in šlo tako rekoč prek zenita — jugoslovanski narodi niso imeli razvite industrije in seveda tudi ne razvitega delavskega

razreda, ki bi se v polni meri zavedal svojega zgodovinskega poslanstva. Kljub temu pa so tudi pri njih našle odmeve socialistične ideje; imeli so posamezne teoretike in voditelje, ustanovitelje prvih delavskih strank, ki so rahljal tla za gibanje po prvi svetovni vojni.

VIŠJA STOPNJA:

4. januarja ob 14.00 II. program
6. januarja ob 9.05 I. program

GORENJSKI SLAVČEK

„Ko so slovenski glasbeniki pričeli graditi svojo samostojno glasbeno kulturo, jim ni bilo lahko. Ni bilo izročila, vse je bilo treba postaviti na novo. In strokovnjakov je bilo primanjkovalo, zato so bili nujno navezani na tujo pomoč.“

V tem času, v drugi polovici prejšnjega stoletja, je prišel v Ljubljano Čeh Anton Foerster. Postal je

osrednja osebnost naše glasbe. Bil je vsestranski glasbeni delavec, danes pa ga vendarle poznamo najbolj kot skladatelja. Pritegnila ga je slovenska ljudska pesem. V bolj ali manj predelani obliki jo je zapisal v operi Gorenjski slavček. Prav to kaj je njegovega, kako je predelal ljudske motive, bomo ob vedri vsebini Gorenjskega slavčka skušali prikazati v šolski uri.

BORI, BORI, TEMNI BORI

Moje pesem je eksplozija...
moja pesem je moj obraz.

Tako je Srečko Kosovel označil svojo liriko. Njegovo pesniško izročilo izdaja vse tiste notranje napetosti in pretresljiva razpoloženja, zaradi katerih v nadaljevanju omenjene pesmi trdi, da je njegova poezija divja in raztrgana. Tak je tudi njegov duhovni obraz. Ta obraz nam šele danes, osvetljen z jarko svetlobo let, ki so pretekla od takrat, ko se je pojavil v vrsti naših pesnikov, pravzaprav šele kaže vse tiste gube, rane in brazgotine, ki so jih vanj začrtale grenke izkušnje in spoznanja, in ki so svoje dokončno potrdilo dobile v prezgodnji pesnikovi smrti.

Oddaja je iz literarno-zgodovinskega ciklusa „Slovenska književnost med obema vojnoma.“ Temelji

na kratkem izboru – majhni atnologiji – in pesnikovega dela. V njem bodo zastopane najrazličnejše pesmi posameznih „pokrajin“ Kosovelovega pesniškega sveta. Izbor je sestavljen ne glede na čas nastanka, a v približno istem vsebinskem zaporedju, kakor ga sugerira dr. Anton Ocvirk v prvi knjigi pesnikovega zbranega dela.

Esejistično pisani komentar, ki uvaja poslušalca v Kosovelov pesniški svet ter spremlja in povezuje posamezne pesmi, ne skuša povzemati njihove vsebine. Kolikor to vendarle dela, dela zato, da vsebino sooča s pesnikovo življenjsko usodo in s tistimi splošnimi družbenimi in duhovnimi tokovi, sredi katerih se je morala skozi pesem ustvarjati pesnikova osebnost.

21. decembra ob 14.00 II. program
23. decembra ob 9.05 I. program

ČLOVEK IN NARAVA

Človek se dandanes skorajda ne more več srečati z naravo, o kateri ne bi mogli reči, da jo je s svojim delom tako ali drugače preoblikoval. Ni le neposredno spremenil naravnega okolja v tistih predelih rodne planete, kjer so ugodni pogoji za njegovo življenje, spremenil je in še nenehno spreminja tudi oceane, vpliva na rast pragozdov, na topljenje ledu na obeh tečajih itn.

Toda v preteklosti, ko je bil človek pred naravo bolj neobgleden, bolj odvisen od nje, je tudi bolj neposredno vplivala na njegovo življenje in določala pota razvoja človeške družbe. Tako so prve visoko razvite civilizacije nastale v plodnih rečnih dolinah, kjer so sejali in želi dvakrat na leto, kjer je nekaj hrane preostalo

tudi za ljudi, ki niso delali z rokami in so se zato lahko posvetili razmišljanju o tem, kako bi življenje spremenili in olajšali. A te civilizacije niso edini primeri: kjerkoli spremljamo zgodovino človeških naselij daleč v preteklost, povsod bomo našli, da so nastala tam, kjer so bile naravne okoliščine najbolj ugodne: ob stikih dolin ali vodnih poti, tam, kjer so se ljudje najlažje ubranili sovražnikom in podobno.

Oddaja, ki govori o vplivu geografskih dejavnikov na človekovo življenje, govori seveda tudi o vseh naštetih rečeh. Predvsem pa je posvečena razlagi vplivov klimatskih pasov in drugih geografskih dejavnikov, ki še vedno vplivajo na življenje človeške družbe.

NENAVADNI POGOVORI:

13. decembra ob 14.00 II. program
15. decembra ob 9.05 I. program

ČEMU BI PRAVZAPRAV DELAL

Nekateri otroci, ki so sprva bili v šoli dobri učenci, v obdobju predpubertete ali pubertete postanejo slabi učenci. Pogost vzrok nezainteresiranosti, neangažiranosti in izgube volje za šolsko delo pri učenju, ki je dovolj nadarjen, da bi lahko bil v šoli uspešen, leži v motnjah motivacijskih mehanizmov.

Otrokov šolski uspeh pomembno vpliva na odnos staršev do otroka. Ta vpliv je v nekaterih družinah tako močno izražen, da prevladuje odnos: „Toliko te imam rad, kolikor si uspešen.“ Marsikdaj je to tudi direktno izrečeno, drugič pa starši s svojim vedenjem in odzivanjem pokažejo otroku, da lahko zadobi njihovo naklonjenost, predvsem z uspešnostjo. Lahko bi rekli, da v takih družinah otrok kupuje ljubezen staršev s svojim šolskim uspehom.

Tega se otrok do 10. leta običajno ne zaveda. Želje staršev enači s svojimi željami in na videz kaže, kot bi bil sam primarno motiviran za uspeh. Ko pa otrok v obdobju predpubertete in pubertete duševno dozoreva in zadobiva vedno boljši uvid v medosebne odnose v družini, se mu razkrije tržna vrednost njegovega šolskega uspeha. Ker so v družini, v kateri vladajo opisani odnosi, številne bariere in konflikti, ki kalijo medosebne odnose, se v času predpubertete in pubertete, napetosti stopnjujejo in pride do manifestnih nesoglasij, napetosti in sovražnosti med otrokom in starši. V času pubertete postane otrok kritičen do odnosa, ki ga imajo starši do njega. Uvidi, da je zanje bolj pomemben otrok – odličnjak, kot otrok – indvidium. Ker ni več v tolikšni meri

odvisen od naklonjenosti staršev kot mlajši otrok, tudi ni več zainteresiran, da bi kupoval motiv za šolsko delo.

Pomembno pri tem procesu je še to, da v obdobju pubertete otrok navezuje bolj intenzivne in zanj pomembne kontakte z vrstniki. Ti kontakti mu v veliki meri nadomestijo kontakte iz družinskega kroga. V skupini vrstnikov pa uspešnost, ki

je sama sebi namen, ni cenjena. Tako najde pubertetnik oporo za svoj neangažiran odnos v šoli med vrstniki.

Pozneje se na slabo motivacijo naveže še pomanjkanje delovnih navad zaradi dolgotrajnega brezdelja. Potisnjena občutja krivde in manje-vrednosti dodatno znižujejo storilnost. Tako se sklence začarni krog, ki ga mladostnik večkrat ne more sam prekiniti.

Ob robu učenčevih želja

Večno protislovje med tem, kar želimo in tem, kar dosežemo, zateče človeka že ob rojstvu. Želje so nedvomno odvisne od okoliščin, različnih pobud, hkrati pa tudi spremljane s širokim registrom ugodnega in manj ugodnega čustvovanja. V razgibani potrošniški družbi, pod pisanimi vplivi najrazličnejših množičnih občil, se razrašča mnogoternost več ali manj uresničljivih želja, z njimi nova protislovja, pa zlasti pri mlajših še nestrpnost, nerazumevanje nujnosti in stvarnosti s počutjem nezadovoljstva. Vzgoja pa naj bi praktično tudi usposabljala človeka za ustrezne odgovore na protislovnosti, torej v resnici vpliva vzgoja na oblikovanje osebnega motivacijskega sistema in izbirne lestvice želja glede na razumevanje stvari in npravne naravnosti.

Če torej pogledamo strukturo želja mladih ljudi, ne smemo pozabljati, da je odsev stvarnosti, v kateri živijo, čeprav so želje pobarvane tudi z domišljjsko mimostvarnostjo otrok. Vse to smo imeli v mislih, ko smo razmišljali ob željah 800 mariborskih osnovnošolcev od petega do osmega razreda, kakor so jih lanskega februarja spontano izpovedali, ko so obenem določali tudi zaporedje svojih treh največjih želja. Razumljivo, da so bile želje čisto konkretne (rad bi dobil pony-express), pa bolj splošne (rada bi bila srečna, brez vojne), pa čisto posamične (rad bi smučal kot profesor Kabaj; da bi čimprej zgradili otok OZN pri Šibeniku; da bi bil največji detektiv vseh časov). Uredili smo jih glede na skupne imenovalce po najznačilnejših vsebinah in lastnostih v 12 skupin. Pokazalo se je, da si prvenstveno želijo uspeh pri učenju (38,57 %), pridobiti poklic (16,85 %), imeti denar, posest, opremo (12,12 %), zabavo in aktivni odmor (8,24 %), doseči slavo, se uveljaviti (5 %), srečo in mir v svetu (3,75 %), osebno zdravje in v družini (2,5 %), stalno ali počitniško bivanje v drugem kraju (2,25 %), srečo v ljubezni in zakonu (2,12 %), imeti prijatelje ali družino (2 %), doživeti pustolovščine, popotovanja (0,87 %) in nekaj ustvariti ali celo izumiti (0,5 %).

Pričakovati je bilo, da bo učni uspeh najbližja želja, saj pomeni vstopnico v družbeno življenje, vendar zbujajo pozornost dejstva, da je vrstilo to željo med prve tri samo dobra tretjina učencev. Med njimi se je tako opredelilo očitno več deklic (46,65 %) kakor dečkov (29,71 %), pa dosti več osmošolcev (54,7 %) kakor petošolcev (24,01 %), kar je razumljivo, vendar celo v zadnjem osnovnoškem razredu komaj dobra polovica. Lahko da med njimi ni tistih odličnih učencev, ki jim je lep učni uspeh po izkušnji že samoumeven; precej pa je najbrž tudi nekakih „obupancev“, saj je med nezadostno ocenjenimi samo 29,2 % otrok želijo po učni uspešnosti zapisalo na vrh lestvice, medtem ko je med odličnjaki občutno več (47,3 %).

Želja po izrecno ustvarjalnem delu ali celo izumiteljstvu je le izjemna, saj so jo pokazali samo 4 učenci, in še to 3 v petem in 1 v sedmem razredu; verjetno jim je šolska stvarnost kmalu razblinila ustvarjalne iluzije. Med temi učenci so 3 dečki in 1 deklica; po uspehu pa 1 odličnjak, 2 dobra in 1 zadosten. Jasno, da po tako skromnem podatku ni mogoče kaj bolj določenega sklepati, zlasti še ob pomisleku, da nekateri strokovnjaki govorijo celo o stagnaciji ustvarjalnosti v zgodnjem najstniškem obdobju.

Toliko samo za miselni preblisk, morda podrobneje in kaj več še o drugih željah kdaj prihodnjč. V grobem med razvrstitvami omenjenih želja glede na različne dejavnike ni opaziti večjih razlik. Najmanj se ujemata razvrstitveni lestvici med mlajšimi in starejšimi učenci, saj je Spearmanov količnik korelacije med ranžirnima vrstama petošolcev in osmošolcev 0,61, pa še vendar kaže na dokajšnjo ujemanje; medtem ko se pri vseh drugih primerjavah sučejo korelacijski količniki med 0,70 in 0,90, kar pomeni, da je v splošnem med izbirnimi lestvicami želja glede na različne dejavnike visoka in celo zelo visoka skladnost; ni pa rečeno, da je tako razmerje tudi med sorazmerji posameznih želja.

RUDI LEŠNIK

SAMOUPRAVNI SPORAZUMI

418 OSNOVNIH ŠOL JE PODPISALO SAMOUPRAVNI SPORAZUM

Vse slovenske osnovne šole so podpisale samoupravni sporazum o delitvi dohodka in osebnih dohodkov za osnovne šole. Samoupravni sporazum, ki ga objavljamo, je verifikirala tudi verifikacijska komisija. To pomeni, da so določila tega sporazuma skladna z zakonom in splošnim družbenim dogovorom in da je bil sporazum sprejet po postopku, ki ga določa zakon. Podpisnicam samoupravnega sporazuma je s tem dana možnost in dolžnost, da obravnavajo in delijo dohodek in osebne dohodke po določilih tega sporazuma.

Postopek pripravljania samoupravnih sporazumov je z zakonom postavljen tako, da naj bi pri njegovem oblikovanju že od začetka sodelovalo čim več prizadetih delavcev. Iz nekaterih informacij pa smo povzeli, da te možnosti niso imeli ali pa je niso izrabili vsi kolektivi šol. In da ne bi ostajal vtis, da je temu kriva predvsem skupna komisija za pripravo samoupravnega sporazuma, je prav, da poleg besedila sporazuma in nekaterih pojasnil zapišemo, kakšen je bil postopek pripravljania sporazuma.

Najprej je treba poudariti, da je skupina, v kateri sklepajo samoupravni sporazum osnovne šole, najštevilnejša in da je bilo pri takšnem številu neposredno in sprotno kontaktiranje med skupno komisijo za pripravo samoupravnega sporazuma in posameznimi šolami onemogočeno. Od tod ponekod tudi neutemeljen vtis, da komisija naloge ni opravljala dovolj zavzeto. Poleg tega je bil rok za pripravo samoupravnih sporazumov relativno kratek, kar se je v šolstvu še posebej občutilo, ker je bil to povečini čas šolskih počitnic.

Izvršni odbor republiške izobraževalne skupnosti je na seji dne 23. 3. 1971 imenoval iniciativni odbor za pripravo samoupravnega sporazuma izmed članov skupščine izobraževalne skupnosti in sekcije za osnovno šolstvo pri RIS. Izobraževalna skupnost je z dopisom dne 15. 4. 1971 prosila vse temeljne izobraževalne skupnosti, naj seznani vse osnovne šole na svojem območju s poimenskim sestavom iniciativnega odbora in jih pozovejo, da pošljejo RIS svoje soglasje oziroma spreminjevalne naloge k sestavi iniciativnega odbora. Hkrati so bile šole opozorjene, da morajo odločitev o tem, da bodo sklepale samoupravne sporazume v grupaciji „osnovno šolstvo“ poslati komisiji za sklepanje samoupravnih sporazumov pri izvršnem svetu skupščine SR Slovenije in republiškemu odboru sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije.

Ko je večina slovenskih šol izrekla soglasje k sestavi iniciativnega odbora, se je le-ta (po 6. členu zakona o samoupravnem sporazumevanju in družbenem dogovarjanju) preimenoval v skupno komisijo za sestavo samoupravnega sporazuma za osnovne šole. Skupna komisija je izdelala osnutek samoupravnega sporazuma do 19. 5. 1971, ki ga je nato prek temeljnih izobraževalnih skupnosti poslala v obravnavo vsem osnovnim šolam in republiškemu odboru Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije. Po 6. členu zakona so morale šole poslati mnenja in pripombe k sporazumu v 30 dneh od dneva, ko so sporazum prejele. Po določilu zakona se je šelo, da šola, ki v tem roku ni poslala pripomb, soglašala z osnutkom sporazuma. Komisija je prejela v predpisanem roku veliko pripomb, ki so se nanašale predvsem na vrednotenje delovnih mest pedagoških delavcev in vrednotenje delovnih izkušenj. Velikega števila pripomb ni mogla upoštevati, ker so si bile ali diametralno

nasprotno (odvisne od interesov posameznika ali skupine, ki je pripombe oblikovala) ali pa v nasprotju s splošnim družbenim dogovorom, ki med drugim natančno določa razmerja med vrednostmi posameznih kvalifikacijskih skupin in zgornjo mejo dodatka za vodilna delovna mesta. Skupna komisija je pri sestavi predloga samoupravnega sporazuma morala upoštevati določila splošnega družbenega dogovora.

Na osnovi predlogov in pripomb šol in pododbora za šolstvo republiškega odbora Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije je izdelala skupna komisija predlog samoupravnega sporazuma in ga 16. 7. 1971 poslala v soglasje predsedstvu republiškega odbora Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije. Predsedstvo sindikata ni izreklo soglasja k temu predlogu predvsem zato, ker v njem niso bila vključena merila za vrednotenje delovnih izkušenj. Nato je komisija izdelala nov predlog, h kateremu je predsedstvo izreklo soglasje 15. 9. 1971. Potem ko je komisija dobila od večine šol sporočilo, da sprejemajo samoupravni sporazum, ga je v zakonitem roku (7. X. 71) predložila verifikacijski komisiji, da ga vpiše v register. Verifikacijska komisija je obravnavala samoupravni sporazum dne 5. 11. 1971 in ga verifikirala pod pogojem, da se izvrši nekaj manjših popravkov in dopolnitev, kar je skupna komisija opravila na seji, dne 10. 11. 1971. Ker pa večina šol v rednem postopku dokumentacije k samoupravnemu sporazumu (tabela A, B, C) ni izpolnila točno, ni bilo mogoče napraviti za verifikacijsko komisijo zbirnika tabele C za vse šole. Tako je verifikacijska komisija verifikirala samoupravni sporazum za osnovno šolstvo na osnovi dokumentacij 10 osnovnih šol s pogojem, da vse šole predložijo zahtevano dokumentacijo v roku enega meseca po verifikaciji sporazuma.

Skupna komisija je zato prek temeljnih izobraževalnih skupnosti pozvala vse šole, da ji v določenem roku pošljejo obrazce ABC, izpolnjene po dokončnem besedilu samoupravnega sporazuma in po navodilih iz Uradnega lista SRS, št. 23 z dne 30. 6. 1971.

Skupna komisija in republiški odbor Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije dobivata tudi vprašanja in pripombe v zvezi z nekaterimi vsebinskimi določili v samoupravnem sporazumu. Zato bo skupna komisija pripravila podrobnejšo obrazložitev samoupravnega sporazuma in napotke za njegovo uporabo, zlasti pri pripravljanih pravilnikov v delitvi osebnih dohodkov, in z njimi seznanila vse podpisnice. V tem prispevku pa bi želeli podati le nekaj ugotovitev in pojasnil:

1. Pravkar sprejeti samoupravni sporazumi ne vsebujejo rešitev, ki bi bile enkratne in dokončne. So le korak naprej pri urejanju zahtevne problematike delitve dohodka in osebnih dohodkov. To pa pomeni, da bo treba spremljati izvajanje samoupravnih sporazumov, jih dopolnjevati z novimi spoznanji; vanje vnašati tudi nova določila o vprašanih, ki so danes še predmet interne zakonodaje, vendar toliko skupna posameznim dejavnostim, da bi jih bilo primerno enotno urediti; opuščati pa vse tisto, kar ne ustreza. To nalogo bodo morale opravljati predvsem šole same, in sicer tako, da bodo na osnovi spoznanj problemov predlagale skupni komisiji spremembe in dopolnitve sporazuma. Skupna komisija, ki bo predloge sprememb oblikovala, pa mora po zakonu zagotoviti pri sprejemanju dopolnitev enak postopek kot pri sprejemanju sporazuma.

Skupna komisija torej še vnaprej dela za šole in ni organ „nad njimi“, ki bi jim vsiljeval določene rešitve.

2. Sprejeti samoupravni sporazum še ne razrešuje vseh problemov delitve dohodka in osebnih dohodkov v osnovnih šolah. Samoupravni sporazumi na primer sploh ne vključuje plačevanja minulega dela in napredovanja učiteljev, čeprav so bile zahteve po razrešitvi teh vprašanj dokaj pogosto postavljene. V zvezi s tem sta skupna komisija in republiški odbor Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije (ki je dal soglasje k samoupravnemu sporazumu) menila, da je problematika plačevanja minulega dela in napredovanja učiteljev tako kompleksna, da je ni mogoče razrešiti z nekaj določbami samoupravnega sporazuma, zlasti še, ker samoupravni sporazumi urejajo le delitev, ne pa tudi financiranja in drugih odnosov na področju vzgoje in izobraževanja.

Nesprejemljivo bi namreč bilo, da bi minulo delo vrednotili le z dodatki na leta službe, saj bi to pomenilo, da plačevanje minulega dela in neustrezno vrednotenje pedagoškega dela v minulih letih prevladujemo izključno na račun mlajših učiteljev. Zato bo republiški odbor Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije predlagal odgovornim organom, da se vprašanja minulega dela razjasni za vse dejavnosti in tudi za šolstvo. Prav tako se bo zavzel, da se problem napredovanja učiteljev na osnovi strokovnega izpolnjevanja posebej prouči in sprejme ustrezna merila, glede na posebej prirejeni sistem, ki bi moral neposredno vplivati tudi na merila financiranja in na delitev osebnih dohodkov.

3. Precej pogosta so tudi vprašanja, kako razlagati 8. člen samoupravnega sporazuma. Opozoriti je treba, da v tem členu niso določeni le kalkulatívni osebni dohodki po posameznih kvalifikacijskih skupinah, temveč da so hkrati določene tudi vrednosti tipičnih delovnih mest oziroma njihovih skupin in indeksna razmerja med njimi. Zato so določila tega člena uporabna ne le za izračun zgornje mase osebnih dohodkov, temveč so z njimi postavljene tudi poprečne vrednosti delovnih mest, ki jih bodo morale šole upoštevati pri interni delitvi. Ker pa objektivno nastopajo razlike tudi med vrednostmi sorodnih delovnih mest znotraj delovnih skupnosti, bo lahko v pravilniku o delitvi osebnih dohodkov določena za posamezno delovno mesto višja ali nižja vrednost, kot je poprečna vrednost delovnega mesta v samoupravnem sporazumu. Normalno pa je, da se odstopanja od srednje vrednosti gibljejo največ v okviru razpona + ali -10 %, zlasti zato, ker so skupine delovnih mest, določene v sporazumu za osnovno šolstvo, dokaj homogene. Takšno tolmačenje je povzeto iz Kataloga - 2 nekaterih osnov in meril za vrednotenje dela družbenih dejavnosti, ki ga je sprejel Sindikat delavcev družbenih dejavnosti Slovenije in ki je bil s splošnim družbenim dogovorom določen kot eden od pripomočkov verifikacijski komisiji za presojo skladnosti samoupravnih sporazumov z zakonom.

4. Ker ponekod še ni jasno, kako je z dodatki za delovne izkušnje, je treba ponovno poudariti, da se 15. člen sporazuma nanaša izključno na notranjo delitev osebnih dohodkov. To pomeni, da se po 8. členu obračunana masa sredstev za osebne dohodke ne more povečati za odstotke določene v 15. členu.

Gre torej le za diferenciacijo osebnih dohodkov med delavci znotraj zavoda na osnovi delovnih izkušenj, pridobljenih z leti dela. S tem določilom se s sporazumom zagotavlja enotno vrednotenje delovnih izkušenj v vseh osnovnih šolah in hkrati onemogoča, da bi se prevelik del sredstev razdeljeval po formalnih kriterijih, neodvisno od obsega in kvalitete dela.

Izhodiščna osnova, na katero se dodajajo dodatki za delovne izkušnje (po 15. členu sporazuma) je kalkulatívni osebni dohodek iz 8. člena, zmanjšan za 15 %, kakor določa 16. člen sporazuma.

Dokončna delitev osebnih dohodkov med posamezne delavce mora, ne glede na druga določila samoupravnega sporazuma, ustrezati doseženi delovni uspešnosti. Zato mora po 17. členu sporazuma vsaka šola izločiti najmanj 2 % od skupne mase sredstev za osebne dohodke za nagrajevanje tistih delavcev, ki opravijo več dela in bolj uspešno, kot je normalna zahteva na delovnem mestu. Delavcem, ki opravljajo delo izrazito slabše, je treba osebni dohodek, ki izhaja iz vrednosti delovnega mesta, ustrezno zmanjšati, hkrati pa preprečiti, da bi s takim podpoprečnim delom nadaljevali. Nikakor pa niso sprejemljiva mnenja, da je sredstva za nagrajevanje posebne uspešnosti (2 % od skupne mase sredstev za OD) mogoče razdeljevati med delavce linearno ali po letih delovnih izkušenj.

SILVA BAUMAN,
MILENA BOROVAC

Na podlagi 1., 2., 6. in 7. člena zakona o samoupravnem sporazumevanju in družbenem dogovarjanju o merilih za usmerjanje dohodka in osebnih dohodkov (Uradni list SRS, št. 4/1971 - v nadaljnjem besedilu: zakon) so pristojni samoupravni organi zavodov s področja osnovnega šolstva (v nadaljnjem besedilu: podpisniki sporazuma), potem ko so dobili soglasje pristojnega organa sindikata, sklenili ta

SAMOUPRAVNI SPORAZUM o merilih za delitev dohodka in osebnih dohodkov

1. člen

Podpisniki sporazuma bodo v vsaki fazi delitve doseženega dohodka upoštevali, da delijo rezultate svojega in družbenega dela. Zagotavljali bodo, da bo za enako delo odmerjeno enako plačilo na temelju opravljenega dela in da bo osebni dohodek posameznega delavca v skladu z njegovim prispevkom pri uresničevanju nalog delovne enote in organizacije kot celote.

Podpisniki sporazuma bodo v okviru možnosti zagotavljali tudi stalno izboljševanje delovnih razmer in napredek svoje dejavnosti.

2. člen

Sredstva, dogovorjena s samoupravnimi sporazumi, se štejejo za družbeno upravičena, če je za obravnavano obdobje šola izpolnila dogovorjeni program dela ali delo v okviru predpisanih pristojnosti, oziroma svoje naloge.

Kadar šola dogovorjenega programa ne izpolni ali predpisanega dela ne izvrši, ali če dogovorjeni program upravičeno preseže, je to razlog za spremembo družbeno upravičene višine sredstev, dogovorjenih s samoupravnim sporazumom.

Izpolnjevanje dogovorjenega programa dela oziroma odstopanje od tega programa ugotavlja organ, ki odloča o financiranju in izvajalec dejavnosti. Če tega ne storita, se šteje, da je delo bilo opravljeno v normalnem obsegu in kakovosti.

3. člen

Doseženi dohodek za opravljeno delo razdelijo podpisniki sporazuma vsako leto z zaključnim računom. Delitev med letom pa usmerjajo s finančnim načrtom. Pri tem najprej določijo sredstva za amortizacijo zgradb in opreme, sredstva za materialne izdatke in sredstva za rezervo, razliko pa za osebne dohodke s prispevki, za poslovni sklad in sklad skupne porabe.

Vsa izplačila osebnih dohodkov in osebnih prejemkov iz sklada skupne porabe, izvršena med letom, se obravnavajo kot akontacija, ki se dokončno obračuna z zaključnim računom.

4. člen

Podpisniki sporazuma obračunajo amortizacijo tako, da upoštevajo najmanj predpisane minimalne stopnje. Če so s pogodbo o financiranju določene višje stopnje, se amortizacija obračuna najmanj po teh pogodbenih stopnjah.

5. člen

Podpisniki sporazuma namenijo za materialne izdatke najmanj tolikšen del doseženega dohodka, ki je skladen s predpisi in sklenjenimi pogodbami, da s tem zagotovijo kakovost in obseg poslovanja, določenega s programom. Pri tem je treba težiti k stalnemu izboljševanju dejavnosti.

6. člen

Podpisniki sporazuma namenijo za rezervo vsako leto najmanj toliko, kot je določeno s pogodbo z izobraževalno skupnostjo.

7. člen

Sredstva, ki jih določijo podpisniki sporazuma za osebne dohodke v skladu s 1., 2. in 3. členom tega sporazuma, delijo po tehle osnovah in merilih:

- vrednost delovnega mesta;
- posebne delovne razmere;
- osebne lastnosti in sposobnosti delavca, ki so v neposredni zvezi z delom;
- obseg dela in delovna uspešnost.

8. člen

Podpisniki sporazuma bodo s splošnim aktom določili vrednost delovnih mest tako, da bodo upoštevali zahtevano znanje in sposobnosti, odgovornost, napore in delovne razmere.

Vrednost iz prvega odstavka tega člena bodo podpisniki sporazuma določili s temle številom točk in v okviru tehle značilnih skupin delovnih mest:

Zap. št.	Značilna skupina delovnih mest	Skupna vrednost po 6. čl. SDD	Točkovna vrednost po 6. čl. SDD	Dodatek za težje delovne pogoje	Skupaj točk
1.	Nekvalificirani delavec - NK	I	100	-	100
2.	Polkvalificirani delavec - PK	II	113	-	113
3.	Kvalificirani delavec - K	III	181	-	181
4.	Visokokvalificirani delavec - VK	IV	213	-	213
5.	Administrativni delavec z dveletno poklicno šolo	III	181	-	181
6.	Administrativni delavec s srednjo izobrazbo	IV	213	-	213
7.	Računovodja s srednjo izobrazbo	IV	213	7	220

8.	Učitelj, vzgojitelj in strokovni delavec s srednjo izobrazbo	IV	213	7	220
9.	Učitelj in strokovni delavec z višjo izobrazbo	V	250	—	250
10.	Učitelj in strokovni delavec z visoko izobrazbo	VI	313	—	313
11.	Učitelj in strokovni delavec z magisterijem	VII	448	—	338
12.	Učitelj in strokovni delavec z doktoratom znanosti	VIII	375	—	375

Najnižji kalkulatívni osebni dohodki se izračunajo tako, da znaša v letu 1971 vrednost točke 8 dinarjev, to je neto 800 dinarjev mesečno za nekvalificiranega delavca. Podpisniki sporazuma bodo navedeni znesek vsako leto valorizirali v skladu z zadnjim odstavkom 6. člena splošnega družbenega dogovora za družbene dejavnosti (Uradni list SRS, št. 19/1971).

Zaradi uskladitve z gospodarstvom se vrednosti iz prejšnjega odstavka tega člena doda nadomestilo za poprečni vrednostni rezultat, ki ga uresničujejo gospodarske delovne organizacije na podlagi dogovorjenih faktorjev stimulacije. Za leto 1971 znaša to nadomestilo 15 % na kalkulatívne osebne dohodke, na dodatke za pogoje dela in na dodatke vodilnih delavcev.

Ce se na podlagi uradnih podatkov Zavoda SR Slovenije za statistiko ali Službe družbenega knjigovodstva ugotovi, da je bil poprečen rezultat faktorja stimulacije na območju SR Slovenije večji ali manjši, se razlika vsako leto obračuna v okviru valorizacije, ki je predvidena v zadnjem odstavku 6. člena splošnega družbenega dogovora za družbene dejavnosti.

Pri skupinah delovnih mest, za katere je indeksna vrednost po tem sporazumu večja od indeksne vrednosti po 6. členu splošnega družbenega dogovora za družbene dejavnosti, se razlika nanaša na delovne pogoje, ki obsegajo zlasti večje znanje in sposobnosti, večjo odgovornost, polivalentnost, posebne delovne razmere in druge pogoje delovanja. Za te vrednosti je upoštevan Katalog — 2 nekaterih osnov in meril za vrednotenje dela v družbenih dejavnostih.

9. člen

Za delovna mesta, ki so s splošnim aktom delovne organizacije določena kot vodilna, oziroma za delavce, ki so individualni izvršilni organi upravljanja, se obračunavajo kalkulatívni neto mesečni osebni dohodki po dejanski strokovni usposobljenosti delavca na takem delovnem mestu, povečani za:

- A) ravnatelja — nad 25 oddelkov do 40 %; — od 13 do 25 oddelkov do 35 %; — do 12 oddelkov do 25 %;
- B) pomočnika ravnatelja — nad 30 oddelkov do 20 % — do 30 oddelkov do 15 %;
- C) vodjo podružnične šole oziroma posebnih enot do 15 % glede na število oddelkov.

Delovna organizacija z internim aktom določi dodatke glede na obseg dejavnosti (večje število oddelkov, število podružničnih šol oziroma posebnih enot pri šoli) in uspešnost.

Pri določanju dodatka po prejšnjem odstavku je upoštevana naslednja učna obveznost po sedaj veljavnih normativih:

- A) ravnatelju osnovne šole, ki ima 6 oddelkov, se zniža učna obveznost za 8 učnih ur; za vsak nadaljnji oddelek se zniža za 2 učni uri; pri 12 oddelkih ravnatelj nima učne obveznosti;
- B) pomočnik ravnatelja poučuje pri 22 oddelkih 10 učnih ur; za vsak nadaljnji oddelek se mu učna obveznost zniža za 1 učno uro; pri 31 oddelkih pomočnik ravnatelja nima učne obveznosti.

Šola ima pomočnika ravnatelja pri najmanj 22 oddelkih.

10. člen

Ne glede na druge določbe tega sporazuma povprečni osebni dohodek za normalno delo v rednem delovnem času v letu 1971 ne more biti nižji od 800 dinarjev in ne višji od 5.000 dinarjev v skladu s kriteriji tega sporazuma.

Zneski iz prejšnjega odstavka se vsako leto valorizirajo skladno z 8. členom tega sporazuma.

11. člen

Delovna mesta v višinskih in drugih odmaknjenih krajih se vrednotijo tako, da se vrednost, izračunana po kriterijih iz prejšnjih členov tega sporazuma, poveča za odstotek, ki ga določi šola sporazumno s temeljno izobraževalno skupnostjo. Pri tem je treba upoštevati razmere posamezne dejavnosti in območja.

Dodatki po prejšnjem odstavku tega člena se izračunajo po kriterijih temeljnih izobraževalnih skupnosti za šolsko leto 1971/72.

12. člen

Osebni dohodek, izračunan po 8. členu tega sporazuma, se poveča:

- učiteljem, ki poučujejo v oddelkih za usposabljanje otrok z motnjami v telesnem in duševnem razvoju ali v oddelkih dvojezičnih šol in šol z italijanskim učnim jezikom, za 15 %; če je pouk v teh oddelkih kombiniran znaša lahko skupno povečanje do 20 %;
- učiteljem, ki poučujejo v kombiniranih oddelkih z dvema razredoma osnovne šole, do 15 %, v kombiniranih oddelkih z več razredi pa do 20 %.

13. člen

Podpisniki sporazuma bodo zagotovili, da bo plačilo v podaljšanem delovnem času znašalo v sorazmerju z osebnim dohodkom za delo v rednem delovnem času 150 %.

Ura v podaljšanem delovnem času se izračuna na podlagi 42-urnega delovnega tedna, to je 182 ur mesečno in na podlagi kalkulatívne vrednosti delovnih mest iz 8. člena tega sporazuma.

14. člen

V primeru, da je na delovnem mestu delavec, ki nima zahtevane izobrazbe, se mu osebni dohodek, izračunan po 8. členu tega sporazuma, za vsako manjkajočo stopnjo izobrazbe zmanjša za najmanj 10 % in največ za 15 %, odvisno od uspešnosti delavca na delu. Za delavca, ki ima 20 let delovne dobe, vštene za pokojnino, lahko znaša odbitek za vsako manjkajočo stopnjo izobrazbe od najmanj 5 % do največ 15 % za posamezne delavce, glede na to, kako šola oceni njihovo delo.

Za izobrazbo ustrezne stopnje po tem členu se šteje izobrazba priznana z javno listino.

15. člen

Pri določanju osebnega dohodka delavcem od 5. do 11. skupine delovnih mest iz 8. člena tega sporazuma se glede na osebni dohodek delavca brez strokovnega izpita po 16. členu tega sporazuma doda:

- delavcu s strokovnim izpitom do 5 let delovnih izkušenj 10 %;
- delavcu s strokovnim izpitom s 6 do 10 let delovnih izkušenj 15 %;
- delavcu s strokovnim izpitom z 11 do 15 let delovnih izkušenj 20 %;
- delavcu s strokovnim izpitom nad 15 let delovnih izkušenj 25 %.

Delavcem od 1. do 4. skupine delovnih mest iz 8. člena tega sporazuma podpisniki lahko vrednotijo delovne izkušnje v razponu do 10 % znotraj kalkulatívni osebnih dohodkov.

Ker pri vrednotenju delovnih izkušenj ne gre za dodatke k vrednosti delovnega mesta, temveč za diferenciacijo različno usposobljenih delavcev, je treba zmanjšati vrednost točke za toliko, kolikor znašajo vsi odbitki in pribitki na delovne izkušnje.

16. člen

Delavcu brez strokovnega izpita se osebni dohodek glede na kalkulatívni osebni dohodek iz 8. člena tega sporazuma zmanjša za 15 %.

Delavcem, ki niso dolžni opravljati strokovnega izpita, se po dveh letih prakse ukine zmanjševanje osebnega dohodka po prejšnjem odstavku.

17. člen

Podpisniki sporazuma izločijo iz sredstev za osebne dohodke po prvem odstavku 7. člena tega sporazuma najmanj 2 % za nagajevanje nadpovprečnih delovnih uspehov.

Sredstva iz prejšnjega odstavka razdelijo podpisniki sporazuma samostojno delavcem, za katere na podlagi evidence o delu in ocene dela ugotovijo, da njihovi delovni uspehi pomembno odstopajo od normalnega izpolnjevanja delovnih nalog glede na obseg in kakovost. Način ocenjevanja delovnih uspehov in merila določajo podpisniki sporazuma v samoupravnem aktu.

18. člen

Določila 14. do 17. člena so osnova za notranjo delitev osebnih dohodkov.

19. člen

Iz sredstev sklada skupne porabe namenijo podpisniki sporazuma vsako leto za:

- stanovanjsko izgradnjo najmanj 4 % od izplačanih osebnih dohodkov;
- strokovno izpopolnjevanje delavcev najmanj 1 % od neto osebnih dohodkov;
- druge skupne kulturne in socialne potrebe 0,3 % od izplačanih osebnih dohodkov.

Podpisniki sporazuma bodo izplačali najmanj neto 300 do 600 dinarjev na leto na zaposlenega za letni dopust; ta sredstva vključujejo tudi regresiranje oskrbnega dne v počitniških domovih.

Za regresiranje prehrane bodo podpisniki sporazuma zagotovili do neto 50 dinarjev na mesec na zaposlenega; ta znesek se ne sme izplačevati v gotovini posamezniku.

20. člen

Podpisniki sporazuma bodo zagotovili, da bo nadomestilo osebnega dohodka za čas nezmožnosti za delo do 30 dni znašalo najmanj 80 % osnove (pri tem je upoštevano, da se osnova določa po povprečnem osebnem dohodku preteklega leta).

21. člen

Podpisniki sporazuma bodo izplačali delavcu ob upokojitvi ali ob smrti delavca njegovi družini še najmanj enkratni in največ dvakratni znesek povprečnega osebnega dohodka v šoli.

22. člen

Osebni prejemki, ki se obračunavajo v breme materialnih stroškov, znašajo:

- dnevnic za službeno potovanje izven kraja zaposlitve, če čas potovanja znaša od 8 do 12 ur — 60 din
- dnevnic za službeno potovanje izven kraja zaposlitve, če čas potovanja znaša nad 12 do 24 ur in delavec ni prenočeval izven kraja stalnega prebivališča — 80 din
- dnevnic za službeno potovanje izven kraja zaposlitve, če čas potovanja traja nad 12 do 24 ur in je delavec prenočeval izven kraja stalnega prebivališča — 80 din + cena prenočišča na podlagi računa
- povračilo za uporabo lastnega vozila v službene namene za dejansko prevoženi kilometer, s čimer se izloča obračun pavšala — 0,90 din
- nadomestilo za ločeno življenje delavcu, ki zaradi službene potrebe stanuje v drugem kraju kot družina, v kraju službovanja pa še ni mogel dobiti družinskega stanovanja, mesečno neto — 500 din
- delno mesečno povračilo stroškov za prevoz na delo in z dela delavcem, ki se vozijo na delo v kraj službovanja — nad 20 din cene mesečne avtobusne vozovnice

23. člen

Podpisniki sporazuma se sporazumejo, da ne bodo izplačevali osebnih dohodkov na račun materialnih stroškov oziroma skladov skupne porabe, ki niso v tem sporazumu izrecno predvideni.

24. člen

Podpisniki sporazuma si bodo prizadevali, da bi čimprej dosegli dohodek, ki bi omogočil ovrednotenje dela na ravni osnov in meril samoupravnega sporazuma. Do tedaj pa bodo podpisniki sporazuma izplačevali sorazmerno manjše osebne dohodke, kar pomeni, da se vsem kategorijam na enak odstotek zniža vrednost delovnega mesta, vendar tako, da se delavcem iz 8. člena tega sporazuma sedanji osebni dohodek ne bo zmanjšal, razen tistim, ki že presegajo vrednosti izražene v sporazumu.

25. člen

Podpisniki sporazuma soglašajo, da skupna komisija, ki so jo podpisniki imenovali za pripravo tega sporazuma, nadaljuje delo kot stalni organ podpisnikov sporazuma s temi nalogami:

- spremlja izvajanje tega sporazuma;
- daje tolačenje in razlago določil tega sporazuma zaradi enotne uporabe;
- zastopa podpisnike sporazuma v stikih s podpisniki splošnega družbenega dogovora in verifikacijskimi organi;
- sprejema predloge podpisnikov sporazuma za spremembe in dopolnitve tega sporazuma;
- pripravlja osnutke sprememb in dopolnitev tega sporazuma ter jih predlaga v obravnavo podpisnikom na njihov predlog ali na lastno pobudo;

— opravlja druge naloge, za katere je pooblaščen po zakonu, splošnem družbenem dogovoru in tem samoupravnem sporazumu.

Spremembe v sestavi komisije lahko predlagajo podpisniki sporazuma, predlog je sprejet, ko jih sprejme večina podpisnikov. Sedež skupne komisije je v Ljubljani, Aškerčeva 9, p. p. 256.

26. člen

Vsak podpisnik tega sporazuma lahko s pismenim in obrazloženim sklepom svojega najvišjega samoupravnega organa odpove sporazumu. Odpoved sporazuma začne veljati s 1. januarjem naslednjega leta. Odpoved oziroma izstop iz sporazuma mora podpisnik sporočiti skupni komisiji in republiški verifikacijski komisiji.

27. člen

K temu sporazumu lahko naknadno pristopi kadarkoli organizacija združenega dela iz področja osnovnega šolstva s pogojem, če se v celoti podredi njegovim določbam.

28. člen

Za spremembe in dopolnitve tega samoupravnega sporazuma velja enak postopek kot za sprejem.

29. člen

Ta samoupravni sporazum velja od dneva, ko so izpolnjeni pogoji po 5., 7. in 13. členu zakona o samoupravnem sporazumevanju in družbenem dogovarjanju o merilih za usmerjanje dohodka in osebnih dohodkov.

Ljubljana, 10/11-1971

Mit o železni disciplini

Čeprav svoje dnevne pogovore radi začnemo ali pa končujemo s krilatico, kako se svet naglo spreminja, kako prodor atomske ere postavlja tradicionalno življenje na glavo, je vendarle res, da se marsikaj od starega krčevito bori za obstanek ali pa vsaj za čim daljši rok do končne odstranitve iz življenjske prakse.

Med tovrstnimi ostanki vidim med drugim tudi mit o železni šolski disciplini.

Nekoč so uživali izreden ugled učitelji, ki so „znali“ učence držati v šahu od prvega do zadnjega trenutka svoje prisotnosti. Pa tudi danes so ponekod še v časti učitelji takega tipa. Brezpogojno disciplino uveljavljajo iz dveh razlogov: prvi, ker brez nje ne morejo voditi nikakršne oblike pouka (največkrat verbalno-frontalnega), drugič, ker jim absolutistično dominiranje nad učenci povečuje samozavest, včasih pa jim je celo v osebni užitek. Za vztrajanje pri takšnem pedagoškem režimu dobivajo tudi razmeroma dovolj moralne podpore iz vrst staršev, ki med seboj govore o njih s svojevrstnimi superlativi: — Kako obupno neukrotljivi so postali otroci! Ampak ta jih pa zna „držati“, tega se pa boje ...

Pri tem se mi zdi, da nikakor ni nezanimivo razlikovati kategorije učiteljev, ki jih karakterizira avtoritarni odnos do učencev.

Prva je izrazito osebnostno pogojena in je zato kot dispozicijsko dana v bistvu nespremenljiva. (Učitelja matematike, telesno goro, a brez kančka avtoritete, ki se je večno zatekal h klavnim ukorom, je zamenjalo neznatno dekletce, ki ga je bilo komaj za dobro pest, pa je samo z očmi, ne da bi kdaj zakričalo, fascinantno obvladovalo neukrotljivo „bando“, ki so jo na šoli splošno imenovali „texas“.)

Druga je tista, ki je le deloma obdarjena z nietzschejansko osebnostno močjo in si zato primanjkljaj nadomešča z dopolnilnimi učinki prisilnih metod. (Ta je nedvomno številčno najmočnejša, saj predstavlja kakovostno poprečje).

Tretja kategorija pa je osebnostno povsem nemočna in se rešuje z zgolj diktatorsko strahovalnimi ukrepi, katerih vrednost bi mirno mogli ponazoriti s policijskim pendrekom, ki je v stalni pripravljenosti za vsak primer ... O kvalificiranem pedagoškem procesu pri takšnem režimu ne more biti govora vse dotlej, dokler učenčev prostovoljno soudeležbo uničuje slana učiteljeve nasilne volje.

Obravnavne pozornosti sta vsekakor vredni le prva in tretja kategorija glede na izjemnost načina uveljavljanja. Za prvo moremo reči, da je zavoljo svoje sorazmerne redkosti in spričo današnjega eruptivnega sproščevanja odnosov med učitelji in učenci ta čas prav dragocena in iskana. Večjo ali manjšo pedagoško motnjo v modernih odnosih predstavlja le učiteljeva elementarna težnja po absolutističnem nadvladju v kritično problematičnih situacijah, ki zahtevajo zelo veliko svobode za učenca kot enakovrednega soudeleženca spoznavnega procesa, za učitelja pa nič manj pedagoškega samopremagovanja.

V sodobnem učnovzgojnem razmerju, katerega predznak časa je spontana angažiranost učenca s presenetljivo razvitimi merili za kakovost vrednot in hkrati tudi za kakovost njih posredovanja, nima železna disciplina kaj opraviti. Njeni zagovorniki vidijo kajpak v njej pozitiven obrambni dejavnik zoper anarhijo, ki marsikje resda nevarno ogroža uspešno delo. Ne smemo pa prezreti, da med šolniki vse bolj prevladuje mnenje o pravem vzroku nastopajoče anarhije, to pa je dvomljiva strokovnost in pomanjkljiva pedagoška izoblikovanost učiteljev.

Ali bi imeli po vsem tem kaj prida govoriti o tretji kategoriji razen drastične izjemnosti načina uveljavljanja? Če je pomanjkljiva izoblikovanost dovolj utemeljena označba prvih, bo veljalo za poslednje, ki jim je brezpogojna disciplina poglavitni pogoj za „uspeh“, da so brez vsakršnih kvalitativnih sodobni pouk, saj je učenec kot klasično pasiven člen le dobesečna žrtev takšnega razmerja. — Nemara ne bo odveč ilustrativna anekdotica k rečenemu:

Pred kratkim mi je kolega, vodja samostojne podružnice, prizadeto orisal nasprotnost med lastno pedagoško držo in taktiko mlade učiteljice, ki jo je obiskal v razredu. Prišel je med svoje lanske učence, ki pa jih ni več vedenjsko prepoznal. Nekdaj radoživ, prožno razgibani in soustvarjajoči otroci so potrto sedeli in boječe napeto strmeli v inkvizitorsko čelo učiteljice ... Inkvizitorka je končala svojo učno uro najbrž z občutkom popolne vzornosti, saj je bila vendar tako zlikana kot konfekcijska obleka v izložbenem oknu ... ali pa (če ji je ta primera ljubša) kakor formalno „snažna“ gledališka predstava, čeprav spričo svoje praznote daleč od umetniško reproduktivne vrednosti.

Pred leti so teoretiki, ki so propagirali skupinski pouk, previdno pripominjali: Ne morejo si pa s to učno obliko obetati uspeha učitelji, ki so vezani na strogo disciplino ... Kaj neki bi iz njihovih ust slišali danes? Najbrž: Kdo od učiteljev, ki še zmeraj vise na frontalni obliki s parolo o železni disciplini, si upa trditi, da je sodoben praktik?

Vsak prizadeven, potrebam časa naklonjen in pri vsem tem kritično preudaren pedagog dobro ve, da je mitu o železni disciplini odbila zadnja ura. Demitiziran kakor mnogo drugih pojavov v kulturni zgodovini, bo le pomagal dokazovati, da je le tista disciplina, ki jo učenec svojemu učitelju prostovoljno daruje iz globokega spoštovanja do njegove človeške in pedagoške osebnosti, tisti dragoceni medij, kjer se vredno srečujeta oba akterja pedagoškega procesa.

In da bi ustvarjali pogoje za tako netvegano delo, ki mu je uspeh zagotovljen kot logična posledica, bi moral sleherni učitelj prispevati svoj delež z nenehnim oblikovanjem samega sebe.

JANEZ LAMPIČ

RAZGOVOR »PROSVETNEGA DELAVCA« Z DR. ALEKSANDRO KORNHAUSERJEVO O SODOBNEM POUČEVANJU KEMIJE IN O NAŠEM SOLSTVU NASPLOH

Kemija cveke zabija

PIONIR, poljudnoznanstvena enciklopedična revija za naše šolarje, bo z naslednjim številko začel objavljati privlačne sestavke s področja kemije izpod peresa dr. Aleksandre Kornhauserjeve. (Naslovi: Kemija cveke zabija, Vsak zakaj zahteva svoj zato, toda brez kemije ne bo šlo! itn.) Dr. Kornhauserjevo poznamo tudi kot avtorico vrste šolskih učbenikov za kemijo, med katerimi je treba posebej poudariti knjigo ORGANISKA KEMIJA za 8. razred osnovne šole, saj se v njej kot enem prvih sodobnih učbenikov zrcalijo nove, sveže metode privlačnega, pa vendar znanstveno zasnovanega pouka kemije.

Povprašali smo avtorico:

— Bodo objavljeni sestavki samo fragmenti ali logična celota?

Ko sem začela pisati, me je poleg želje, da bi šolarjem prikazala kemijo v privlačni, zanimivi obliki, priganjal tudi strah pred urednico Pionirja tov. Miško Tarmanovo, ki sem ji v neki „šibki uri“ par takšnih prispevkov obljubila. Ob pisanju pa se mi je zazdelo, da bi se prav s pomočjo Pionirja dalo pritegniti šolarje k opazovanju, razmišljanju, sklepanju, iskanju novega v kemiji — in tako se je rodila zasnova cele vrste člankov. Če bo šlo po tej zasnovi, potem bodo predstavljali celoto. Začeto je tudi, naj bi končno delo izšlo v knjigi.

— Te zgodbe so pisane za učence, polne so prispodob in domisljivosti sveta, celo vabljivega vesoljskega, hkrati pa se mi zdijo skoraj kot priročnik za učitelje: kako naj uče, da bo kemija privlačna in razumljiva. Je moja domneva pravilna ali ne?

Kar precej ste zadeli. Kemija je veda, ki bi morala močno privlačiti mlade, saj jim odkriva neznan, silno zanimiv svet atomov, molekul, kemijskih reakcij. V ta svet naj bi šolarji prodirali kot iskalki, da ga ne bi spoznali le bežno in površno, temveč da bi ga zares doživeli. Pouk kemije bi moral biti fascinirajoče iskanje, izkušenj pa žal vemo, da je še marsikdaj le zbirka okostenelih definicij. Učiti kemijo po novih načelih pa ni enostavno — in če bodo ti prispevki zbudili zanimanje za takšno novo kemijo pri učencih, vsaj nekoliko pa pomagali tudi učiteljem pri njihovem odgovornem delu, bo trud visoko poplačan.

— Čemu takšna nuja za nov način podajanja kemije?

Ne le kemiji, vsej znanosti se z napredkom mudi, saj zlasti naravoslovne vede napredujejo tako hitro, da se nekatere veje v petih do desetih letih podvoje. Odpovedati se znanstvenim dosežkom pa pomeni tudi odpovedati se udobnemu življenju, saj že danes polovica gospodarstva rasti izhaja iz realizacije znanstvenih idej, ta delež pa nenehno narašča.

Šola ima vse bolj pomembno vlogo: premostiti mora rastoči prepad med zahtevno, večkrat hudo abstraktno znanostjo in sposobnostmi učencev za doseganje in osvajanje znanja, ki žal ne naraščajo enako hitro, kot teče znanstveni razvoj. Če učenca zasipamo s kopičenjem dejstev brez logičnih povezav, s samim opisovanjem, ga oviramo ali celo onespodobimo za iskanje in samostojno sklepanje.

Zato je treba način pouka spremeniti. Učna snov naj bo skrbno izbrana, omejena na bistveno, podatki in dejstva naj rabijo učitelju kot orodje delavcu, da bo vcepil učenca načine opazovanja, iskanja in razmišljanja. Obdobje človeka kot spominskega bitja je za nami, že v primerjavi z najbolj enostavnim računalnikom smo jecljajoči začetniki. Treba bo vse bolj razvijati razmišljajočega

človeka — le v tem ostajamo nezamenljivi.

— Ta razgovor nikakor ne velja več samo področju kemije. Vseeno: kaj in kako je treba učiti?

Veliko zahtevate in na kratko se tega ne bo dalo povedati. Morda lahko le nakažem:

Kaj učiti? Nova stališča znanosti, nove poglede, nove dosežke! Mladina ima polno pravico do znanosti svoje dobe — in verjemite — razumela jo bo! Most od starega k novemu — to sem že nekajkrat poudarila — je potreben nam, ki smo bili rojeni in vzgojeni na starem bregu. Čim hitreje bomo ta most zgradili, tem manj je nevarnosti, da nas bodo mladi kot učitelje zapustili.

In kako učiti? Rekla bi, da ne z višine, ne predavati. Postavljati moramo vprašanja, probleme, šolarji pa naj jih skušajo razvozlati vsaj tako navdušeno kot križanke ali uganke. Učitelj naj jih pri njihovem iskanju usmerja, spodbuja, navaja k opazovanju, urejanju zbranih podatkov, sklepanju, celo predvidevanju naj. S tem bodo novo pričakovali in se ga veselili, ne pa bali, čemur smo med ljudmi vse prevečkrat priča. V ta namen je treba izrabiti vse — šolo, dom, televizijo, filme, knjižnice — da, zlasti te. Naj se navadimo uporabljati literaturo — učbenik naj bo prvi korak v to. Zato ga je pri pouku treba uporabljati, ne pa pisariti snov po nareku v zvezke.

— V svetu se pojavlja bojazen mladih nad vseobsežnostjo, skoraj diktatorsko vsemočnostjo znanosti.

Takole bi dejala: bojimo se vsega, česar ne poznamo. Kristina Brenkova je v zadnji številki Cicibana položila lisici Zvitorepki na jezik lep pregovor: pametni se pri ognju ogreje, neumni pa opeče. Znanost je največji ogenj, ki greje človeštvo; če ga ne bomo spoznavali in gojili, se bomo najprej opekli, zatem pa zmaznili, kajti znanost sama po sebi ne more niti živeti, kaj šele rasti. Pravico imamo, da se z znanstvenimi dosežki prejšnjih generacij grejemo, pa tudi dolžnost, da kot generacija prispevamo svoje k razvoju.

— Zavoljo napredka znanosti same: Vzajati (ali gojiti) ozek krog strokovnjakov ali dajati osnove napredka vsem mladim ljudem? Zakaj eno ali drugo?

Znanstvenikov se ne da vzgajati kot plemenito pasmo. Vrhunski znanstveniki so plod ostre selekcije velikega števila ljudi, predstavljajo konico v izobrazbeni piramidi. Če ta ne bo imela baze, tudi vrha ne bo. Torej načelo: „Vsem mladim enakopravne izobrazbene možnosti!“ ni le posledica humanističnih idej, temveč kar osnovni pogoj za razvoj družbe.

— Začelo se je z novo tematiko. V vaših člankih je tako rekoč začetek nove kemije.

Da, za nova izhodišča gre. Že prej sem jih omenila. Dodala bi še to, da bi morali čimprej izrabiti prirojeno težnjo mladih po iskanju vzrokov.

— Nekateri ugovarjajo, čes: Kaj pa tisti učenci, ki so manj nadarjeni in jim to iskanje ne „leži“?

Ne poznam šolarja, ki ne bi rad odkrival novega, če je to režirano privlačno — in učitelj mora biti vse bolj režiser in vse manj glavni, večkrat tudi edini igralec.

Tisto o nenadarnosti pa sploh ne drži! Vsak otrok je za nekaj bolj ali manj nadarjen, šola mora to poiskati in do maksimuma razviti. Stavek: „Ta ni za to, niti za to!“ bi moral zamenjati pozitivni pristop: „Ta je za to in za to!“ — ali: „Šola mora peljati otroka od uspeha do uspeha, ne pa od neuspeha do neuspeha!“, kot je

na eni od sej poudaril predsednik izvršnega odbora republiške izobraževalne skupnosti tov. Ludvik Zajc.

Učitelj dela z najbolj dragocenim materialom. Vsak „odpadek“ je zlasti na stopnji osnovne šole tragičen za posameznika, ki ga obsodi na nekvalificiranost, pa tudi za družbo kot celoto. Učiteljevo delo na vseh stopnjah šol je skrajno zahtevno in odgovorno, zato bi morali lik učitelja postaviti visoko, predvsem moralno, pa tudi materialno. Za pedagoške delavce je treba izbirati najboljše ljudi, omogočiti pa je treba tudi nenehno strokovno izpopolnjevanje, da bi lahko resnično ustrezali novemu liku.

— Obeta se nam rekonstrukcija srednje šole.

Da, krizo imamo v šolskem sistemu. Amerika jo je zaznala pred približno desetimi leti, zdaj je na vrsti Evropa, ki se je dolgo ponašala z najbolj solidnimi šolami klasičnega tipa. Dokler je bil v srednje, zlasti pa v visoke šole vključen le nizek odstotek mladih, je šlo. Potrebe po kadrih, ki jih narekuje razvoj, pa kažejo, naj bi že v naslednjem desetletju vsi imeli vsaj 8 do 10 let osnovnošolskega šolanja, več kot tri četrtine mlade generacije tudi srednjo šolo ter tretjina do polovica višjo ali visoko. Tega pa ob klasičnih metodah pouka in selekcije ne bi dosegli, tem bolj, ker ni mogoče nižati ravni, saj postaja znanost vse bolj zahtevna. Zato si ne samo pri nas, temveč po vseh državah prizadevajo za posodobljenje šolstva, v želji in potrebi, da bi šola ujela korak z znanostjo in z življenjem.

Isto je pri nas. Če hočemo torej sistem šolstva urediti, ni mogoče v nedogled krpiti sedanjega. Naš položaj ni tako specifičen, da ne bi mogli uporabiti tudi tujih izkušenj, saj je ceneje in manj boleče učiti se na tujih napakah kot na svojih. Pri iskanju novih poti se ne moremo in ne smemo zapirati vase ter odklanjati ali celo napadati vsakogar, ki pride s predlogom za spremembo. Kritiko je treba seveda najširše dopustiti, jo celo gojiti, za vse in vsakogar. Prav pa bi bilo, da bi ob tem, kaj je zanič pri tistih, ki žele nekaj storiti, povedali tudi, kaj je prav. Brez tega ni usmeritve pa tudi napredka ne!

STE ŽE PORAVNALI NAROČNINO?

V začetku decembra se bomo srečali z novim slovenskim filmom, Rajka Ranfla, ki nosi naslov „Mrtva ladja“. Film govori o mlademu paru, fantu in dekletu, ki se znajeta popolnoma sama na odprtem morju. Sledimo razpletu njihovih notranjih trenj in nesoglasij, povezanih s stisko in upanjem na rešitev. Film je postavljen v prihodnji čas, točneje rečeno: godi se „jutri“. Poleg dokaj napete zgodbe in izraznosti v čistem filmskem jeziku prinaša film svoje humano sporočilo in kljub navidezni brezizhodnosti vero v prvinske vrednosti človekovega bivanja in reagiranja. Film, primeren za višje razrede, daje velike možnosti za razgiban razgovor, vendar je pred ogledom priporočljiva kratka priprava ravno glede časovne postavitve dogajanja in posebnosti filmske govorice.

Na sliki: glavna junaka filma „Mrtva ladja“: Milena Zupančič in Radko Polič

Marginalije o animiranem filmu

(Nadaljevanje iz filmskih beležk)

Obvladanje lutkovnega izraza, giba, svetlobe in kontrastov, detajlov je našlo soskladje funkcionalnega izražanja in prepričljivo celostno umetnino. Upadljivo je, kako je Trnka naklonjen literarnim predlogom: narodne pripovedke, češke legende, Andersen, Shakespeare, Hašek idr. Kakor da mu je najbližje tisto, kar je že leposlovje potrdilo kot priljubljeno, estetsko živo. Seveda gre pri lutkovnem filmu na osnovi literarne predloge za umetnino, ki ni nek podaljšek iz leposlovja, neka sekundarija po primarnem besedilu, marveč povsem samostojno izražena in ovrednotena umetnina. Da pa je bil Trnka zmožen tudi sodobnega, bolje — izvorne scenarijske obdelave lutkovnega filma, potrjuje kratkometražni film „Birokrat“, kjer pride do posmehovanja birokratizmu. Kot je Disney pri risankah zasenčil druge ustvarjalce, tako je pri lutkovnem filmu Trnka očitno prednjačil pred ostalimi. Vendar pri Čehih ne kaže prezreti Karla Zemana, duhovitega lutkarskega cineasta, ki je enako emocionalno zavzet in pristen kot razgiban v poetični domiselčnosti. Že v „Inspiraciji“ je opozoril rojake, da Trnka ni več sam, v „Zakladu z otoka ptic“ (1952) pa je segel po tridimenzionalnosti v okviru lutkovnega filma. Če je v filmu „Pot v prazgodovino“ (1955) kombiniral lutke z igro otrok, pa je dve leti pozneje postregel s „Hudičevim izumom“ — po Julesu Vernu — povezujoč živo igro z lutkami in risarskimi animacijami. Očitno pa je vpliv Jirija Trnke tudi po njegovi smrti še vidno prisoten — tako v teoriji kot v praksi.

Kakor smo glede slovenske risanke v srmežljivo zagatnem položaju — očitno tudi ne gre več brez teamskega dela — pa je pri lutkovnem filmu situacija precej bolj razveseljiva. Ne samo da bi lahko našli več kot 25 lutkovnih filmov, ki so nastali v povojnih dneh od l. 1952 dalje, pač pa obstaja tudi realno upanje, da bo lutkarsko-filmska dejavnost tudi v prihodnje živela, upajmo ne životarila. Nesporno je lutkarsko življenje na Slovenskem utrjeno že v predvojnih dneh, poleg prevodov, priredb, so k originalni lutkarski dramatik pripevali nekateri književniki (npr. M. Jarc), ki niso šteli te zvrsti za „manjvredne“. Pozitivna tradicija se je odzrcalila kot spodoben dejavnik v povojnih le-

tih, ko je Saša Dobrila kot prvi l. 1952 realiziral kratkometražna lutkovna filma „Sedem na mah“ in „Vitez in koš“, za njim pa je to storila še vrsta drugih režiserjev. Tudi nekateri literati se niso branili lutkarskega scenarija, precej pogosto je pisal Janez Menart — „Motoritis“, „Robot“, „Klativitez“ idr. — pa tudi Tone Pavček — „Čigavo je pismo?“ — Smiljan Rozman — Intermezzo, Don Pedro — Črt Skodlar — „Zaspame“, „Anno 3003“ idr. — so z originalnostjo prispevali, da ni tradicionalna tematika pravljice, nega kova prevladala v okviru lutkovnega filma. Začetki našega lutkovnega filma še kažejo začetniške ohlapnosti od pretrganih gibov do sila počasne dinamike. Toda kasneje se je marsikaj izboljšalo; če je sprva mogoče govoriti o lutkovni igri, ki je bila posneta na film, pa se da kasneje meniti o filmskem lutkovnem dosežku. Kakor sta oba začetna filma še vsa v okviru otroške pravljčnosti, pa je Črt Skodlar z „Rondojem“ s koreografsko zamisljivo Pie in Pia Makarja presegel poprejšnji okvir, Saša Dobrila pa je z režijo „Motoritisa“ družno podal

se je zataknilo, komajda Škodlarjeva „Fata morgana“ se da navesti med animiranimi filmi. Če je naštetih le nekaj slovenskih lutkovnih filmov, je to storjeno zgolj iz ilustrativnih namenov, kajti mnogo je razlogov, da bi potrebovali nadrobnejšo študijo o vsem, kar zadeva domači animirani film.

3

Skromna skica o animiranem filmu je pač sprico zgoščenosti podala le bistvene pojave v okviru risank in lutkovnega filma, kar je mnaj pomembno, slučajno, je bilo potisnjeno ob stran. Namen skice o animiranem filmu je zgolj ilustracija pojavnosti vsega, kar sodi k osrednju te zvrsti, ob tem pa bi lahko razvijali misli, ki se nam kažejo kot odsev današnje vsakodnevne prakse. Ob dejstvu, da je igranih mladinskih filmov za mladino občutno premalo, za šolska predvajanja, se samo po sebi ponuja vprašanje, ali je vsaj na področju animiranega filma kaj bolje. Ne smemo namreč presojati distributivno prakso po običaju, da za noveletni čas postrežejo otrokom s coccailom risank, potem pa mir do

Moja je lepša kot tvoja!

humor s satiro, ki je tudi danes enako veljavna kot 1959. Tudi „Robot“ istega režiserja in „Banka“ Mileta de Gleria — po scenariju Saše Maliha — kažeta podoben premik k sodobnosti. S tem pa ni rečeno, da v šestdesetih letih niso nastajali lutkovni filmi, ki ne bi upoštevali potrebe po otroški pravljčnosti in fantaziji. Kot primer bi lahko navedli uspešnico iz ljubljanskega lutkovnega gledališča „Zvezdico zaspanko“ v režiji Jožeta Pengova in v filmski realizaciji Črta Škodlarja (1965) ali pa „Klativiteza“ Edvarda Sturlisa. Le po 1965.

naslednjega leta z animiranim filmom. Gre za dva bistvena problema: koliko animiranih filmov sploh lahko vidimo pri nas (mimo kinoteke, in mimo prastarih ponovitev) pri rednih filmskih predstavah; koliko animiranih filmov je sploh na voljo pri distribucijah, ki se posebej ukvarjajo s posredovanjem filmov šolam.

Žal je tako, da niti filmov zagrebške šole ne moremo vselej videti, kaj šele, da bi lahko približno sledili pojavnosti najvidnejših dosežkov animacije. Kakih deset, petnajst let tega smo

(Nadaljevanje na 14. strani)

Izberite med novimi knjigami • Izberite med novimi knjigami

Responderji omogočajo učencem, da lahko vsi hkrati odgovarjajo — in vendar ne motijo drug drugega.

Novi sodobni priročniki

Zavod za šolstvo SRS je letos pripravil v sodelovanju z učitelji-praktiki sodobni priročnik „Učne ure z responderji“.

K temu je pripomogla tudi ljubljanska temeljna izobraževalna skupnost, ki je januarja letos omogočila seminar o uporabi sistema responderjev. Udeležilo se ga je 40 učiteljev. Zavod za šolstvo pripravlja v povezavi s temeljnimi izobraževalnimi skupnostmi še več seminarjev o pravilni didaktični uporabi tega tehničnega pripomočka.

Priročnik „Učne ure z responderji“ je dobra publikacija, na zaželeni strokovni ravni, pomemben prispevek k modernizaciji pouka na naših šolah in nujna pomoč učiteljem pri njihovem delu. Priročnik zajema učne ure matematike, spoznavanja narave, biologije, kemije, fizike in glasbe. Omenjene učne ure so takšne, kakršne so učitelji izvajali in niso v ta namen posebej preizkušene. Svoje ugotovitve bodo dodali učitelji-praktiki, ki jih bodo preizkusili. Možno pa so vse mogoče variante, ki so odvisne od učiteljev samih.

Na začetku priročnika nam spregovorijo pedagoški svetovalec Milan Adamič O didaktično-metodičnih osnovah uporabe sistema responderjev — v zelo jasni, strokovno bogati in razumljivi besedi.

Sistem responderjev je tehnični pripomoček (izdeluje ga tovarna Unis-Rog, Savlje 89, Ljubljana), ki se naglo uveljavlja na naših šolah, posebno osnovnih. Ob koncu lanskega šolskega leta je imelo ta pripomoček kar 100 osnovnih šol, nekatere celo po dva. Želja vseh učiteljev po kvalitetnejšem vzgojno-

izobraževalnem delu je pripomogla k hitrejšemu razširjanju tega pripomočka. Uporaba sistema responderjev zahteva večje in globlje učiteljevo znanje, bodisi v psihologiji učenja, kot v sestavi vprašanj in možnih odgovorov ter pravilen odnos do učenca. Učiteljeva vloga se je z modernizacijo pouka spremenila, postala je zahtevnejša. Sodobni način poučevanja vključuje temeljito pripravo, upoštevanje ravni sposobnosti učencev, opuščanje pretiranega verbalizma, analizo dela po končani učni uri in načrtovanje nadaljnjega dela z učenci. Če na kratko povzamemo vsebino priročnika, lahko ugotovimo, da ima sistem responderjev naslednje didaktične prednosti:

- najvažnejše: obojestranska komunikacija med učiteljem in učenci — učitelj je že med delom obveščen o znanju, razumevanju učne snovi in seveda, posredno, o kakovosti svojega dela.

- učenci dobijo takoj informacijo o pravilnosti svojih spoznanj, kar je tudi važen psihološki efekt, ki je temelj programiranega pouka — odpade možnost kampanjskega učenja;

- pridobivanje novega znanja pri učencih je aktivno — vedo, da bodo večkrat vprašani, in sicer vsi, brez možnosti zanašanja na druge;

- učitelj lahko po svoji presoji prilagaja tempo in obseg razlage po dojemljivosti učencev;

- boljši učni rezultati — temeljitejša in učinkovitejša individualizacija učnega dela;

- objektivnejše ocenjevanje znanja;

- učitelj je pozoren na vse faze učnega procesa;

- enostavna uporaba, oziroma ravnanje s pripomočkom za učitelja in učenca.

Med pomanjkljivosti lahko prištejemo naslednje:

- responder ni uporaben pri vsaki učni uri (npr. pri učni uri, ki je lirčna, emocionalna);

- učenci lahko izbirajo pravilen odgovor ali ugibajo;

- ni mogoče izključevati učencev, ki so že odgovorili;

- mehanično beleženje pravih odgovorov;

- frontalna aplikacija — vsi odgovarjajo hkrati (individualizacija po uporabi pripomočka).

- ni pripravljenih programov za posamezne učne teme.

Priročnik „Učne ure z responderji“ predstavlja le začetek v obsežni nalogi modernizacije pouka, zato smo ga lahko iskreno veseli. Priporočamo ga vsem šolam in vsem učiteljem.

Tea Dominko

Roberto Battaglia: »Odporniško gibanje v Italiji«

O odporniškem gibanju v Italiji med zadnjo vojno vemo razmeroma malo. Temu botruje tudi dejstvo, da italijanskega odporniškega gibanja ne moremo enakovredno vzporediti z NOB pri nas, pa tudi ne z odporniškimi gibanjem v Franciji ali kje drugje. Laično povedano: odsev vsega, kar je prinašal fašizem od dvajsetih let dalje, je bilo odporniško gibanje v Italiji nekako od 8. septembra 1943. do 25. aprila 1945. Knjiga daje mnoge poteze zapletenega, večstranskega odporništva v Italiji in postreže z mnogimi nadrobniimi dogodki. Bralec, ki ni Italijan oziroma ne pozna podrobnosti razmer v Italiji, se bo ponekod težje dokopal do jasnejše razlage, saj je R. Battaglia pisal predvsem za svoje rojake. Celotna knjiga se omejuje na odporniško gibanje v navedenih letih, tako da mora bralec tu in tam dopolniti nekatere zgodovinsko-vojaške premike zaveznikov, če kdaj o tem avtor ne pove dovolj. Knjiga odkriva vso zapletenost italijanskega odpora in daje mnoge dokumentarne izvečke. Za večino bralcev utegne biti nova po vsebini in zgodovinski osvetlitvi protifašizma v odporništvu. Besedilo dopolnjuje več fotografskih reprodukcij. Knjigo je prevedel za zavod Borec Leopold Vrbovšek.

Ko sem se šel še mulca, sem kdaj pa kdaj zašel tudi v cerkev. Saj veste, vaška navada in neprosvetljenost. Nešteto jih to še danes počenja, čeprav niso več mulci. Najbrž jim je všeč cerkvena fasada in če je tako, jim ni pomoči. Meni je bila takrat neverjetno všeč. Vaška cerkva se je takrat za moje pojme mogočno dvigala proti nebu, do nje pa so vodile tri stopnice, ki so se mi zdele prav teatersko monumentalne. In za fasado? Ena sama velika lepota in mir. V klopih so zdele vaše ženske in premikale ustnice, na drugi strani so možakarji žebrale trde molitve, da bi krava srečno povrgla. Pred njim je bila obhajalna miza iz najdražjega marmorja (Zdaj vem, da je bil marmor le prebarvan les.), za njo pa oltar, ob katerem sta bili dve klopi. V njih so se drenjali vaški trgovci in ključarji, z njimi pa njihovi otroci. Neverjetno sem si želel, da bi tudi jaz lahko kdaj bil na njihovem mestu in čisto od blizu opazoval oltarsko zlatnočo in sijaj. A usoda je kruta: ni me vrgla pred oltar, ampak za njega. A to le mimogrede.

Takrat je neka vaška ženica rekla, da je oltar v naši cerkvi najgrši daleč naokoli. To sem ji neverjetno zameril, ker meni se je zdel fantastičen. Ena sama velika lepota! S čim me je takrat tako prevzel, tedaj ne bi znal povedati, danes, ko sem poln bolne fantazije, mi bo to lažje. Na oltarju je bilo nešteto svetnikov, svetnic, angelčkov in tudi kaka žival je bila vmes. Lepo so bili pozlačeni, njihove drže pa so bile zadržane ali razgibanejšje (Stopnjujem že o Toporišču!). V centru oltarja je bil neki svetnik. Če se danes spomnim nanj, se takoj spomnim na njegove hipnotizirajoče oči, nasmeha okoli ustnic in rok, ki so bile sklenjene k molitvi. Ob vsej tej predstavi takoj pomislim na nekega župana iz centra, ki na mile

»Največ dve učni uri« za počastitev Prešernovega dne?

S pravilnikom o šolskem koledarju za osnovne in srednje šole, ki so vpeljale petdnevni delovni teden (Ur. l. SRS, št. 27/71), in ki je začel veljati 1. septembra letos, je postal Prešernov dan — 8. februar (beri: kulturni praznik slovenskega naroda) spominski dan (s Prešernovim dnem skupaj, jih pravilnik priznava osem) proslavo, ki naj „traja največ dve učni uri.“

Po odloku slovenskega narodnoosvobodilnega odloka z dne 1. februarja 1945 „o proglasitvi dneva Prešernove smrti za kulturni praznik slovenskega naroda“, naj bi 8. februar slavila „vsa Slovenija kot narodni kulturni praznik.“ Ta odlok — odlok prve slovenske skupščine — izrecno navaja, kako naj se ta dan proslavi. Pri tem postavlja, med drugimi kulturnimi in prosvetnimi ustanovami, šole na prvo mesto z naslednjim določilom:

„Vse šole v Sloveniji in slovenske šole v tujini posvetijo ta dan proslavi, ki mora biti izrazito kulturnega značaja in pri kateri sodehuje le šolska mladina enega ali več učnih zavodov iste stopnje. Proslava je obvezna za vso šolsko mladino, nanjo je vabiti tudi javnost; s predstavniki oblasti se morajo teh proslav udeležiti.“

Ta dan je za vse šole pouka prost.

Nadaljevalne šole in razni tečaji morajo posvetiti eno uro pouka namenu, kakor ga predvideva proslava na ostalih šolah. Visoke šole podeljujejo na ta dan nagrade, združene s primernimi slavnostmi vsega zavoda.“

V svetu za kulturo in znanost občinske skupščine in Celju menimo (po seji z dne 12. novembra t. l.) da je treba najnovejši šolski koledar popraviti tako,

da bi šole štele Prešernov dan kot „dan pouka, določen z učnim načrtom“, kot npr. z učnim načrtom določene štiri športne dneve (5. čl. pravilnika) s tem, da ga šole proslavijo po smernicah prvotnega odloka o slovenskem kulturnem prazniku.

Upošteva je lastnosti slovenske kulturne akcije, ki naj bi bila med drugim splošno ljudsko gibanje, in upošteva nepo-

sredne naloge kulturne akcije na področju kulturne vzgoje, menimo, da bi bil predlagani popravek dovolj utemeljen za uporabo določila 11. čl. pravilnika o šolskem koledarju, ki v posameznih utemeljenih primerih dopušča republišnemu sekretarju drugačno odločitev.

Gustav Grobelnik, predsednik sveta za kulturo in znanost obč. skupščine Celja

IZPRAZNIJENO ŽIVLJENJE

Bolj kot za kak drug poklic velja za učiteljskega, da v njem ni mogoče služiti dvema gospodarjema. Kdor to poskuša, ga melje kolesje časa in osebnosti. Vsak politični sistem hoče učitelja zase. Nalaga mu velike odgovornosti in ga nenehno opozarja, da mu je zaupano to, kar se ne sme izprediti — mladina.

Učiteljski poklic je spoštovan in preziran hkrati. Okrog naših glav je preteklost napredla precej glorijsko, pa tudi veliko kačje strupa. Naj bo tako ali drugače, v zadnjem seštevku zahteva od nas vsakdo predvsem veliko mero poštenosti. Ljudje nam težko odpuščajo napake, pa če so še tako človeške. Hočeš nočeš, biti moraš popoln.

Roman iz učiteljskega življenja, ki je te dni izšel pri Obzorjih, je podoben konveksnemu zrcalu, v katerem je tudi droben mazolj videti kot nevarna rana. Problematiko učiteljskega poklica prikazuje marsikatero domače leposlovno delo. Razkriva jo že Jeprški učitelj, za njim pa npr. Hlapci, Noetova barka... Ribe na plitvini, Učiteljice ter Pedagoška komedija. Cankar, Cajnkar, Partljič, Zidar in Zorman.

Ostajam pri poslednjem, ki je, tako kot sta Zidar in Partljič, tudi sam učitelj, in pri njegovi Pedagoški komediji. Še preden roman preberemo, nam postane jasno, da je učitelj v sodobni stvarnosti izgubil zadnjo sled glorijske, kakršna ga je nekoč obdajala.

Učitelj, si to še ti? Kaj je ostalo od tvojega človeškega in poklicnega dostojanstva in kdaj si pravzaprav oboje zapravil?

Roman odpira vrata predvsem v zbornico in v naše privatno življenje. Sem jaz Mihael Tome, si ti Emilija? Tu so še Jožefina, Blaž, tov. ravnatelj, Mara... grbavi Bolka, Inženir Jošt, slikar, pisatelj ded ter njegovo sokolje oko. Zbornica, kjer kar naprej rožljajo pletilke in se s klobčiča odvijata volna. Ravnatelj je pisarna, primerna tudi za zasliševanje. Sprejemnica gospe Sepove, kjer dozorevajo spletke. Tu je Rekar in njegova smrt. Tu je od prve do zadnje strani Marjana, pokončna in zlomljena, toda edina resnična vzgojiteljica.

Provincialno mesto dobro pozna svoje učitelje, prav gotovo pa vse poti v levo — njihova ljubezenska razmerja, ki so težiščni prizori Pedagoške komedije.

Iz retrospektive se odpirajo razgledi na celoto. Česar ne prinese na površino zavest, pride z neko drugo plimo. Ko roman preberemo, iščemo svoje mesto v njem. Dano nam je na voljo, da si operemo roke: to nisem jaz; jaz nisem kriv. Ogorčenje bi nas moglo potegniti celo v boj za pravico, češ, spoštovanje ste nam vzeli. Naše življenje more biti vse kaj drugega kot komedija. Kaj pa dolga vrsta poklica predanih učiteljev, ki garajo ves pedagoški vek?

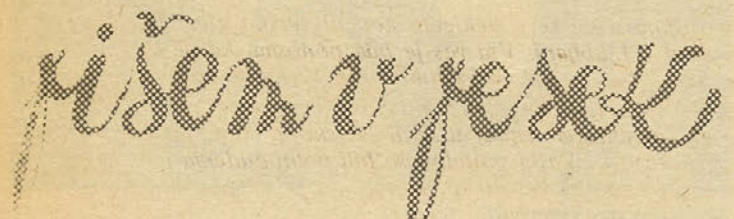
Življenje učiteljev v Zormanovem romanu je gluha loza. Nobene pozitivne odmevnosti. Naj Marjana še tako trdovratno verjame v pravilnost svojega ravnanja, kolegi ji z vedno novimi idejami dokazujejo, katera smer je prava. Na njihovi pedagoški črti dobivajo izkrivljeni značaji neoporečno motivacijo za svoje ravnanje. Mihael Tome ve, da je ravnal edino pravilno. Lastna vest ga ne prepriča v nasprotno, saj se mu tudi več ne oglasa. V vseh teh učiteljih je bore malo ognja, ki bi dajal njihovemu poklicu žar. Oglenijo v obrekovanju, opravljanju, spletkarjenju, poklicni lenobi in topoglavosti. Zre jih nevoščljivost in še malo jih ne pretrese Rekarjeva smrt. Premorejo le vzneseno frazo o mladem življenju. Tdako za pogrebni govor.

Njihova pravičnost je tolikšna, da se mora edini, ki ni z njihove pedagoške črte, umakniti. V zadušljivi zbornici, na odru te nedolžne, vsakdanje komedije ni mesta za Marjano. Nazadnje jo umažejo še s tem, od česar so sami blatni.

Na koliko načinov neki je mogoče prikazati učiteljsko življenje? Kakšno to življenje sploh je? Prazno kot ropotav sod? Plemenito do prekipevajoče popolnosti? Zgolj tako, kot je popisano v Pedagoški komediji, prav gotovo ne. Roman, vseskozi slogovno izbrušeno delo, bi utegnil kdo razumeti kot žaljivo ironijo. Zormanov prikaz učiteljskega življenja v nekem provincialnem mestu je literarna jedkanica, v kateri pa avtor ne grozi s svarilnim prstom in svojih junakov ne vlači v pedagoško spovednico. Skladi pa je z neba učiteljevo nedotakljivost. Izmaliceni značaji vpijejo po preobrazbi. Tometov je v naših vrstah že od nekaj preveč.

BERTA GOLOB

NANDE RAZBORŠEK

Imate radi videz? Kako čudno vprašanje? Saganova nas sprašuje, če ljubimo Brahmsa, ti pa, če imamo radi videz. Le kaj imaš za bregom s tem videzom? Mar res ne veste?

Vemo že, kaj je videz, vemo tudi, da smo mi mojstri za videz, ne vemo pa, kam pes taco moli.

No, če priznate, da smo mojstri za videz, za fasade, za oltarje, za monumentalnost, za zunanost, potem smo na pravi poti. Že slišim, da priznavate, da je imela cerkev že od nekaj strašen smisel za videz in vse drugo, slišim pa tudi glasove, da je ta manira prešla danes tudi na druga področja. Varanje s fasadami je takorekoč dandanes vsesplošni pojav. Povsod lepe fasade, čudoviti oltarji, mogočna stopnišča in trgi, povsod videz, videz. Da videz vara, je splošno znano. Da pa je za videzom včasih prava polomija, vam bodo povedali naslednji avtobiografski štosi.

viže strmi v gledalce in prosi, naj njegovi meščani vendar glasujejo za samoprispevek. Na njegovih straneh sta bili dve mili svetnici. Tudi ti dve sta zrla po vernikih, roki pa živahno stegovali proti nam. Njunega pogleda ne bi znal opisati, ker nisem Miran Sattler, ki je postal med novinarji že pravi strokovnjak za poglede, a če se predam asociaciji, se ob svetnicah takoj spomnim na naše sentimentalne novinarke, ki so v dneh pred referendumom pohitele z ogromno televizijsko ekipo pet kilometrov daleč na teren, da so posnele žalostne oddaje o zanemarjenih otrocih. Pomislim tudi, da so si najbrž mislile, hvala bogu, da imamo tudi nekaj takih otrok, sicer referendum ne bi uspel. Pomislim tudi na to, da smo imeli glasovanje za samoprispevek pred leti tudi mi, vendar nam pri tem naša glasila in občina skoraj niso pomagala. Ljubljancem pa so se sedaj obnašali tako, kot da so odkrili Ameriko. Vsa Slovenija jim je morala prisluhniti, kot da je podeželje brez problemov. Seveda, kar se v centru zgodi, je vse silno pomembno, vse drugo je nič. Nad temi centralnimi figurami so bile figure v drugem planu. Njihova usodnost je bila v tem, da so svoje ude stegovali za življenjem in novicami, premakniti pa se niso mogle. Bile so tako tragično odtujejene, kot številni naši novinarji, ki se ne morejo odtrgati od centra, zato na dolgo in široko pišejo o tistem, kar jim je prineseno v oltar. Če jim popevkar sporoči, da ima slabo prebavo, nastane na osnovi te novice članek za celo stran. Če pa ni popevkarjev, so tu še tuji časopisi in številne čenče o Onananasisu in njegovi žlahti. Ne smem pozabiti; med temi v drugem planu je bil tudi sveti Luka z volom ali bikom. Se vam ne zdi, da bi ga lahko primerjali z Voglom, ker se vedno z nekom bode?

SLOVENSKE LJUDSKE PESMI

Med ljudstvom je še vedno ohranjenih mnogo starih, častitljivih pesmi, ki se pojejo ali govorijo ob raznih priložnostih. Današnji čas, ki se mu povsod mudi, jih odpravlja in odplavlja z vedno večjo množico popevk. Stari pevci in pevke jih še prepevajo tu in tam. Zbirajo in ohranjajo pa nam jih znani zbiratelji ljudskih pesmi že od Marka Pohlina dalje.

Prva načrtno urejena izdaja so bile štiri zajetne knjige slovenskih ljudskih pesmi, ki jih je pred dobrimi sedemdesetimi leti začel izdajati Karel Štrekel. Sedanja izdaja, ki jo pripravlja Slovenska matica - prva knjiga je že izšla - je narasla od takratne po številu pesmi za več kot štirikrat. Zasluge pri tem imajo gotovo vztrajni zbiralci in zapisovalci, kot tudi možnost, da urejevalci zdaj lahko porabijo vse gradivo, ki je na voljo v slovenskih in braskih knjižnicah.

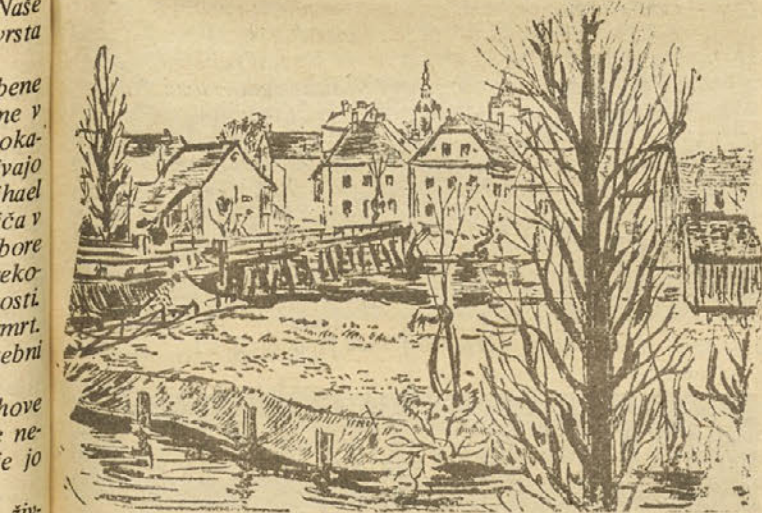
Novost sedanje prve knjige so dodane melodije, ki jih v nobeni dosednji zbirki še ni bilo. Tako je avtentičnost ljudskih pesmi mnogo večja - saj se te pesmi navadno pojo. V prvi knjigi so zajete JUNAŠKE IN ZGODOVINSKE PESMI, dalje BAJESLOVNE IN PRAVLJČNE PESMI ter DODATEK: SRBOHRVAŠKE PESMI NA SLOVENSKEM OZEMLJU. Naj naštejem nekatere podnaslove: Pegam in Lambergar (obsega 11 različnih različic), Kralj Matjaž reši svojo ugrabljeno ženo (7 različic), Marko pobije turške goste (10 različic). Zadnja - devetnajsta junaška pesem po vrstem redu - je Prošnja umirajočega vojaka. Obsega 47 različic in je razširjena po vseh predelih Slovenije in še prek njenih meja. Pesem je bila pred prvo svetovno vojno znana le v Beli krajini in Prekmurju. Med prvo svetovno vojno se je razširila - med drugo svetovno vojno pa je prerasla v partizansko pesem „Tam na Pugled gori, tam so hudi boji“.

BAJESLOVNIH IN PRAVLJČNIH PESMI je po številu več (saj jih je v knjigi zabeleženih 67) - toliko različic kot Prošnja umirajočega vojaka pa vendar ne doseže nobena. Med bogatimi po številu različic so: Tri žene iztrgajo mladeniču srce, Prekleta deklica - hudičeva nevesta, Mrtvaška kost kaznuje objemca, Kazen za nedopustljive grehe (študenta in kelnarice), Mlinar in smrt, Godec pred peklo, Zapuščena uroči nezvestega, Čigán z zdravico zmami dekle s seboj. Naštevam naslove zavoljo bogastva motivov in zavoljo resnice, da so ljudje v pesmih že od nekdaj izpovedovali svoje muke in hrepenenja - kakor tudi prepričanje v moč besede: saj je že pesem sama bila kazen ali rešitev, četudi tega verzi ne pojo. Vedno spet in spet, iz roda v rod je pesem pripovedovala o ljudeh in njihovih napakah, kot tudi o njihovi ljubezni, žrtvah in zablodah.

Od SRBOHRVAŠKIH ima največ različic Vojska carja Lazarja.

Že ta prva knjiga, ki šteje z uvodom in opombami vred 440 strani, predstavlja bogastvo: motivov, čustev in napevov. Uredili so jo: Zmaga Kumer, Milko Matičetov, Boris Merhar in Valens Vođušek, izdala pa Slovenska matica, ki pripravlja še naslednje knjige. Poleg pesmi, napeva in kraja, kjer je pesem bila zapisana, je pri mnogih zapisano tudi ime pevca ali pevke - zadnjega člena v dolgi vrsti ljudskih umetnikov, ki so stoletja ohranjali ljudske umetnine, jih bogatili, oblikovali in izročali potomcem. V naših ljudskih pesmih je shranjeno ljudsko izročilo, njegova modrost - in pesniška moč neznanih umetnikov.

Knjiga (in tudi naslednje) je dragocena za vse, ki ljubijo pesmi. Ter skoraj nepogrešljiva v šolskih knjižnicah pri pouku literature.

KOSTANJEVICA NA KRKI

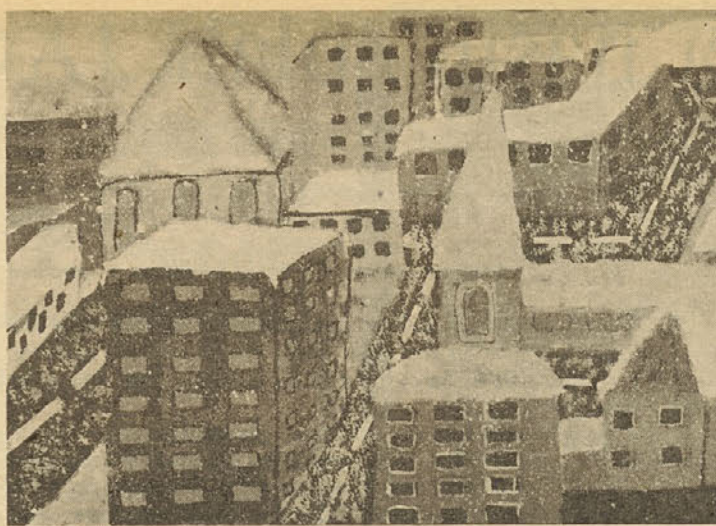
ZA POZNAVANJE MODERNEGA GLEDALIŠČA

S. Dhomme: „MODERNO GLEDALIŠČE V ZADNJIH STO LETIH“ DZS 1969. Dejstvo, da „Moderno gledališče v zadnjih sto letih“ Sylvaina Dhommea pri nas ob izidu ni našlo takega odmeva v dnevnem tisku in revijah, kot bi ga pričakovali, nas sili, da o tem

Okoli te lepote pa angelčki, sami angelčki s krili in brez njih. (Tu mislim na perutničke in nē na ženska krila, ker je znano, da so angelčki vedno goli. Občleni nastopajo le pri Boccacciu in v nekaterih solzavih filmih.) Ti angelčki so imeli v rokah različne inventar: vejice, krone, srčke, križe, zavite palice (Saj res, izvoliti moramo novo komisijo za popis trideset let starega inventarja!

Takoj na naslednji konferenci!). Te angelčke bi lahko primerjal z ljubljanskimi otročki, ki so morali deliti volivcem papirnate srčke, ko so opravili svoje mestno dolžnost. Torej: zahvaljevati so se morali s papirnatimi srčki zato, ker so ljubljancem končno spoznali, da ni dovolj, da je v centru fantastična betonska džungla, ki so ji nadeli ime trg revolucije, ni dovolj, da imamo v centru tako grozozansko tiskarno, da bi lahko tiskala za vso Jugoslavijo, da imamo marmornate poslovne zgradbe metalke, astre, lesnine, eksport podjetij, bank itd., zahvaljevati, ker so ugotovili, da morajo biti vrtni skromni in funkcionalni, kar velja tudi za šole in telovadnice, brez marmorja in razkosja. Kot da niso njihovi otroci zrasli pod njihovim srčkom, kot je že nekajkrat bilo prisutno sporočeno s pomočjo televizije.

Na vsaki strani oltarja sta bila in sta še, dva oboka, zavešana z zamaženo zaveso. Na vsakem je stal svetnik. Levi je imel knjigo ali nekaj podobnega v roki. Tega zdaj menda ni več, ker so ga ukradli neki inozemski tolovaji, na desnem pa je stal svetnik z neodmivnim pogledom. Bil je podoben nekemu Jožetu, ki vodi hudičovo slabo in nevzdržljivo Kulturne diagonale. Gleda jih le 5 % Slovencev,

HIŠE V SNEGU - tempera (Boštjan Slak, 7. a)

vendarle vsaj ilustrativno spregovorimo, kajti po svoji naravi je to studijska knjiga, pri učiteljih, ki ne bi smela ostati neopažena. Izvirni naslov „Le mise en scene contemporaine d'A. Antoine a B. Brecht“ nam natančneje označi vsebino, ki ni namenjena le gledališčnikom, pa tudi ne samo ljubiteljem gledališč. Knjigo lahko s pridom uporabljajo srednješolski profesorji. Seveda pa ne kaže pozabiti, da je že pred slovenskim izidom te knjige napisal Jože Javoršek „Harlekinov plašč“ (1960) in „Prazno mizo“ (1967). V obojem je pokazal mnogo več kot le zagledanost v sodobno pojavnost gledaliških metamorfóz: poznavanje snovi in zmožnost dopadljivega posredovanja. Bržčas je tu eden vzrokov, zakaj „Modernemu gledališču“ ni bila posvečena tista pozornost, ki bi jo knjiga terjala. Tem bolj, ker smo bili v preteklih letih priča intenzivnih naporov, da se naša gledališka kultura vključi v evropski gledališki prostor. In del te snovi mora prav gotovo zanimati tudi šolnike, ki se ukvarjajo s književnostjo in vodijo mladino v gledališče.

Dhommeovo „Moderno gledališče v zadnjih sto letih“ nam odkriva tiste bistvene in v okviru gledaliških sprememb specifične mejnike, ki se začenejo z A. Antoineovim Svobodnim gledališčem konec preteklega stoletja in vodijo ob Stanislavskem, Craigu do Copeauja, Dullina, B. Brechta, pa do Meyerholda in Artauda ter Barraulta. In še vrsto drugih. Vsako ime govori o preraščanju gledališko-režijskih, igralških, uprizoritvenih možnosti, ki se vijejo od naturalizma prek simbolizma do „epskega gledališča“, do „gledališča krutosti“. Na vseh koncih je seveda še več „vmesnih“ postaj. Dhommeova knjiga govori o gledališki praksi in teoriji, ki ima potrdilo v živi dejavnosti. In sledi te raznovrstne dejavnosti se zrcalijo tudi v naši gledališki praksi. Prav slednje daje knjigi še posebno mizavnost. Morebiti je upravičen očevek avtorju, da je bolj odrezavo obravnaval povojni razvoj v gledališki kulturi, (tako npr. ni upošteval poljskih novosti), da je morda Pirandella kot svojevrstnega dramskega oblikovalca ob režiserjih in teoretikih gledališča kar skromno opravil, da je sila malo povedal o azijskem gledališču (navsezadnje se je vpliv te celine zrcalil tudi v evropski dramatik). Vendar je Dhomme upošteval koherentno podobo evropskega gledališkega prostora in se osredotočil na to specifično, v obravnavani problematiki pa je z vso potrebno spoznavnostjo razgrnil razvojno pot, ki jo je napravilo gledališče od Antoinea dalje. Ob koncu knjige je prevajalka Draga Ahačičeva podala zanimiv esej, ki spodbuja bralca k razmišljanju. Ovojni list Nadje Furlanove ni usklajen z vsebino knjige.

IGOR GEDRIH

IGOR ŠIFRER: „MLADOST NA VASI“

Med književniki, ki jim je nasilna smrt prezgodaj, ob zazoritvi ustvarjalnega dela pretrgala življenje, je tudi književnik Tone Šifer. Čeprav je že v povojnih letih izšel manjši izbor njegovih del v knjigi „Kmet in stvari“, pa je šele „Mladost na vasi“ tisto delo, ki v resnici predstavlja zbrano delo v mladosti umrlega literata. Zbrana dela Toneta Šiferja obsegajo pripovedna dela, pesništvo, kritiko in esejistiko ter dramo. Tone Šifer spada med predstavnike „generacije pred zaprtimi vrati“ in tiste književnike ljudskega kova, ki se vračajo v domačijski svet in k preprostim, a življenjsko pomembnim dogajanjem, kjer stoji v ospredju mali človek. Pesmi so ubrane še dokaj tradicionalno, v ospredju so preproste, neposredne prvine. Uvodoma pa beremo nadroben književnikov življenjepis. Napisal ga je Jože Šifer, ki je tudi uredil knjigo ter poskrbel za opombe. Z „Mladostjo na vasi“ smo dobili knjigo, ki predstavlja obseg, tipiko in vsebinsko-idejne sestavine Šiferjevega literarnega napora. Za lepo, usklajeno knjižno opremo je poskrbel Matjaž Vipotnik.

RAZŠIRJAJTE SVOJ LIST!

kar ni čudno, saj jih odžene od televizorja ogabni začetek z izreznimi očmi, ki se pol ure pojavljajo.

To bi bil skromen oris našega vaškega oltarja.

Zdaj pa še malo dogajanja, če ste zato.

Včasih je bil v cerkvi offer. (Enostavno ne vem, kako se reče po naše). Mislim pač na tisto fehtarijo, ko so šli okoli oltarja najprej vaški imenitniki, nato splošni ljudje in končno otroci. Vsi smo na svetel krožnik polagali drobiž, ki smo ga imeli. Nekateri bankovce, drugi pare, župnik pa nam je pod nos pomolil nekaj tudi svetlega. Starejši so tisto stvar poljubovali, mularija pa jo je samo povohala, ker poljubljati še ni znala. Spominjam se, da je bil zame prvi offer katastrofa. Tudi tista himnična Hvala večnemu bogu, ki je offer sledila, me ni spravila v red. Nekaj se je podrl v meni. Za tisto zamaženo zaveso sem namreč odkril ozadje blišča. Oltar je bil z vseh strani podprt, tranovi so štrleli na vse strani, deske so podpirale svetnike in svetnice, povsod polno prahu, prašnih suhih rož in svečnikov, ob steno prislonjen božji grob - z eno besedo - strahota. In primerjava? Se vam ne zdijo volivci kot procesija,

ki se vije okoli oltarja in odkriva

praznino naše fasade? Samo s to razliko, da so šli v cerkvi imenitniki prvi, na volišče pa so prišli zadnji, če so se sploh vrnili z vikenda.

In zdaj še k usodi, h konkretni usodi. Poznam nekoga, ki ga je naš socialistični videz razočaral. Kmečka družina, kopica otrok, skoraj vsi hudičovi mnogi, denarja za študij pa nič. Na pomoč mu

CIRIL ZLOBEC: „ČUDOVITA PUSTOLOVŠČINA“

Državna založba Slovenije je natisnila „Čudovito pustolovščino“ kot antologijo dosedanjega pesniškega ustvarjanja Cirila Zlobca. Gre torej za izbor pesmi, ki segajo v leto 1952, ko je Zlobec z drugimi nastopil v zbirki „Pesmi starih“ pa do „Pesmi jeze in ljubezni“ (1968) oziroma do sedanjih dni. Za „Čudovito pustolovščino“ je pomembno, da je izbor uravnan, tako da zaobjema vse značilne prvine Zlobčeve lirike. Na prvem mestu so brez dvoma ljubezenske pesmi, ki imajo v antologiji zato tudi največji delež. Ljubezenske pesmi so skrbno odbrane in dajejo cel lok Zlobčevih ljubezenskih doživetij z raznotero čustveno in tudi spoznavno ubranostjo. Kakor so te pesmi že same po sebi pri Zlobcu značilno erotično in povečini eruptivne, se mimo mladostnega zanosa kaže v njih trpka spoznavnost po ljubezenskem opoju in slednjič se pojavi spoznanje, da ljubezen dveh ni sama po sebi zadosten svet. V pobeglem otroštvu je Zlobec izrazil samonikel odsev prehajanja iz sveta, polnega iluzij, lepote in obetov v svet odraslega, trdo realnega sveta, ki stori človeka ranljivega. V antologiji je tudi niz pesmi, kjer je Zlobec prekorščil ožji svet intimne izpovedi in se soočil s pojavnostjo sedanjega nemirnega, tudi interno negotovega časa, ko se pojavlja skepsa. V jezi se mu izvije uporna narava, kajti resignacija bi pomenila vdanost na čas in prostor, kakršen se nam pač kaže v vsakodnevnosti in zapletenosti. Spretna beseda Mitje Mejaka je uravnana na bistvene sestavine Zlobčeve lirike, in to je po vsebinski miselni in formalni plati predstavil z dojemljivo besedo. Ob koncu knjige najdemo tudi bibliografijo njegovih knjižnih izdaj in prevodov. Za knjižno opremo je poskrbel Janez Boljka.

I. G.

RUDI MIŠKOT: „PEŠČENA BUDILKA“

Pri založbi Mladinska knjiga je izšla druga pesniška zbirka avtorja Rudija Miškota. Po nekaterih naših solah ga poznajo tudi kot mladinskega pesnika, saj je med književniki, ki se radi odzovejo vabilu šol, tudi on. (Mladinske pesmi: Snežak joče, Konjički, Vran Prekan itd.)

Prva njegova pesniška zbirka „JANTARNI GOZD“ je izšla v samozaložbi leta 1965. Njegove sedanje pesmi bodo posebno drage tistim, ki ne hlastajo samo za nenavadnim in izjemnim - temveč predvsem za lepim. Vsakdanje življenje: delo, razočaranja, hrepenenja, a tudi svet strojev - vse to se zrcali v njegovih pesmih spremenjeno. Četudi je v pesmih prav ta naš svet, je vendarle drug - lepši in grozljivejši, kot pokrajina, kadar nam jo osvetli nočni blisk.

Pesmi govore o avtorju le posredno - prek sožitja z naravo (in z vsem neživim in živim v njej) ter prek stapljanja s soljudmi. Prav zaradi te, hkrati opisne in izpovedne note, so nekatere pesmi, npr. o letnem času in pokrajini (Poletje, Neurje) tako enkratne, da so obogatitev dosedanjih tovrstnih.

V Miškotovih pesmih sedanjega časa pa vendarle najdemo veliko pojmov, ki jih pogostejše srečujemo v pesmih preteklih dob (Scila in Karibda, Apokalipsa, Pilat, sarkofagi itn.), vendar rabijo predvsem kot sredstvo, s katerim izoblikuje pesnik podobo sedanjosti - naj bo subjektivno ali splošno.

Pesmi o soljudih - npr. Ujetniki, Kmetje - so prefinjeno, občuteno podana podoba določenega duševnega stanja, lahko ljudi, o katerih pesem poje, lahko avtorja ali bralca. V tej globlji obči resničnosti je njihova moč.

Pesniški jezik je svojski, ritem pa umirjen in nekoliko slovesen.

N. M.

Znanost in človekovo vedenje

Med knjige, ki se s posebnim poudarkom ukvarjajo z naravo človekovega vedenja, sodi tudi knjiga ameriškega avtorja B. F. Skinnerja „SCIENCE AND HUMAN BEHAVIOR“, ki jo je v srbskem prevodu („Nauka i ljudsko ponašanje“) izdalo cetinjsko založniško podjetje Obod.

V navedenem delu razglablja svetovno znani avtor o tem, kakšne so možnosti sodobne znanosti za temeljitejšo spoznavanje narave človekovega vedenja (bodisi posameznika bodisi skupine) ter možnosti za pozitivno spreminjanje tega vedenja.

Prostor, ki je namenjen zgolj kratkim informacijam o novostih s knjižnega trga, nam ne dopušča, da bi o tej vsebinsko izredno zanimivi knjigi povedali kaj več. Vsekakor pa je to delo, ki bo pritegnilo pozornost zlasti defektologov, psihologov, kriminologov, sodnikov in sociologov.

Nad 500 strani obsegajoča knjiga (v latinici) žal ni na prodaj; kdor jo želi, si jo lahko izposodi v ustrezni znanstveni ustanovi oziroma knjižnici.

VIATOR

je priskočila cerkev. Nekje je končal versko gimnazijo, nato je študiral v Ljubljani. Vsa vas je bila ponosna, ker je po tridesetih letih spet odšel nekdo med duhovnike. V vasi bo nova maša in to je velika stvar! Ko je prihajal domov, je pomagal vaškemu župniku, ki so ga vaščani kar naprej tožarili pri škofu, ali pa je sedel v klopi pred oltarjem. Vaški fantalini so bili polni čudenja in želeli so se dotikati njegove svetosti. Posnemali so ga v pobožnostih in risali prebodela srca v veroučni zvezek.

Minil je prvi del njegovega študija in gospod so imeli novo mašo. Da bi videli, kak narodni praznik je bil to! Dopoldne maša s petjem in ozvočenjem ter številnimi avtomobili od vsepovsod, popoldne litanije na domu in pojedina za nešteto vabljenih. Vaški ključarji so mu kupili novo obleko, Marijina družba nov kelih, tercijalke zimsko suknjo in spodnje perilo, njegova fotografija je bila med tridesetimi v Družini.

Blišč, velik blišč. Vsak je iskal sorodstvene zveze z gospodom in mnogi so jih našli. Vprašal sem doma, če so tudi oni kaj dali za ta blišč. Mati mi je rekla: Kdo pa je tebi kaj dal, ko si doštudiral? In spomnil sem se, da na koncu študija niti diplome nisem dobil tako, kot bi se spodobilo, ker še niso bile natisnjene, ampak sem dobil le zanikrni listek, na katerem je pisalo, da sem res doštudiral.

V vasi nihče ne reče, da bo šel za profesorja, ker to ni nič, nič. Nobenega blišča ni okoli tega poklica, referendum in prosjačenja pa so klofuta tistim, ki so se za vzgojni in prosvetni poklic odločili. Vsaj ljudje tako čutijo...

Mladi igralci na naših šolah

Okrog predloga novih učnih načrtov je bilo izrečeno že marsikaj dobrega, pa tudi slabega in celo žolčnega. Med kulturnimi delavci, glasbenimi in likovnimi pedagogi je bilo precej razburjenja ob predlogu, da bi bila glasbeni in likovni pouk v 7. in 8. razredih osnovne šole fakultativna. Ta predlog je med drugim naletel na ogorčen odpor na zadnji konferenci Zveze kulturno prosvetnih organizacij Slovenije v Celju. Govora je bilo celo o dehumanizaciji naše šole, o osiromašjenju mlade generacije za mnoge kulturne vrednote.

Res lahko ugotovimo, da je v naši družbi vse premalo smisla in potrebe po kulturi, lepoti, plemenitosti in humanizmu. Često slišimo očitek, da postajamo tehnokratska in stehizirana družba, ki ji je za duhovne vrednote kaj malo mar. Ob tem pa govorimo o vrednotah, ki jih imamo, vendar jih ne cenimo. Često doživljamo umetnostnih stvaritev in v pravilno vrednotenje kulturnih dobrin. Osnutek novega predmetnika pa dodeljuje za „druge prostovoljne dejavnosti“ tedensko po 2, v 7. in 8. razredih po 3 ure, ki bi morale biti (ker so v predmetniku!) obvezne. V razgrinjanju „Ostalih za šolo obveznih vzgojnoizobraževalnih dejavnosti“ zopet spregovori, da je eden od smotrov tudi „razvijanje učenčevih kulturnih in delovnih navad ter smisla za kolektivno delo in življenje“.

Med področji prostovoljnih dejavnosti je na prvem mestu kulturno umetniško področje, ki ima na drugem mestu našeto dramatik (za pravilnim področjem? !). In prav o tej „dramatiki“, pravilneje pa o gledališki vzgoji v naših šolah, bi želel spregovoriti. Vem, da bi bilo iluzorno danes zahtevati gledališko vzgojo v rednem predmetniku, čeprav bi bilo to še kako potrebno, ko pa po drugi strani krčimo število ur. Primerno pa bi bilo zahtevati, da je gledališka vzgoja vsaj med obveznimi dejavnostmi za šolo res obvezna in načrtna. Za to pa bi bil potreben vsaj minimalni, okvirni učni načrt (čeprav je to prostovoljno). Nič nimam proti, da pri programu dela sodelujejo učenci, treba pa jih bo slej ko prej še vedno voditi.

Mimogrede naj povem, da mnoge države na vzhodu in zahodu (npr. Madžarska, Anglija, Holandska idr.) vključujejo gledališko vzgojo v redni program, druge (in teh je v Evropi večina) pa jo načrtno vključujejo v šole, imajo bogato gledališko ustvarjalnost mladih, ki iz leta v leto raste po obsegu in kakovosti.

In kako je pri nas?

Žal lahko le ugotovimo, da načrtne gledališke vzgoje v naših šolah ni! Ob tem pa moramo ponoviti, da je prav gledališče tisto, ki združuje vrsto umetnosti in lahko mladega človeka res popelje v svet lepote, plemenitosti — resničnega humanizma — ga opaja z besedo, glasbo, kretjo — likovnim izrazom (scena, kostumi) itd. Neprisiljena beseda z odra često zaleže mnogo več kot ure in ure učiteljevih vzgojnih prizadevanj. O vrednotah gledališča bi se dalo govoriti še in še. K temu pa moramo še dodati, da imajo otroci gledališče (pa naj bo lutkovno ali dramsko) radi, da zelo radi tudi sami igrajo in si „gledališče“ ustvarjajo od rane mladosti v igri. Mislim, da jim je tudi tu treba prislusniti, razvijati to željo in čut, saj drugače tako prehitro ugasne.

Pri pisanju teh vrstic, bi želel opozoriti še na to, da bi morala tudi pri nas šolska vodstva, pa pionirske in mladinske organizacije ter šolske skupnosti storiti več za kulturno vzgojo mladih, tokrat konkretnije tudi za gledališko vzgojo. Organizirana gledališka vzgoja, ki je, kot je videti, nikakor ne moremo vključiti v učne načrte, naj bi vsaj med prostovoljnimi dejavnostmi imela na vsaki šoli svoje pomembno mesto. Pri tem gre za dvojce: za gledališko vzgojo v najširšem pomenu in za gledališko izraznost ter ustvarjalnost otrok. Vemo, da pripravijo marsikateri prizorček, enodejanko ob novoletni jelki, pa tudi celovečerno predstavo, navadno ob koncu šolskega leta, ki jo s pomanjševalnico neupravičeno imenujemo „igrica“. Vse to pa je v večini primerov brez pravega pedagoškega pristopa, brez gledališke vzgojne težnje in tako je tudi rezultat običajno skromen. Nazadnje pa bi morali reči: „Se sreča, da je vsaj še to, saj žal mnogokje še tega ni.“

Silno redke pa so postale šole II. stopnje, ki imajo mladinsko gledališko skupino.

Ce vprašamo tega ali onega ravnatelja šole, zakaj nimajo organiziranega gledališkega krožka, ko pa imajo to otroci res radi, bomo navadno dobili odgovor, da med učitelji in profesorji na šoli ni nikogar, ki bi tak krožek znal voditi in ki bi bil to pripravljen prevzeti.

Žal drži, da kadrovske šole ne dajo mladim učiteljem in profesorjem nobene osnove za gledališko delo, niti za pripravo recitacij. Pa bi to morale! Čudno pa je, da šole ne koristijo tega, kar se jim ponuja od drugod.

Že drugo leto si prizadeva Združenje gledaliških skupin Slovenije dvigniti in razširiti tudi delo gledaliških krožkov na šolah. Prej je v neki meri za to skrbel odbor za gledališko dejavnost pri Zvezi kulturno prosvetnih organizacij Slovenije. ZGSS razpisuje seminarje in tečaje, kjer daje prosvetnim delavcem osnove za gledališko delo z otroki in mladino, saj je popolnoma napačno mnenje, da lahko režira in vodi gledališki krožek vsak, brez vsega znanja. Z nepravilnim pristopom lahko napravi več škode kot koristi. Odziv na te seminarje in tečaje pa je minimalen.

Lansko leto je bila že druga prireditve Naša beseda — srečanje pionirskih in mladinskih gledaliških krožkov, skupin in klubov Slovenije. Ta prireditve, ki je ponekod šla od občinske, prek področne do republiške je dala prikaz ustvarjalnosti mladih na gledališkem področju z dramskimi predstavami, enodejankami, recitali in klubskimi večeri — skratka vsega, kjer je prisotna naša živa beseda.

Ob republiški prireditvi — bila je maja v Kranju — je bil ob Naši besedi temeljito pripravljen strokovni del, ki je poleg analiz predstav in nastopov vseboval široko razpravo o delu z mladimi igralci, recitatorjem, o izboru del za mlade, o pristopu k temu delu, likovni podobi predstave itd. Žal pa je bilo prisotnih na tem — lahko bi rekli praktičnem seminarju — zelo malo udeležencev, čeprav so organizatorji Naše besede trije: Združenje gledaliških skupin Slovenije, republiška konferenca ZMS in ZPM. Takšne prireditve nikakor ne smejo v prihodnje mimo šol!

Z novim šolskim letom — novo delovno sezono so pričeli posveti z mentorji, razpisujejo seminarje, razglašena je prireditve Naša beseda 1972, ki prične s svojimi prireditvami že prve dni marca, republiška prireditve pa bo v aprilu. Pričakujemo, da se bo le razgibalo gledališko življenje med mladino in bo odziv, kakor tudi raven prireditve večja!

Prav bi bilo, če se že sedaj šolske organizacije in vodstva temeljiteje spoznajo z gledališko vzgojo, saj prav ta aktivira učenca tako kot nobeno drugo področje. Priporočam vključitev slednjega krožka v Združenje gledaliških skupin Slovenije, ki kot strokovna organizacija nudi vso potrebno pomoč: od literature, repertoarnih nasvetov, pomoči pri študiju, udeležbe na seminarjih in tečajih itd.

Potrebno je organizirano delo na tem lepem področju, saj le skupna prizadevanja lahko vodijo do lepih rezultatov.

Doslej je bilo na tem področju organizirano delo le v Pionirskem domu v Ljubljani, ki pa lahko zajame le majhno število ljubiteljev gledališča.

Vemo, da je v naših šolah mnogo mladih, ki si žele lepote gledališkega sveta, pa tudi tistih, ki žele z odrskih deska spregovoriti v jeziku mladih, često tudi kritično, odkrito in aktualno. Se vam ne zdi, da tu ne sme nobena šola stati ob strani, da smo dolžni prav v tem razgibanem in včasih čudnem našem času popeljati najmlajše v svet lepote, starejšim pa odpirati vrata kulture? Pomagajmo, da bo ostalo v prihodnji in že sedanji generaciji le nekaj lepote, toplote in svetlobe, da ne bo hlatala le za materialnimi dobrinami in še hujše, da ne bo pripomogla k vsestranskemu samouničenju.

Ali ni dolžnost slednje šole: več za uresničevanje načel — ne pa, da bi ostajali tudi mi samo pri besedah.

JANEZ KARLIN

Prizor z mladinske igre „Indijanci v Mali vasi“

URA ZABAVE V MLADINSKEM GLEDALIŠČU

»Indijanci v Mali vasi«

Bodimo poštene in priznajmo: že zlepa nismo videli tako navdušenih gledalcev in navijačev kot ob zadnji premieri v Ljubljanskem mladinskem gledališču — komediji za otroke „Indijanci v Mali vasi“. Komedijo sta napisala avstrijska avtorja T. Braun in F. Fichn, prevedel pa Jože Hudeček.

Nerazumevajočo kasto odraslih predstavlja profesor: malce premaknjen očalnik, nerodnih kretenj, v svoje delo zaverovan znani stvenik, ki ne vidi iz papirjev nič drugega kot indijansko zgodovino. Človek, ki se je izoliral od okolja, pa so ga zato tudi ljudje (v tem primeru otroci) potisnili iz svoje srede. Neživljenjskost ustvarja rado komičnih situacij. Profesor Pečjak (Boris Juh) je v svojem ravnanju odbijajoč in prikupen hkrati. Zna se razburiti, razjeziti, doživlja polomije, dokler ne sname maske modrijana in se vključi v življenje. Potem zna opazovati tudi svet okoli sebe. Razume drino in otroški smeh, spozna, da so tudi navidezni faloti lahko srca neizmerno dobri in požrtvovalni (otroci služijo denar, da bi kupili zdravila bolnemu tovarišu).

Dinamična igra je terjala od igralcev precejšen napor. Kako so odigrali, je povedalo navdušeno ploskanje in vzkliki, da je treba „Indijance“ še enkrat videti. Brane Ivanc, Jože Mrz, Alja Tkačev in Niko Goršič so odigrali vloge otrok sproščeno, boljše tete Neke kot je bila Mina Jerajeva, si misliti ne moremo, profesorja Pečjaka pa tudi Miro Veber (polica) in Sandi Pavlin (Tomaž, vaški fant). Pri zorišču je ustvaril Vladimir Rijavec, asistiral je Mija Jarčeva, ki izdelala tudi sijajne indijanske kostume, koreografijo je prevzel Jaka Hafner, režijo pa Franc Uršič.

Brez poučevanja je šlo, v zameno za to pa so nam dali uro in pol sproščenega smeha. Morda smo dobili pouk samo odrasli: Ne bomo dimo strupeno modri, če imamo opravka z otroki, ne ustvarjamo avtoriteto zgolj s strogostjo in preveliko zadržanostjo. Ugled ustvarimo z delom, z umetnostjo približevanja in razumevanja otrok. To pa zaleže več kot dvignjen pedagoški prst.

Marijana Kurnik

FAZAN — trganka (Nada Obadič, 5. b)

MARGINALIJE O ANIMIRANEM FILMU

(Nadaljevanje z 11. strani)

izpustili možnosti, da bi načrtno vključevali animirani film v vsakdanjo prakso ali vsaj v kinotečne dvorane. Če je nezainteresiranost distribucij tista, ki nenaklonjeno odklanja zahtevnejši animirani film, potem je nekaj naivnosti v tem, češ, naj publika z zahtevami vpliva na večjo dobavo animiranih filmov. Preprosto: javnost je z izjemami tistih, ki se ukvarjajo s filmom, neinformirana o tem, kar nastaja in kar je nastalo vrednega. Da je temu tako, s. bo vsakdo prebral od skici o animiranem filmu in preveril, kaj od tega je lahko videl, kaj ne in koliko pozna vsaj poglavito pojavnost animacije. Torej je potrebna najprej primerna informacija, šele zatem se da postaviti zahteve, kajti te morajo biti konkretne. V nekem smislu drži: kdorkoli postavlja

zahteve, mora vedeti, kaj zahteva in s kakšnimi nameni. To pa bi terjalo od javnosti, da bi bila informativno na tekočem, povsem na jasnem glede oblikovnih, motivnih, idejnih ipd. oznak posameznih šol, podzvrsti, filmov. Ker tega nikjer ni, ne moremo pričakovati od javnosti nekih tovrstnih zahtev, celo podpore ne. Bržčas morajo realno razglabljati o teh vprašanjih tisti, ki se poklicno, šolsko ali drugače ukvarjajo s filmom, filmsko vzgojo, kritiko. Radikalna pomisel pa je lahko tudi, da se ta kamen spotike distribucijskega komercializma ne da spremeniti sam po sebi.

Spoznanje, ki sili v ospredje, je: pri nas nekako petnajst let ne vidimo več animiranih filmov, ki bi kot novitete, kot avantgardne umetnine prišli pogosto na spored v kinematografske dvorane. Spričo tega smo

odtrgani od pojavnosti animiranega filma — le redki so morali videti doma in na tujem vse tisto, kar bi sicer sodilo med širok krog ljubiteljev filmske umetnosti; edina izjema so domače risanke, povečini le vsaj enkrat predvajane.

Spričo tega tudi pri distribucijah, ki posojajo filme šolam, ne more biti bistveno drugače, saj te hiše povzemajo gradivo — ali vsaj del tega — po tem, ko so že pri rednih predstavah „preverili“ uspeh filma (ne velja za poučni, šolski, poljudnoznanstveni film). Tudi tu se kaže tradicija pri risankah, lutkovnih filmov pa je manj, kot bi jih lahko bilo. Pri le-teh je dosti neizrabljenih možnosti, pa naj gre za redne predstave v vsem dostopnih kinodvoranah ali pa za šolske predstave. Kakor je slika „šolskih“ distribucij le bolj obetavna, pa se potreba po na-

črtnosti izpopolnjevanja animiranih filmov vse bolj kaže. Še posebej bi veljalo zbrati in ovrednotiti ter posredovati vse, kar je doma ustvarjenega, saj mnogo tega javnost niti ne pozna, kako da bi se lahko potem šolniki okoristili z animiranimi filmi, ki so kakor ključno zašli v repertoar te zvrsti. Med domačimi animacijami je mnogo neizrabljenih možnosti, ki bi po eni strani nudile svežino, po drugi strani pa bi večji interes za take možnosti predvajanja stimuliral večjo proizvodnjo in podporo kakovostnim domačim dosežkom. Seveda je še mnogokaj odprtega ob vprašanju animiranega filma. Prav bi bilo, ko bi tudi tisti, ki se ukvarjajo s filmsko vzgojo, povedali svoje mnenje in pomagali k jasnejši podobi te problematike.

IGOR GEDRIH

NAŠ PRAVNIK SVETUJE

VPRASANJE: Konec leta 1972 bom dopolnila 30 let delovne dobe in 50 let starosti. Zanima me, ali se lahko predčasno upokojila ob pogojih, ki veljajo za predčasno upokojevo po sedanjih predpisih. Ali bom še imela petletno poprečje ali pa se mi bo šlo za odmero pokojnine že desetletno poprečje osebnih dohodkov? Ali bom lahko ostala v službenem razmerju še do kon-

ca šolskega leta 1972/73 s polnim ali le s polovičnim delovnim časom? Zanima me, ali se upokojenec s predčasno upokojitvijo sploh lahko še zaposli in ob kakšnih pogojih? (M. J.)

ODGOVOR: Predčasna upokojevo bo še vedno možna vsaj do konca leta 1972, in sicer ob sedanjih pogojih (petletno po-

prečje osebnih dohodkov, 30 let delovne dobe in 50 let starosti ter odbitek po 1,33 % za vsako leto, ki manjka do 55 let). Zato boste šli med letom 1972 še vedno lahko v predčasni pokoj ob navedenih pogojih. Zaposlitev s polnim časom pa izključuje prejemanje pokojnine, ker ne boste imeli polne pokojninske dobe 35 let. Zato se boste lahko zaposlili samo z manj kot polovičnim delovnim

časom, če boste hoteli prejemati pokojnino. Po sedanjih predpisih je možno prejemati pokojnino hkrati z zaposlitvijo le, če je zaposlitev manj kot polovična. Gotovo bo tako ostalo tudi v prihodnje, če ne bo v Sloveniji pokojninski režim še ostriši in bo izključeval (vsaj del) pokojnine tudi pri polni pokojninski dobi. Vendar je za sedaj o tem še prezgodaj govoriti... — Dr. L. S.

Menim, da ste res v zmoti. Ne smete pozabiti, da je razred posadka na ladji, učitelj pa je v sklopu, ki prevzame odgovornost za varno plovbo po nemirnem morju. Kompas mu mora biti človeško toplo, pravično in ne smemo se togo držati pravil in receptov, kajti vsak vzgojitelj ima pravico izbirati način za to, kako doseže cilj: vzgojiti prave ljudi, bogate z znanjem in nič manj bogato dušo.

Če je omenjena tovarišica darovala otrokom bonbone, cvečke, zvezke ali kaj drugega, ni storila nič zoper vzgojo. Otroke je nagajevala po opravljenem delu tako, kot se ji je zdelo najbolj pravi. Zrtvovala je svoj denar in izbirala darila skromne denarne vrednosti. Posledica: zbudila je v otrocih željo po pohvali, veselje ob darila in prižgala v otroških srcih radost priznanja. Torej — vse pozitivno. Jasno je, da nagajevanje ne sme postati navada. Ne bilo pa vzgojno, če bi bila darila podkupnina pred opravljenim delom, vnaprej obljubljena ali pa podarjena zato, da bi imela tovarišica tega osebnost koristi.

Učiteljica je s svojimi drobnimi pozornostmi, ki so v taki drugačni obliki tako potrebne otroku, s svojo človeško toplino, jo v naših šolah dostikrat pogrešamo, našla pot do src svojih učencev. Verjamem, da je upoštevana in priljubljena. Ne pozabimo, učitelj naj bo tudi dober in pravičen. Samo tak človek ima pravičnega vzgojitelja. Otroci se bodo radi učili, ker ga ne bodo hoteli prizadeti razočaranja. Dajal jim bo občutek zaupanja in varnosti. Zapišimo si, da je otroška duša kot pivnik, ki vsrka vsako besedo — strogo in grenko, slabo in žaljivo. Lepa beseda in drobna pozornost pa varno pristane v otroškem srcu. Tam zraste v dobroto, ki moramo deliti enako: revnim in premožnejšim.

IVAN POŽAUKO

Kinematografi prikazujejo

POSLEDNJA POSTAJA je najnovejši slovenski film režisera Jožeta Babiča po scenariju Branka Šoemna. Polde Bibič igra nekdanjega partizana, katerega revolucionarna zavest je povožena zaradi kompromisarstva in nedoslednosti. Vodilo njegovega življenja — pošten in iskren odnos do življenja brez primesi koristoljubja — je izkrivljeno. Ob njem so dali dobre kreacije še Majda Potokarjeva, Dragan Nikolić in Arnold Tomovik. Izhodišna konfliktna situacija obeta mnogo, vendar pa sta njen razplet in končna katastrofa polna melodramatskih primesi in izničita zamisljeno tragiko večnega romantika. Dramatimska napaka je tudi preveliko motiviran uboj glavnega junaka ob koncu filma. Uboj je izpeljan tako, da filmu ne da pečata absurdnosti situacije. Končni posmeh usode — njegov stanovanjski problem je rešen in nepotreben je bil kriminal — pa deluje v tem konceptu prej didaktično kot tragično. Mogoče bi tudi tema zahtevala bolj kruto in neizprosno simboliko, kot jo avtorji filma uporabljajo.

ŠČUKAR (Buba šinter) je film beograjskega debitanta Milana Jelića. Čeprav je bil film na puljskem festivalu predvajan izven konkurence, je pritegnil pozornost udeležencev. Po svoji strukturi, ideji in režiserjevem

pristopu spada med tiste filme jugoslovanske proizvodnje, ki vnašajo vanjo dih mladosti in sodobnosti. Problem zaposlovanja mladih solanih ljudi ter konflikti v dobi dozorevanja, so obravnavani domiselno in duhovito. Skozi smeh občutimo tragičnost situacije, v kateri smo se znašli. Ob smehu se zavemo, da nam pravzaprav ne more biti veliko do smeha.

MALO, VELIKO, STRASTNO... Francoski režiser Robert Enrico je ustvaril zanimiv film o ljubezni v zakonu in zunaj njega. Nešteto malenkosti je v filmu zapaženih. Vse — pristnost atmosfere, odnosov, situacije je zgrajeno na preprostosti vsakdanjosti. Podira jo le prisotnost Nede Arnerič (mlade Beogrjancanke — odkril jo je Puriša Džordžević), ki ne igra, temveč nastopa in je zato tujek v tej sicer zanimivi filmski stvaritvi.

PEKLENSKI KOMANDOSI je ameriško-italijanski film režiserja Henria Mankiewicza. To je akcijski film, z vohunsko tematiko in podukom, da nobeno odlikovanje, pa naj bo še tako visoko, ne odtehta človeškega življenja.

Tudi k nam je prišel film **BORSALINO**, ki so ga že spetno reklamirali kot najboljši akcijski gangsterski film z glavnima vlogama slavnih igralcev Alaina Delona in Jean-Paula Belmonda. Zgodba filma prikazuje življenje dveh gangsterjev v tridesetih letih v Marseillu. Sprva nas film pritegne z načinom pristopa k tej zgodbi, vendar se kmalu sprevrže v navaden zaplet in razplet zgodbe, kjer samo še čakamo, kdo bo zmagovalac.

KOKOŠJA DRUŽINA — flomaster (Sonja Štamcar, 6. a)

STOP NA CESTI IN STOP NA PAPIRJU

V Sežani je med vabili na ples visel lepak, na katerem je pisalo, da bodo volili v Bukovici v spremljavi popevk in pod pokroviteljstvom revije Stop najlepšo Goričanko.

Zgrbljen nono se ustavi pred lepakom in pogleduje zdaj v lepak, zdaj na tlak, kjer je bilo z velikimi belimi črkami napisano: STOP. „Ostja, človek nič več ne zastop. Stop na cesti in stop na papirju. Kakšna farbarija pa je to? Najlepša dobi stotavžent. Ma to je oslarija...“

Skušal sem ga pomiriti. „Stop je koristen,“ sem mu dejal. „Pomagaj a, da človeka ne povožijo. Tako skrbimo pri nas za človeka.“ Tudi za lepe ženske.

IVAN VARL

OSNOVNA ŠOLA KRMELJ 68296 KRMELJ

razpisuje naslednja prosta delovna mesta za nedoločen čas:

- učitelja matematike in fizike, PRU ali P
- učitelja glasbenega pouka, PRU ali P
- učitelja telesne vzgoje, PRU ali P

Možna je tudi kombinacija navedenih predmetnih skupin. Prijavijo se lahko tudi absolventi ustreznih šol za določen čas.

Nastop službe takoj ali po dogovoru. Razpis velja do zasedbe delovnih mest.

Naročniki »PIONIRJA«!

Prosimo vse, ki bi bili pripravljeni odstopiti vezane letnike ali posamezne številke Pionirja iz let 1960/61, 1961/62 in 1964/65, da to sporoče na naslov:

Uredništvo Pionirja, Nazorjeva 1, Ljubljana. Vezane letnike plačujemo po 30 N-din, posamezne številke pa po 2 N din!

Komisija
za volitve in imenovanja
SKUPŠČINE OBČINE KRANJ

RAZPISUJE

v skladu z zakonom o srednji šoli (Uradni list SRS, št. 18/67) delovno mesto

RAVNATELJA
POKLICNE ŠOLE KRANJ

Pogoji:

- najmanj višja šolska izobrazba in vsaj 5 let vzgojnoizobraževalne prakse
- opravljen strokovni izpit

Rok za prijavo je 15 dni po objavi.

Kandidati naj vložijo pismeno prošnjo, kolkovano za 1,00 din, življenjepis z opisom dosedanjega službovanja, šolsko spricovalno, potrdilo o sedanjem zaposlitvi, potrdilo o nekaznovanju in da kandidat ni v preiskavi ter potrdilo o opravljenem strokovnem izpitu, na naslov:

Komisija za volitve in imenovanja skupščine občine Kranj, 64000 Kranj, Trg revolucije 1.

Komisija
za volitve in imenovanja

SKUPŠČINE OBČINE NOVA GORICA

razpisuje

na podlagi 3. odstavka 89. člena zakona o osnovni šoli (Ur. l. SRS, št. 9/68) delovno mesto

RAVNATELJA
OSNOVNE ŠOLE DOBROVO

POGOJI: kandidati morajo izpolnjevati pogoje za učitelje osnovnih šol — srednja, višja ali visoka izobrazba (učiteljske ali izobrazba drugega ustreznega visokošolskega zavoda, pedagoške smeri s strokovnim izpitom) in najmanj 10 let pedagoške prakse.

Kandidati morajo vložiti ponudbe, kolkovane s kolkom za 1,00 din in priložiti življenjepis, dokazila o strokovnosti in vzgojno izobraževalni praksi, potrdilo o nekaznovanju in potrdilo, da niso v kazenskem postopku.

Rok prijave je 15 dni po objavi.

OSNOVNA ŠOLA VIPAVA,
občina Ajdovščina

razpisuje prosto delovno mesto

2 učitelja in predmetnega učitelja

za razredni pouk na nedoločen čas na podružnični šoli Goče

Na voljo je družinsko stanovanje ali dve samski sobi.

Razpis velja do zasedbe delovnega mesta.

Delovna skupnost
OSNOVNE ŠOLE DOBOVA

razpisuje prosto delovno mesto

UČITELJA ZA GLASBENI POUK

Pogoj: predmetni učitelj

Nastop službe: 1. februarja 1972

OSNOVNA ŠOLA ŠENTVID PRI STIČNI

razpisuje delovno mesto

učitelja za razredni pouk na podružnični šoli Temenica

Delovno mesto razpisujemo za nedoločen čas.

Na voljo je družinsko stanovanje.

Razpis velja do zasedbe delovnega mesta.

OSNOVNA ŠOLA IVAN SKVARČA
V ZAGORJU OB SAVI

razpisuje delovno mesto

učitelja za razredni pouk — za določen čas od 15. IX. do 31. VI. 1972 na oddelčni šoli Čemšenik.

Samsko stanovanje po dogovoru. Nastop službe takoj.

PRAZNIK V JEVNICI

5. novembra je bila odprta obnovljena osnovna šola v Jevnici. Zbrali so se učenci, starši, predstavniki družbenopolitičnih organizacij, učitelji sosednjih šol in drugi. Učitelji jevnjske šole so pripravili prijeten program, ki so ga izvedli učenci — recitatorji in pevci ter mešani pevski zbor pod vodstvom Mihe Vahna.

Štirideset let stara šola, zgrajena na hitro in premalo oskrbovana v naslednjih obdobjih (nikoli ni bilo dovolj denarja), je imela poleg stanovanja za učitelja le učilnico v kletnih prostorih. Od stare šole je sedaj ostalo malo, le obokani zidovi in kletna plošča, vse drugo pa je novo. Tako imajo sedaj dve svetli učilnici, mlečno kuhinjo, sanitarije, kabinet, prostor za telovadnico, ki bo lahko rabila tudi za jedilnico in pisarno šole.

Denar za obnovo šole so dali litjski občani s svojim samopriskom. Vsa dela so stala 37 milijonov starih dinarjev, novo

opremo za šolo pa je oskrbela matična šola iz Litije.

Otvoritev skoraj nove šole v Jevnici je pomemben dosežek v izgradnji in obnovi šol v litjski občini. Do sedaj so uredili centralno kurjavo v šoli Vače, te dni bodo dobili centralno kurjavo tudi na Dolah. Pripravljajo večjo adaptacijo na šoli Sava in nekaj popravil na šoli Polšnik. Trenutno gradijo prizidek s štirimi učilnicami v Šmartnem, začeli pa so graditi tudi novo šolo na Primskovem.

Seveda pa je v občini kar 17 osnovnih in ena posebna šola ter delavska univerza. In skoraj vse so potrebne večjih ali manjših popravil, potrebne pa so tudi novih zgradb. Po dosedanjih podatkih bi v petih letih s samopriskom občanov in delovnih organizacij zbrali nekaj nad 700 milijonov starih dinarjev. Potrebovali pa bi dvakrat toliko, da bi lahko uredili tisto, kar je najbolj potrebno za boljše pogoje litjskih učencev.

KNJIŽNE NOVOSTI DRŽAVNE ZALOŽBE SLOVENIJE

Richard Friedenthal: **GOETHE I.—II.**

V izvirni in nadvse zanimivi knjigi, ki je izšla v zbirki »Biografije«, je nemški avtor R. Friedenthal do vseh nadrobnosti oživel Goethejevo resnično človeško podobo. hkrati pa mu odvzel nimb nedotakljivosti, nezmotljivosti in univerzalne genialnosti. Približal nam je čas njegovega dolgega življenja in njegova srečanja z velikimi ljudmi tistega časa.

820 strani, cena: pl. 175 din.

Ivan Cankar: **ZBRANO DELO X.**

Deseta knjiga Cankarjevega Zbranega dela, ki je izšla kot 100. knjiga »Zbranih del slovenskih pesnikov in pisateljev«, prinaša dela Na klancu. Življenje in smrt Petra Novljana ter opombe. Knjigo je uredil Janko Kos.

351 strani, cena: pl. 88 din.

Lovro Kuhar-Prežihov Voranc: **ZBRANO DELO III.**

Tretjo knjigo Vorancovega Zbranega dela je uredil Drago Drušković, prinaša pa nezbrane črtice in novele iz let 1945—1950. Solzice in opombe.

630 strani, cena: pl. 95 din.

Fran Roš: **KORPORAL HUŠ**

V knjižnici celjskega pisatelja Frana Roša so zbrane novele in humoristično akcentirane črtice, ki vsebujejo avtorjeve avtobiografske izpovedi iz obdobja od prve svetovne vojne do današnjih dni.

132 strani, cena: broš. 29 din.

KNJIGA MOJSTROV O IKEBANI

To je temeljno delo o japonski umetnosti urejanja cvetja; poleg zgodovinskega ozadja in bistvenih načel te specifične japonske umetnosti prinaša knjiga tudi lekcije predstojnikov trojice vodilnih šol na Japonskem. Knjiga je ilustrirana z več kot 400 barvnimi in črno-belimi fotografijami; to je izrazito darilna knjiga, reprezentativna edicija, ki bo odlični praktični priročnik za vsakogar, ki bi se rad posvetil tej umetnosti in se približal njenim skrivnostim.

272 strani, cena: pl. 480 din.

SLOVENIJA — PORTRET V PODOBI

V tej edinstveni knjigi je Slovenija predstavljena v besedi in sliki z vsemi značilnostmi iz sedanjosti in preteklosti. V knjigi so natančno obravnavana regionalna področja Gorenjska, Ljubljana, Dolenjska, Primorska, Štajerska. Besedilo je bogato ilustrirano s 563 fotografijami. Knjiga bo seznanila tuje in naše bralce z vsemi lepotami Slovenije.

Jukio Mišima: **PO BANKETU**

»Po banketu« je roman o sodobni Japonski, o značilnostih njenega mišljenja, čustvovanja, človeški pravi, običajev, religije in politike. Avtor razkriva politično družbeno življenje moderne Japonske in prikazuje tudi vse tiste plasti, ki se ne sramujejo svojih vezi s samurajsko preteklostjo in so ponosne na bogato materialno in duhovno kulturo minulih stoletij. Knjiga je izšla v zbirki »Moderni romani«.

182 strani, cena: 69 din.

William Shakespeare: **ZBRANO DELO X.**

V deseti knjigi Shakespeareovih Zbranih del so izšla dela: Ljubezni trud zaman.

Rihard II., Kralj Janez in Beneški trgovec.

336 strani, cena: pl. 66 din.

William Shakespeare: **ZBRANO DELO XI.**

Enajsta knjiga Shakespeareovih Zbranih del prinaša dramo Henrik IV. (1. in 2. del) in Henrik V. Z dvanajsto knjigo, ki bo izšla kmalu, bo zbirka končana (v njej bosta deli Henrik VI. — 1., 2., 3. del — in Titus Andronicus).

336 strani, cena: pl. 68 din.

Marija Jurić-Zagorka: **SKRIVNOST KRVAVEGA MOSTU I.—II.**

»Skrivnost krvavega mostu« v dveh knjigah je prvi roman obsežnega psevdogodovinskega ciklusa o Carovnici z Griča, s katerim je avtorica posegla na isto področje, kjer sta se najbolj proslavila francoska pisca Dumas in Zevacco.

720 strani, cena za obe knjigi: pl. 96 din

Marija Jurić-Zagorka: **MALLEUS MALEFICARUM I.—II.**

»Malleus maleficarum« je drugi roman Carovnice z Griča. Dogajanje je postavljeno v osemnajsto stoletje, v čas, ko na Dunaju vlada cesarica Marija Terezija. — V začetku prihodnjega leta bo izšla še druga polovica zbirke »Carovnica z Griča«, in sicer naslednja dva romana v štirih knjigah. »Tekmice Marije Terezije« I.—II. in »Dvorne spletke« I.—II.

1044 strani, cena za obe knjigi skupaj: pl. 104 din.

Knjigo dobite v vseh knjigarnah in pri zastopnikih založbe. Pri večjem nakupu nudimo možnost obročnega odplačevanja. S priloženo naročilnico lahko naročite knjige pri upravi

DRŽAVNE ZALOŽBE SLOVENIJE
61000 Ljubljana, Mestni trg 26

NAROČILNICA

Nepreklicno naročam naslednje knjige

Znesek din bom poravnal	
takoj	
— v mesečnih obrokih po 40 din	
Knjige mi pošljite na naslov:	
— stalnega bivališča	
— na kraj zaposlitve	
(Neustrezno, prosimo, prečrtajte!)	
Kraj in datum:	Podpis:

NASLOV NAROČNIKA:

Ime in priimek:

Kraj:

Ulica:

Uslužen pri:

IŠČEMO!

Uredništvo PROSVETNEGA DELAVCA išče upokoje-nega ali zaposlenega prosvetnega delavca (prosvetno delavko), ki bi bila pripravljena za naš list nabirati oglase po ustanovah in podjetjih.

Čim več bomo imeli oglasov, dlje nam ne bo treba dvigati naročnine — kljub stalno naraščajočim cenam materialnih stroškov kot ostalih storitev.

Iščemo propagandista
za naš list PROSVETNI DELAVEC!

Javite se osebno ali pismeno na naslov uredništva, Ljubljana, Poljanska 6.

UČITELJI TELESNE VZGOJE!

UČITELJI TELESNE VZGOJE — ALI STE VSI NAROČENI NA »PROSVETNEGA DELAVCA«?

Prihodnjic bomo objavili za vas sestavek »ANALIZA SISTEMA ŠOLSKIH TEKMOVANJ«.